

Prijenos znanja u arbitraži s osvrtom na brojčane pokazatelje rješavanja sporova arbitražom na primjerima arbitražnih ustanova

Čavlina, Andreja

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:261892>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

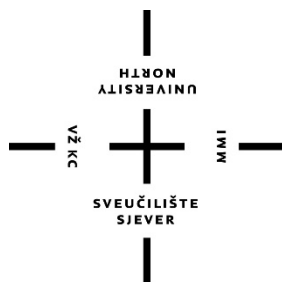
**Sveučilište
Sjever**

Specijalistički poslijediplomski rad br. 022/PiEUf/2023

**Prijenos znanja u arbitraži s osvrtom na brojčane
pokazatelje rješavanja sporova arbitražom na primjerima
arbitražnih ustanova**

Andreja Čavlina, mat. br. 0336042160

Varaždin, rujan 2023. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Ekonomiju

Poslijediplomski specijalistički studij Poduzetništvo i EU fondovi

Specijalistički rad br. 022/PiEUf/2023

Prijenos znanja u arbitraži s osvrtom na brojčane pokazatelje rješavanja sporova arbitražom na primjerima arbitražnih ustanova

Student

Andreja Čavlina, mat. br. 0336042160

Mentor

Anica Hunjet, prof. dr. sc.

Varaždin, rujan 2023. godine

Prijava specijalističkog poslijediplomskog rada

Definiranje teme specijalističkog poslijediplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za ekonomiju		
STUDIJ	poslijediplomski specijalistički studij Poduzetništvo i EU fondovi		
PRISTUPNIK	Andreja Čevlina	MAŠIČNI BROJ	0336042160
DATUM	19.9.2023.	KOLEGIJ	Upravljanje znanjem
NASLOV RADA	Prijenos znanja u arbitraži s osvrtom na brojčane pokazatelje rješavanja sporova arbitražom na primjerima arbitražnih ustanova		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The transfer of knowledge in arbitration with a reference to numerical indicators of dispute resolution by arbitration on the examples of arbitration institutions		
MENTOR	Anica Hunjet	ZVANJE	prof. dr. sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Petar Mišević, predsjednik		
	2. doc. dr. sc. Tomislav Radoš, član		
	3. prof. dr. sc. Anica Hunjet, mentorica		
	4. prof. dr. sc. Goran Kozina, zamjen. član		
	5.		

Zadatak specijalističkog poslijediplomskog rada

BROJ	022/PIEUf/2023
OPIS	<p>Arbitraža je tzv. alternativni i, u pravilu, dobrovoljni način rješavanja sporova, no odluka koja se donosi u arbitraži za stranke ima pravnu snagu kao i odluka državnog suda. Dvije su osnovne vrste arbitraže - ad hoc arbitraže i institucionalne arbitraže. U ovom radu opisuje se arbitražno rješavanje sporova koje organiziraju arbitražne ustanove (institucionalna arbitraža). Na regionalnom, europskom i svjetskom nivou djeluju brojne arbitražne ustanove koje pružaju uslugu organizacije arbitražnih postupaka. Arbitražu kao mehanizam rješavanja sporova najviše koriste gospodarstvenici u komercijalnim odnosima, no arbitražu mogu ugovarati i gospodarski subjekti te druge pravne i fizičke osobe u tzv. arbitrabilnim sporovima. Arbitraža ima svoje prednosti zbog kojih se ugovaratelji odlučuju prilikom ugovaranja nekog pravnog odnosa da potencijalni spor riješe arbitražom. Jedna od osnovnih značajki arbitraže jest dobrovoljnost. Temelj arbitraže je arbitražni ugovor, odnosno arbitražna klauzula koja se unosi u ugovor između stranaka. U arbitraži stranke mogu odabrati arbitre, pravila na temelju kojih će se provoditi arbitražni postupak, pravo na temelju kojeg će se odlučivati u postupku, jezik na kojem će se voditi arbitraža, mjesto arbitraži i sl. Teorijsko i praktično arbitražno znanje prenosi se i razmjenjuje između arbitražnih ustanova, odnosno između svih zainteresiranih za ovaj način rješavanja sporova.</p>

Zadatak specijalističkog poslijediplomskog rada (nastavak)

OPIS

Prijenosom i razmjenom teorijskog i praktičnog arbitražnog znanja nastoji se unaprjeđivati i razvijati arbitražu kao način rješavanja sporova.

Cilj ovog rada je opisati arbitražu kao pravni mehanizam rješavanja sporova ali uputiti i na njezin značaj u gospodarskom smislu jer je rješavanje sporova važno, kako za poslovanje gospodarskih subjekata, tako i za druge fizičke i pravne osobe koje mogu biti sudionici (arbitražnog) spora. Nadalje, cilj rada je uputiti na činjenicu da postoji arbitražno tržište na kojem djeluju brojne arbitražne ustanove koje pružaju uslugu organizacije arbitražnog rješavanja sporova, među kojima djeluje i Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori kao najstarija arbitražna ustanova u Republici Hrvatskoj te uputiti na činjenicu da se arbitražom rješavaju sporovi u tzv. arbitrabilnim sporovima, koji proizlaze iz različitih vrsta ugovora, značajnih imovinskih odnosno financijskih vrijednosti.

Stoga će se u radu:

- opisati arbitraža kao pravni mehanizam odnosno arbitražne pojmove i elemente arbitraže koje je potrebno navesti za razumijevanje arbitraže kao načina rješavanja sporova (pojam arbitrabilnosti, arbitražna pravila, ugovaratelje arbitraže, troškove arbitraže i dr.)
- navesti kao primjer neke međunarodne arbitražne ustanove te prikazati na koji način arbitražne ustanove prezentiraju rezultate svog rada odnosno podatke o rješavanju sporova
- opisati i prikazati rad Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori jer se radi o najstarijoj arbitražnoj ustanovi u Republici Hrvatskoj, a koja zauzima svoje mjesto i u regionalnim okvirima
- prikazati na primjerima na koji se način, među ostalim, prenosi i razmjenjuje teorijsko i praktično znanje u arbitraži te navesti koje aktivnosti u tom smislu ima i Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Predgovor

Veliko hvala mentorici prof. dr. sc. Anici Hunjet, stručnjakinji i iznimnoj osobi na pomoći i podršci u pripremi ovog rada.

Zahvaljujem svim kolegicama i kolegama koji su me potaknuli da upišem i završim specijalistički studij.

Posebno i veliko hvala mom sinu Vidu i mojoj sestri Tihani i njenoj obitelji, koji su me, u neželjenim i zahtjevnim osobnim okolnostima u vezi mog zdravlja, u kojima sam se našla na početku studija, ohrabрили i bili ogromna motivacija i podrška da završim studij, ali i prebrodim zahtjevno životno razdoblje.

Hvala svim kolegicama i kolegama, kako na radnom mjestu tako i na specijalističkom studiju, koji su za navedene okolnosti imali iznimno razumijevanje i bili velika podrška.

Na studiju su se dogodila i neka nova, vjerujem, trajna prijateljstva.

Iskreno i od srca hvala svima !

Sažetak

U ovom radu opisuje se arbitražno rješavanje sporova kao jedan od tzv. alternativnih načina rješavanja sporova. Arbitražni način rješavanja sporova zastupljen je u trgovačkim odnosima odnosno arbitražu najčešće ugovaraju gospodarstvenici – trgovačka društva, ali je mogu ugovarati i druge pravne i fizičke osobe. Arbitraža se ugovara za tzv. arbitrabilne sporove. Arbitraža je globalna „stvar“ te postoji svjetsko arbitražno tržište arbitražnih usluga na kojem djeluju brojne arbitražne ustanove.

U radu se opisuju osnovne pravne značajke arbitražnog rješavanja sporova, način prijenosa i razmjene znanja u arbitraži te prikazuju pokazatelji rada nekih međunarodnih arbitražnih ustanova i Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori kao najstarije arbitražne ustanove u Republici Hrvatskoj.

Cilj ovog rada je prezentirati arbitražu kao tzv. alternativni način rješavanja sporova, naznačiti njezin značaj i prednosti te opisati rad arbitražnih ustanova koje pružaju uslugu organizacije arbitražnog rješavanja sporova kroz temeljne pokazatelje njihovog rada.

Radom se želi pokazati da je arbitraža, koja ima dugu povijest postojanja, zastupljena kao alternativni i, u pravilu, dobrovoljni način rješavanja sporova, u regionalnim, europskim i svjetskim okvirima, da postoji tržište arbitražne usluge, koju pružaju brojne arbitražne ustanove i pred kojima se rješavaju složeni i financijski vrijedni sporovi te da se prenosi i razmjenjuje teorijsko i praktično arbitražno znanje, pa time, i na taj način nastoji unaprjeđivati i razvijati arbitražu kao mehanizam rješavanja sporova.

Ključne riječi: *arbitraža, arbitražni postupak, arbitražni sporovi, arbitražne ustanove, arbitražna usluga, rješavanje sporova, prijenos i razmjena znanja, brojčani pokazatelji*

Abstract

This paper describes dispute resolution by arbitration as one of the so-called alternative forms of dispute resolution. The arbitration form of dispute resolution is represented in commercial relations and arbitration is most often opted for by business people – companies, however it can also be agreed upon by other legal and natural persons. Arbitration is used for the so-called arbitrable disputes. Arbitration is a global „matter“ with a worldwide arbitration market and arbitration services, where numerous arbitration institutions operate.

The paper describes the basic legal features of dispute resolution by arbitration, the manner of transfer and exchange of knowledge in arbitration, and it presents indicators of the work of some international arbitration institutions and the Permanent Arbitration Court at the Croatian Chamber of Economy, as the oldest arbitration institution in the Republic of Croatia.

The aim of this paper is to present arbitration as a so-called alternative method of dispute resolution, mark its significance and advantages, and describes the work of arbitration institutions that provide the services of organization of settlement of disputes by arbitration through the basic indicators of their work.

This paper aims to show that arbitration, which has a long history of existence, is represented as an alternative, and, as a rule, voluntary way of dispute resolution, in regional, European and global frameworks, that there is a market for arbitration services, which provided by numerous arbitration institutions and before which complex and financially valuable disputes are resolved and that theoretical and practical arbitration knowledge is transferred and exchanged, and thus, in this way, it strives to improve and develop arbitration as a dispute resolution mechanism.

Keywords: *arbitration, arbitration proceedings, arbitration disputes, arbitration institutions, arbitration services, dispute resolution, transfer and exchange of knowledge, numerical indicators*

Sadržaj

1. Uvod	11
1.1. Predmet rada.....	2
1.2. Cilj rada	3
1.3. Struktura rada	3
2. Općenito o arbitraži i arbitražnom sudu	5
2.1. Arbitraža u povijesti	5
2.2. Osnovna obilježja arbitraže	6
2.3. Vrste arbitraže	7
2.4. Pojam arbitrabilnosti	9
3. Arbitražne ustanove.....	11
3.1. Općenito o arbitražnim ustanovama.....	11
3.2. Neke poznatije međunarodne arbitražne ustanove	11
3.3. Arbitražne ustanove za sport	12
3.4. Regionalne arbitražne ustanove (prostor bivše države)	13
3.5. Arbitražna ustanova za rješavanje sporova u području intelektualnog vlasništva	14
3.6. Svjetsko arbitražno tržište	15
4. Osnovni pokazatelji o radu nekih poznatijih međunarodnih arbitražnih ustanova 17	
4.1. Općenito o načinu prikazivanja i sadržaju podataka	17
4.2. Primjeri načina prikazivanja podataka o radu nekih europskih arbitražnih ustanova	19
4.3. Primjeri načina prikazivanja podataka o radu nekih svjetskih arbitražnih ustanova, asocijacija ili arbitražnih servisa	33
5. Arbitraža u Republici Hrvatskoj.....	44
5.1. Donošenje Zakona o arbitraži	44
5.2. Osnovni arbitražni pojmovi prema hrvatskom Zakonu o arbitraži	45
5.3. Osnovna obilježja arbitraže, pravni učinci arbitražne odluke i prednosti arbitraže	47
5.4. Redefiniranje pojma arbitrabilnosti (proširenje „granica“)... ..	48
5.5. Ugovaratelji (korisnici) arbitraže	49
5.6. Troškovi arbitraže općenito sa primjerima digitalnih kalkulatora	49
5.7. Arbitražne ustanove u Republici Hrvatskoj	54
6. Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori.....	55
6.1. O Sudištu	55
6.2. Pravilnici Sudišta – Zagrebačka pravila	56
6.3. Organizacijski pravilnici Sudišta	57
6.4. Odluke o troškovima Sudišta	58
7. Prijenos i razmjena znanja u arbitraži	61
7.1. Općenito o važnosti prijenosa i razmjene znanja	61
7.2. Prijenos i razmjena arbitražnog znanja na primjeru prakse Sudišta.....	63
7.3. Usporedba osnova djelovanja međunarodnih arbitražnih ustanova i Sudišta	66
7.4. Međunarodna konferencija Sudišta Hrvatski arbitražni dani i specijalizirani časopis <i>Croatian Arbitration Yearbook</i>	67
7.5. Primjeri arbitražnih događaja međunarodnih arbitražnih ustanova	79
7.6. Inozemni arbitražni časopisi.....	84

7.7. Neka opća utvrđenja u odnosu na prijenos i razmjenu znanja u arbitraži s osvrtom na gospodarski značaj prijenosa i razmjene znanja	89
8. Pokazatelji Sudišta u razdoblju od 1. 1. 2012. do 1. 1. 2021.	91
8.1. Podaci o broju predmeta i vrstama arbitražnih odluka.....	91
8.2. Podaci o sporovima sa i bez međunarodnog obilježja	92
8.3. Podaci o jeziku arbitražnog postupka.....	93
8.4. Podaci o brojčanom sastavu arbitražnih sudova.....	94
8.5. Napomene o nekim procesnim „tehnikama“ u arbitraži	96
8.6. Podaci o primijenjenim arbitražnim pravilima.....	97
8.7. Podaci o vrstama sporova (ugovora).....	98
8.8. Podaci o vrijednosti predmeta sporova	99
9. Pokazatelji Sudišta za 2022. godinu	101
9.1. Podaci o broju i vrstama odluka.....	101
9.2. Podaci o brojčanom sastavu arbitražnih sudova i strankama.....	102
9.3. Podaci o vrstama sporova (ugovora).....	103
9.4. Podaci o primijenjenim arbitražnim pravilima.....	104
9.5. Podaci o vrijednosti predmeta sporova	105
9.6. Napomene o gospodarskom značaju rješavanja sporova	106
10. Arbitraža u budućnosti – mogući „scenarij“	108
11. Zaključak.....	111
12. Literatura.....	113
Popis slika	121
Popis grafikona:	127

1. Uvod

Rješavanje pravnih sporova tema je kojom se bave i teoretičari i praktičari. Postoje brojne vrste pravnih sporova, pravna regulativa uređuje na koji način i pred kojim nadležnim sudovima (tijelima) se sporovi rješavaju. U ovom radu riječ je o arbitražnom rješavanju sporova.

Arbitraža je sredstvo za rješavanje sporova. To je metoda po kojoj stranke dobrovoljno predaju svoje sporove na rješavanje nepristranoj trećoj osobi, arbitru¹. Arbitraža je, u pravilu, dobrovoljni način rješavanja sporova i nazivaju je tzv. alternativnim načinom rješavanja sporova. Alternativno rješavanje sporova donosi mogućnost izbora za novu dodatnu mogućnost rješavanja sporova. Engleski akronim ADR (*alternative dispute resolution*) je i međunarodno prepoznata kratica za ovaj drugačiji put do pravde².

Bitno je obilježje tzv. prave ili dobrovoljne arbitraže jest u tome da su se stranke vlastitom voljom odrekle državnog pravosuđa i povjerile rješavanje svog spora trećoj osobi. Zbog toga je i postojanje valjanog sporazuma stranaka o provođenju arbitraže u pravilu nužan uvjet da se arbitraža može provesti i da njen rezultat, arbitražni pravorijek, ima obvezujući učinak za stranke³.

Jednaki u pogledu funkcije koje obavljaju, arbitraža i državni sud razlikuju se po organima koji ovu pravosudnu funkciju obavljaju. U redovnom sudu funkciju suđenja obavlja državni sudac, izabran ili postavljen u skladu sa zakonima u organizaciji i djelovanju državnog pravosudnog aparata. Suđenje u izbranom sudu ili arbitraži obavljaju osobe kojima su investituru za suđenje dale stranke svojim ugovorom – izbrani suci, arbitri⁴.

Međunarodna trgovačka arbitraža prihvaćena je kao dominantan instrument za rješavanje međunarodnih trgovačkih sporova. Iako namijenjena rješavanju međunarodnih trgovačkih sporova, međunarodna trgovačka arbitraža ima veću ulogu nego što je presuđivanje sporova. Ona može doprinijeti olakšanju međunarodne trgovine kao faktor koji djeluje na sprečavanje sporova i sankcionira *fair* poslovnu praksu. Na taj način međunarodna trgovačka arbitraža pridonosi stvaranju uvjeta za uredno odvijanje međunarodnih trgovačkih transakcija. Zato međunarodnu trgovačku arbitražu treba promatrati ne samo iz vidika poslovnog čovjeka ili pravnika praktičara;

¹ Goldštajn A., Triva S., (1987) Međunarodna trgovačka arbitraža, Informator, Zagreb, str.12.

² Milašinčić E. (2022) Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, FIP, Volume 10, Number 1, str.119

³ Uzelac A. (2006), Forma arbitražnog ugovora u hrvatskom pravu: novo uređenje, njegova ishodišta i perspektive daljnjeg razvoja, Zbornik pravnog fakulteta Zagreb, Vol.56, No. 2-3, str. 549

⁴ Triva S., Belajec V., Dika M. (1986.) Građansko parnično procesno pravo, Nardone novine, Zagreb, str.684

treba uzeti u obzir ekonomske, političke i druge implikacije s gledišta zemlje i međunarodne poslovne zajednice u cjelini⁵. Arbitraža je globalna „stvar“.

Nitko ne dovodi u pitanje da posljednjih desetljeća svjedočimo fundamentalnim promjenama na globalnoj razini. Živimo u globalnom svijetu. Društvene, političke i ekonomske aktivnosti šire se na način da posljedice događaja, odluka i aktivnosti na jednom kraju svijeta trenutno su značajne za pojedinca i zajednicu na drugom kraju svijeta. Globalizaciju uglavnom karakterizira međuovisnost nacionalnih gospodarstava diljem svijeta kroz povećane prekogranične transakcije roba i usluga, međunarodne tokove kapitala i tehnološke inovacije. Snaga globalizacije generirala je porast međunarodnih ugovora što je za posljedicu imalo ogroman porast složenih trgovačkih sporova. Te su sile potaknule razvoj međunarodne arbitraže kao preferiranog izbora poslovnih ljudi za rješavanje njihovih sporova⁶.

Arbitražom se rješavaju tzv. arbitrabilni sporovi tj. sporovi o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Arbitraža je dobrovoljni mehanizam rješavanja sporova i to je jedna od njenih osnovnih značajki. Postoje i tzv. prisilne arbitraže, kada se arbitraža „nameće“ kao način rješavanja sporova, u pravilu, na temelju nekog pravnog akta, potencijalne stranke za neke vrste spora „obvezuje“ se na arbitražu. U ovom radu težište je na arbitraži kao dobrovoljnom načinu rješavanja sporova.

1.1. Predmet rada

Predmet rada je arbitraža kao dobrovoljni mehanizam rješavanja sporova i rad arbitražnih ustanova. U radu se opisuju osnovne pravne značajke arbitraže jer je arbitraža pravni mehanizam rješavanja sporova, tj. zapravo specifični oblik suđenja, te rad arbitražnih ustanova koje organiziraju provedbu arbitražnih postupaka. U radu se prezentiraju podaci (brojčani pokazatelji) o radu nekih međunarodnih arbitražnih ustanova i Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori koja je najstarija arbitražna ustanova u Republici Hrvatskoj, a jedna je od najstarijih i značajnijih regionalnih arbitražnih ustanova (naročito na području bivše države). U radu se opisuje način prijenosa i razmjene znanja u arbitraži između arbitražnih ustanova odnosno „sudionika“ arbitraže.

⁵ Goldšajn A., Triva S., (1987) Međunarodna trgovačka arbitraža, Informator, Zagreb, str. 12

⁶ Hanotiau B., (2011), International Arbitration in a Global Economy: The Challenges of the Future, Journal of International Arbitration, Vol. 28, str. 89

1.2. Cilj rada

Cilj rada je prezentirati arbitražu kao mehanizam rješavanja sporova, navesti njezine prednosti kao način rješavanja sporova, opisati rad međunarodnih arbitražnih ustanova i Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori. Cilj rada je uputiti na činjenicu da arbitraža ima globalnu dimenziju i kao takva svoju ulogu kao mehanizam za rješavanje sporova. Cilj rada je uputiti i na činjenicu da u Europi i Svijetu djeluju brojne arbitražne ustanove koje pružaju uslugu organizacije arbitražnih postupaka te da postoji svjetsko arbitražno tržište i, načelno, sloboda izbora arbitraže kao mehanizma za rješavanje sporova i arbitražnih ustanova. U radu se navode pokazatelji rada nekih međunarodnih arbitražnih ustanova i Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori kako bi se uputilo na činjenicu da se arbitražom rješavaju različite vrste pravnih sporova tj. sporovi koji proizlaze iz ugovora iz različitih gospodarskih područja te sporovi značajnih financijskih vrijednosti.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji ukupno od jedanaest poglavlja sa povezanim potpoglavljima.

U uvodnom dijelu rada iznose se općeniti navodi o arbitraži.

U drugom dijelu rada pobliže se govori o arbitraži kroz povijest, osnovnim vrstama i obilježjima arbitraže te pojmu arbitrabilnosti.

U trećem dijelu rada navode se neke poznatije međunarodne arbitražne ustanove te se upućuje se na postojanje arbitražnih ustanova koje su specijalizirane za određene vrste arbitražnih sporova kao i na postojanje svjetskog arbitražnog tržišta. U ovom dijelu rada upućuje se i na činjenicu da postoje regionalne arbitražne ustanove koje djeluju na prostoru bivše države.

U četvrtom dijelu rada opisuje se sadržaj podataka i pokazatelja na temelju kojih arbitražne ustanove prezentiraju svoj rad te se navode primjeri (sa slikovnim primjerima) izvješća nekih poznatijih europskih ili svjetskih arbitražnih ustanova.

U petom dijelu rada pobliže se govori o arbitraži u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na donošenje hrvatskog Zakona o arbitraži iz 2001. godine, temeljne arbitražne pojmove prema hrvatskom zakonu, pravne učinke arbitražne odluke i obilježja arbitraže. Navode se, primjerice, i koje arbitražne ustanove postoje u Republici Hrvatskoj. U ovom dijelu rada opisuju se i osnovni kriteriji/parametri za izračun troškova arbitraže arbitražnih ustanova te se daju i slikovni primjeri kalkulatora arbitražnih troškova nekih arbitražnih ustanova.

U šestom dijelu rada pobliže se opisuje rad Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori kao najstarijoj arbitražnoj ustanovi u Republici Hrvatskoj s posebnim

osvrtno na pravnu osnovu djelovanja Sudišta, arbitražna i organizacijska pravila te odluku o troškovima Sudišta.

Sedmo poglavlje rada posebno je usmjereno na značaj prijenosa i razmjene znanja općenito, detaljnije se elaborira prijenos i razmjena znanja na primjeru Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori a navode se, odnosno daju se i slikovni primjeri arbitražnih događaja nekih međunarodnih arbitražnih ustanova kao i primjeri specijaliziranih arbitražnih časopisa.

U osmom poglavlju rada navode se pokazatelji o radu Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori za desetgodišnje razdoblje sa grafičkim prikazom više vrsta pokazatelja.

U devetom poglavlju navode se pokazatelji o radu Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori za 2022. godinu sa grafičkim prikazom više vrsta pokazatelja.

U desetom poglavlju rad se dotiče pitanja mogućih scenarija u vezi arbitraže u budućnosti.

U jedanaestom dijelu donose se zaključci na temelju prezentiranih podatka i navedenih primjera te iznesenog i opisanog u radu.

2. Općenito o arbitraži i arbitražnom sudu

Arbitraža kao način rješavanja sporova postoji dugo kroz povijest. Arbitraža je, u pravilu, dobrovoljni način rješavanja sporova a glavne „uloge“ u arbitraži imaju stranke, koje su odabrale da na taj način riješe spor, te arbitar (ili arbitri) kojima stranke povjeravaju, „daju u zadatak“, da riješe njihov spor. Arbitraža je drugačiji „mehanizam“ rješavanja spora u odnosu na rješavanje spora na, primjerice, državnom sudu, no i arbitraža je u svojoj osnovi suđenje, a odluka koja se donosi u arbitraži obvezujuća je za stranke koje su sudjelovale u arbitraži. Arbitraža ima svoja osnovna obilježja koja će se pobliže opisati. Postoje i dva osnovna oblika arbitraže – *ad hoc* i institucionalna arbitraža.

2.1. Arbitraža u povijesti

Prema nekim autorima arbitraža postoji od pamtivijeka; stara je koliko i sam ljudski rod i međukulturalna je pojava. Međutim u znanosti se navode tri razdoblja u kojima je arbitraža zadržala svoje osnovne značajke. Prvo je razdoblje srednji vijek u kojem je nastalo trgovačko pravo – to je vrijeme kada je vrijedio „stari“ – *lex mercatoria*. Drugo je razdoblje vrijeme ugradnje srednjovjekovnog *lex mercatoria* u nacionalne pravne sustave (od XVII. Do XIX. stoljeća). Potom slijedi treće razdoblje čiji je dio od Drugog svjetskog rata naovamo najvažniji za međunarodno trgovačko pravo (*lex mercatoria*). Nastanak arbitraže veže se za nastanak međunarodnog trgovačkog prava (*lex mercatoria*), tj. za drugu polovinu XIX. i prva desetljeća XX. stoljeća⁷.

Zanimljivo je spomenuti da je i rimsko pravo u posljednjem stoljeću Republike i tijekom klasičnog te postklasičnog razdoblja usporedno poznavalo dvije osnovne vrste arbitraže. Prva je bila arbitraža koju su provodili *boni viri*. Riječ je bila od *ad hoc*, neformalnom, institucionalno neizgrađenom te strankama i okolnostima potpuno prilagodljivom privatnom načinu rješavanja sporova koji je imao znatna koncilijacijska obilježja. Druga vrsta bila je arbitraža *ex compromisso*. To je bila institucijski izgrađena arbitraža u vezi s kojom je pretor u određenoj mjeri mogao obavljati kontrolu nad arbitrabilnošću, odvijanjem postupka, određenim postupovnim radnjama i ostvarivanjem arbitrove odluke⁸.

⁷ Lasić M. (2013), Arbitražno pravo, Sveučilište u Mostaru Pravni fakultet, Mostar, str. 25

⁸ Milotić I. (2016) Ostvarivanje arbitražnih odluka u Rimskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 66, No. 6, str. 785

Nadalje, prema povijesnim izvorima u nekim vrstama arbitraža koje su postojale u rimskom pravu javna vlast mogla je ostvarivati veći ili manji javnopravni utjecaj. Kada su se posredstvom arbitražnih načina rješavanja sporova željeli ostvarivati državni ili javni interesi, pribjegavalo se tzv. prisilnim arbitražama nad kojima stranke u sporu nisu imale kontrolu jer je pokretanje postupka, osnivanje arbitražnog suda, izbor arbitara, donošenje pravorijeka i njegovo ostvarivanje ovisilo o aktima tijela javne vlasti. Ipak, većina arbitraža o kojima u rimskim izvorima postoje pouzdani podatci imala je ili potpuna privatnopravna obilježja ili je takva obilježja zadržavala unatoč određenim javnopravnim intervencijama.

2.2. Osnovna obilježja arbitraže

Arbitraža je način rješavanja sporova u kojima treća nepristrana osoba od povjerenja stranaka (arbitar) ima ovlast odlučiti o sporu svojom odlukom.

Arbitraža je specifičan oblik suđenja a arbitar ili arbitri koji takvu odluku donose nazivaju se arbitražnim sudom. Arbitražni sudovi svoje ovlaštenje za donošenje odluke u sporu između stranaka crpe iz sporazuma stranaka.

Izbrano/ arbitražno sudovanje je način mirnog rješavanja sporova pred nedržavnim/privatnim tijelom koje stranke same biraju i povjeravaju mu da konačno i autoritativno odluči o njihovim spornim odnosima.

Arbitražno suđenje pretpostavlja derogiranje ovlaštenja, odnosno nadležnosti državnog suda.

U državnom sudu – sudac je izabran odnosno imenovan na temelju zakona. U arbitražnom sudu – arbitrima investituru za suđenje daju stranke svojim ugovorom. Sudac državnog suda je javni (sudački) dužnosnik i postavljen je za suca jer uživa povjerenje države. Sudac je permanentni subjekt državnog pravosuđa i njegova sudačka ovlaštenja ne prestaju kad presudi u određenom sporu. Arbitar nije javni dužnosnik. On sudi jer uživa povjerenje stranaka koje pravni poredak respektira pa prenosi i na njega ovlaštenja državnog suca. No ona prestaju kada odluči o sporu koji su mu stranke povjerile. Arbitar nije stalni, permanentni pravosudni subjekt. Arbitražni sud jest nedržavni, u tom smislu privatni sud koji su stranke izabrale, koji im nije nametnut. Postupak pred arbitražnim sudom je suđenje. Arbitražni sud o sporu meritorno odlučuje pravorijekom (arbitražnom „presudom“). Stranke obvezuje odluka koju donose arbitražni sudovi i, u načelu, dužne se je uvažiti i ispuniti i obvezuje ih jednako kao i odluka državnog suda. Ako ga stranke na to ovlaste, arbitražni sud može suditi po načelima pravičnosti (*ex aequo et bono, en amiable compositeur*), što arbitraži ne oduzima karakter suđenja.

Arbitražni postupak karakteriziraju načela: ravnopravnosti stranaka, kontradiktornosti, otvorenog pravosuđenja, autonomije u izboru pravila postupka i mjesta arbitraže, oportuniteta i

ekonomije u načinu postupanja, stranačke dispozicije u izboru mjerodavnog prava za bit spora (i arbitražni sporazum), nejavnosti, kolegijalnog odlučivanja i interferencije s državnim sudom (i postupkom pred njim)⁹.

U ovom radu riječ je o arbitraži kojom se rješavaju trgovački sporovi. Trgovački spor (engl. *commercial dispute*) jest spor koji proistječe iz odnosa trgovačke naravi, kako ugovornih tako i izvanugovornih (tj. bilo koji posao vezan za prodaju ili razmjenu roba i usluga; sporazume o distribuciji; trgovačko zastupanje ili nalog; *factoring*; *leasing*; ugovor o građenju, *consulting*; ugovor o licenci; investiranje; financiranje i bankarstvo, osiguranje; ugovore o iskorištavanju ili koncesiji; zajedničke pothvate i druge oblike industrijske ili poslovne suradnje; prijevoz robe ili usluga zrakom, morem, željeznicom ili cestom) ne ograničavajući se na ono što pojedino nacionalno pravo smatra „trgovačkim“¹⁰.

U arbitražama, na međusobnom suprotstavljenim stranama, mogu sudjelovati više ili više stranaka (*multy-party arbitration*). Načelno, u arbitražnom postupku sudjeluju one stranke (ugovaratelji) koje su sklopile ugovor koji sadrži arbitražnu klauzulu, a koja upućuje na rješavanje spora iz nekog konkretnog ugovora arbitražom. Pravna teorija i pravna praksa bavi se i pitanjem učinka arbitražne klauzule na „treće osobe“ tj. može li arbitražnim sporom odnosno arbitražnom odlukom biti obuhvaćena „treća osoba“.

Tako se, primjeri slučajeva u kojima se arbitražna klauzula pod određenim pretpostavkama može proširiti na treće, u poredbenoj pravnoj književnosti navode slučajevi ugovora u korist trećeg, univerzalne sukcesije, prijenosa ugovora, cesije, preuzimanja duga, a svakako i proboja pravne osobnosti¹¹. Spomenuta pravna tema predmet je detaljnijih rasprava i analiza među arbitražnim teoretičarima i praktičarima.

2.3. Vrste arbitraže

Teorija i praksa arbitražnog prava poznaju brojne klasifikacije arbitraža, ali najpoznatija i najznačajnija podjela je na *ad hoc* i institucionalne arbitraže.

⁹ Triva S., Uzelac A. (2007) Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine d.d, Zagreb, str. XXXV

¹⁰ Lasić M., (2013), Arbitražno pravo, Sveučilište u Mostaru Pravni fakultet, Mostar, str. 24

¹¹ Ceronja P. (2021), Širenje učinka arbitražne klauzule na treće putem proboja pravne osobnosti, Zbornih Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 72, No. 1.-2., str. 727

Sa stajališta ovlaštenja za suđenje i s obzirom na značenje njihovih odluka, nema nikakve pravne razlike između institucionalnih i *ad hoc* arbitraža, nego su razlike pretežno praktične, organizacijske naravi¹².

Ad hoc arbitraža je arbitraža koja se vodi prema pravilima neke arbitražne ustanove. Stranke u *ad hoc* arbitražama nisu dužne spor rješavati prema pravilima neke arbitražne ustanove te, stoga, u *ad hoc* arbitražama stranke same mogu ugovarati vlastita pravila postupka. Stranke se u *ad hoc* arbitražama same trebaju dogovoriti oko toga na koji način će se osnovati arbitražni sud, gdje će arbitražni sud zasjedati, stranke se moraju dogovoriti oko pitanja nagrade arbitrima i naknade troškova arbitražnog postupka.

Dok su u *ad hoc* arbitražama stranke „prepuštene same sebi“ u institucionalnim arbitražama stranke se obraćaju arbitražnoj ustanovi (arbitražnom sudištu, arbitražnom centru ili sl.) koja upravlja arbitražnim postupkom u skladu sa svojim arbitražnim pravilima. Da bi se mogle obratiti arbitražnoj ustanovi da se pred njom riješi spor arbitražom, stranke se trebaju sporazumjeti da će spor riješiti arbitražom prema pravilima te arbitražne ustanove¹³.

Arbitraža je dobrovoljni način rješavanja sporova. Stranke same odlučuju hoće li izabrati (ugovoriti) arbitražu za rješavanje potencijalnog spora iz nekog ugovora koji međusobno sklapaju. Postoje i tzv. prisilne arbitraže, kada se, primjerice, kroz pravnu regulativu odnosno nekim pravnim aktom „nameće“ da se određeni pravni odnosi ili sporovi moraju riješiti arbitražom. U hrvatskom pravnom sustavu mogu se pronaći primjeri tzv. prisilnih arbitraža, Tako primjerice Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju iz 2008. godine sadržavao je odredbe na temelju kojih se sudionike u postupku natječaja za sklapanje ugovora između zdravstvenih ustanova i privatnih zdravstvenih ustanova i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, za slučaj rješavanja spornih „situacija“ u tom postupku „usmjeravalo“ na arbitražu¹⁴. Spomenuto zakonsko rješenje promijenjeno je kasnijom zakonskom regulativom u tom području no navodi se kao primjer tzv. prisilne arbitraže.

Športske arbitraže često imaju i obilježja tzv. prisilnih arbitraža (*arbitrage obligatore, compulsory arbitration, Zwangstiedsgericht*) kojima se stranke moraju obratiti radi rješavanja

¹² Čizmić J., Momčinović H., (2011), Šporstko arbitražno sudište HOO – Organizacijske i postupovne odredbe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011, str. 759

¹³ Triva S., Uzelac A., Hrvatsko arbitražno pravo, Nardone novine d.d. Zagreb, str. 13

¹⁴ Kunštek E., (2010) Compulsory Arbitration in Croatia, Croatian Arbitration Yearbook, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, Volume 17, str. 77

određenih sporova. Sporovi koji se tiču disciplinskih i drugih športskih pitanja, u pravilu su isključeni iz nadležnosti redovnih sudova¹⁵.

Ovaj rad bavi se arbitražom kao dobrovoljnim načinom rješavanja sporova. Temelj svake arbitraže je arbitražni ugovor tj. arbitražna klauzula koju ugovaratelji unose u osnovno (trgovački) ugovor i na taj način ugovaraju arbitražu. Arbitražne ustanove objavljuju „svoje“ tzv. preporučene arbitražne klauzule koju preporučuju strankama da je koriste u ugovorima ako se odluče potencijalni spor iz nekog ugovora riješiti arbitražom. Primjeri arbitražnih klauzula arbitražnih ustanova, mogu se, u pravilu, pronaći mrežnim stranicama arbitražnih ustanova.

2.4. Pojam arbitrabilnosti

Za razumijevanje arbitraže kao mogućeg načina rješavanja sporova važno je spomenuti pojam arbitrabilnosti.

Pojam arbitrabilnosti može se pojaviti u dvama osnovnim vidovima. Prvi vid odnosi se na kvalitetu stranke u sporu u njezinu sposobnost da podnese spor na rješavanje arbitražom, odnosno njenu ovlast da sklopi ugovor o arbitraži neovisno o tome je li stranka fizička ili pravna osoba ili osoba javnog prava. Riječ je, dakle, o sposobnosti stranke da, s obzirom na svoj položaj i ulogu, podnese predmet na rješavanje arbitražom, odnosno sklopi ugovor o arbitraži. To je subjektivna arbitrabilnost, arbitrabilnost s obzirom na osobe ili arbitrabilnost *ratione personae*. Drugi vid odnosi se na pitanje može li se o predmetu spora rješavati arbitražom. To je objektivna arbitrabilnost ili arbitrabilnost *ratione materiae*, arbitrabilnost *stricto sensu*¹⁶.

U hrvatskoj pravnoj književnosti arbitrabilnost se definira kao „podobnost“ ili „prikladnost za arbitražu“. S obzirom na institut arbitrabilnosti, tako shvaćen, ima vrlo širok doseg, razumljivo je da se u našoj literaturi pokušava usustaviti. Tako se razlikuju objektivna arbitrabilnost, odnosno arbitrabilnost predmeta spora (arbitrabilnost *ratione materiae*); subjektivna arbitrabilnost, odnosno sposobnost ugovaranja arbitraže (arbitrabilnost *ratione personae*); dopuštenost ugovaranja arbitraže s obzirom na isključivu nadležnost državnih sudova (tzv. arbitrabilnost *ratione iurisdictionis*); dopuštenost ugovaranja u inozemstvu (arbitrabilnost *ratione territorii*) i dopuštenost arbitraže s obzirom na organizaciju arbitražnog sudovanja tj. s obzirom na izbor

¹⁵ Čizmić J., Momčinović H., (2011), Šporstvo arbitražno sudište HOO – Organizacijske i postupovne odredbe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011, str. 759

¹⁶ Sikirić H., (2013) Pravo mjerodavno za objektivnu arbitrabilnost, Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe Liber amicorum Mihajlo Dika, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 493

između *ad hoc* i institucionalne arbitraže, odnosno s obzirom na instituciju kojoj se određeni spor može povjeriti (arbitrabilnost *ratione institutionis*). Pored toga, razlikuju se i dopuštenost ugovaranja arbitraže čije je mjesto u Hrvatskoj od one čije je mjesto u inozemstvu (interna i eksterna arbitrabilnost). Nasuprot tomu, u poredbenom arbitražnom pravu arbitrabilnost se uglavnom shvaća samo kao dopuštenost ugovaranja arbitraže s obzirom na vrstu spora. Taj pojam obuhvaća, dakle, samo tzv. arbitrabilnost *ratione materiae* ¹⁷.

¹⁷ Babić D. (2013), Prijedlog za novo uređenje arbitrabilnosti prema Zakonu o arbitraži, Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe Liber amicorum Mihajlo Dika, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 521

3. Arbitražne ustanove

Arbitraža se pojavljuje u svoja dva osnovna oblika – kao *ad hoc* arbitraža i kao institucionalna arbitraža. U ovom radu težište je na opisu rada arbitražnih ustanova (institucija).

3.1. Općenito o arbitražnim ustanovama

Spomenuto je već ranije da postoje dvije osnovne vrste arbitraže – *ad hoc* arbitraže i institucionalne arbitraže. Što se tiče institucionalnih arbitraža riječ je, dakle, o arbitražama koje djeluju, odnosno koje se osnivaju u okviru određenih ustanova (institucija). Čest je slučaj da arbitražne ustanove djeluju pri gospodarskim asocijacijama (komorama) no arbitražne ustanove mogu biti osnovane odnosno djelovati pod okriljem drugih organizacija, udruga ili tijela. Poznato je tako, primjerice, da neka arbitražna sudišta djeluju i pri određenim arbitražnim udrugama (asocijacijama).

3.2. Neke poznatije međunarodne arbitražne ustanove

Neke poznatije međunarodne arbitražne ustanove za rješavanje međunarodnih trgovačkih sporova su: International Court of Arbitration International Chamber of Commerce (ICA ICC), osnovano je 1923. godine i vjerojatno je danas vodeća arbitražna ustanova u Svijetu; German Institution of Arbitration (DIS), izvorno je osnovana 1920. godine a reorganizirana 1992. godine te administrira domaće i inozemne sporove; Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (SCC), koja je osnovana pri Komori u Štokholmu 1917. godine, Vienna International Arbitral Centre (VIAC), osnovana je 1975. godine; Swiss Chambers Arbitration Institution (SCAI), osnovana je 2004. godine od Švicarske gospodarske komore; London Court of International Arbitration (LCIA), osnovana je 1892. godine i jedna je od popularnijih arbitražnih europskih ustanova; Permanent Court of Arbitration (PCA) u Hagu, koja je osnovana 1899. godine; American Arbitration Association and International Center for Dispute Resolution (AAA) koja je osnovana 1926. godine, ustanova ima sjedište u New Yorku i 35 regionalnih ureda diljem SAD-a; JAMS International u SAD-u; Singapore International Arbitration Centre (SIAC), osnovana 1991. godine, inicijalno je osnovana za sporove iz ugovora u djelatnostima građenja, brodogradnje, bankarstva i osiguranja a vremenom se arbitriranje proširilo i na sporove u vezi ugovora i iz drugih djelatnosti (energetika, financije, prodaja, *joint venture* i dr.); China International Economic and Trade Arbitration Commission (CIETAC), osnovana je od strane Vlade Kine 1956. godine; Shanghai International Arbitration (SHIAC), Hong Kong International Arbitration Centre (HKIAC), osnovana je 1985. godine; Kuala Lumpur Regional Centre for

Arbitration (KLRCA), koja je osnovana 1978. godine sa ciljem da promovira međunarodnu trgovačku arbitražu u Azijsko- Pacifičkoj regiji; Indian Council of Arbitration (ICA), osnovana 1965. godine; Japanese Commercial Arbitration Association (JCAA), osnovana je 1950. godine od strane japanske komore za trgovinu i industriju (Japan Chamber of Commerce and Industry); Australian Centre for International Commercial Arbitration (ACICA), koja je osnovana 1982. godine na temelju inicijative Institute of Arbitrators in Australia; Cairo Regional Centre for International Commercial Arbitration (Cairo Centre) koja je osnovana 1979. godine u Egiptu kao neprofitna međunarodna organizacija pod okriljem Egipatske Vlade (Egyptian Government) i Azijsko- afričke organizacije – Asian – African Legal Consultative Organization¹⁸.

3.3. Arbitražne ustanove za sport

Rješavanje sporova u pravnim stvarima vezanim uz međunarodni sport povjerava se uglavnom arbitraži. Ovakav alternativni način rješavanja sporova u odnosu na redovni sudski postupak karakteriziraju posebnosti, ali i unutar samih arbitražnih načina rješavanja sporova postoje posebnosti karakteristične za svaku industriju ili djelatnost iz koje je sportaš proizašao¹⁹.

Sve prednosti arbitražnog sudovanja odavno su prepoznate u sportu, pa je danas rijetkost da se spor vezan uz određeni sport nađe pred državnim sudom. Ustrojavanje institucijskih športskih arbitraža nastalo je zbog potrebe rješavanja sporova koji su izravno ili neizravno vezani za šport, odnosno zbog potrebe da se ustroji takva arbitražna institucija koja bi bila posebni autoritet i koja bi bila sposobna riješiti najsloženije športske sporove i istovremeno ponuditi elastičan, brz, efikasan, nejavan i ne previše skup postupak²⁰.

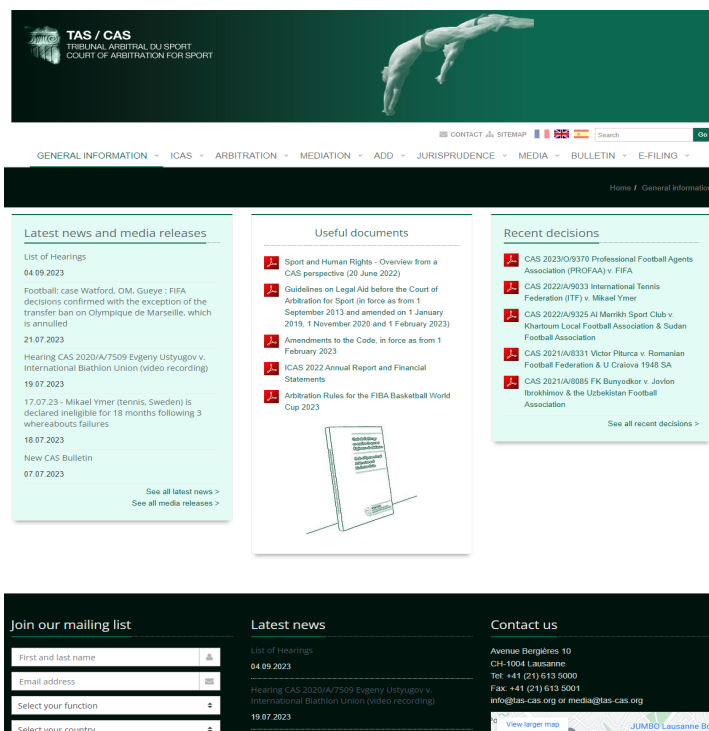
Court for Arbitration for Sport (CAS) osnovana je 1984. u Lausanne u Švicarskoj, nazivaju je „vrhovnim sudom za svjetski sport“ – „Supreme Court of world sport“. Velika većina sportskih asocijacija koristi arbitražne usluge CAS-a, uključujući i International Olympic Committee, International Association of Athletics Federations, Federation Internationale de Football Association (FIFA), the Union of European Football Association (UEFA)²¹.

¹⁸ <https://www.internationalarbitration.in/areas/forums.html>

¹⁹ Pocrnić Perica P., (2017) Ugovor o arbitraži u pravnim stvarima vezanim uz međunarodni sport (2017), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 54, No. 2 str. 457

²⁰ Čizmić J., Momčinović K. (2011), Športko arbitražno sudište HOO – Organizacijske i postupovne odredbe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011, str. 759

²¹ <https://www.internationalarbitration.in/areas/forums.html>

Slika 1: Naslovnica mrežne stranice Tribunal Arbitral du Sport, Court of Arbitration Sport
 Izvor: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/index/>

U Republici Hrvatskoj, primjerice, nogometni sportovi u pogledu statusnih pitanja i u vezi s tim imovinskih sporova koji nastaju između pojedinih subjekata HNS-a (Hrvatskog nogometnog saveza) rješavaju se pred Arbitražnim sudom Hrvatskog nogometnog saveza²².

3.4. Regionalne arbitražne ustanove (prostor bivše države)

U regiji (prostor bivše države) djeluju, primjerice, i sljedeće arbitražne ustanove: Stalna arbitraža pri Gospodarskoj zbornici Slovenije²³, Stalna arbitraža pri Privrednoj komori Srbije²⁴, Beogradski arbitražni centar²⁵, Stalni izabrani sud – arbitraža pri Stopanskoj komori Makedonije²⁶,

²² Radić D., Radić A. (2019), Arbitražni sud Hrvatskog nogometnog saveza s posebnim osvrtom na Pravilnik o radu Arbitražnog suda HNS-a, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 56, 4/2019, str. 985

²³ <http://www.sloarbitration.eu/>

²⁴ <http://www.stalnaarbitraza.rs/>

²⁵ <https://www.arbitrationassociation.org/beogradski-arbitrazni-centar/>

²⁶ <https://arbitraza.mchamber.mk/index.aspx?lng=1>

Arbitražni sud pri Vanjskotrgovinskoj/Spoljnotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine²⁷, Arbitražni sud Privredne komore Crne Gore²⁸.

3.5. Arbitražna ustanova za rješavanje sporova u području intelektualnog vlasništva

Arbitražne ustanove rješavaju trgovačke sporove između ugovaratelja odnosno arbitražom se rješavaju svi arbitrabilni sporovi tj. sporovi o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Zanimljivo je spomenuti da se, primjerice, i sporovi o intelektualnom vlasništvu, koji imaju svoje specifičnosti, a moguće u ovo digitalno doba i neke nove izazove (u pogledu novih „vrsta“ intelektualnog vlasništva koje će trebati štititi), mogu rješavati (i rješavaju) arbitražom (i medijacijom). Sporovi u vezi s intelektualnim vlasništvom tiču se, primjerice, zaštite zaštitnog znaka (trademark), industrijskog dizajna ili prava u vezi patenata. Rješavanje sporova koji se, primjerice, tiču prava u vezi zaštitnih znakova (trademarks) ima svoje prednosti za rješavanje takvih vrsta sporova kao što se npr, ekspeditivnost i fleksibilnost rješavanja, kao i mogućnost izbora arbitara koji imaju specifična znanja o pravima koja se tiču zaštite znakova²⁹.

Poznata svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo *World Intellectual Property Organization* – WIPO, ustrojila je svoja ADR (*alternative dispute resolution*) tijela za rješavanje sporova arbitražom i mirenjem u Švicarskoj 1994. za rješavanje sporova u vezi intelektualnog vlasništva³⁰. U okviru te organizacije djeluju WIPO *Arbitration and Mediation Center* koje nude alternativno rješavanje sporova arbitražom (arbitration), medijacijom (mediation), ubrzanom arbitražom (expedited arbitration) te posebnom vrstom postupka – expert determination. WIPO ADR tijela posebno su specijalizirana za sporove u vezi intelektualnog vlasništva (IP) i „*technology disputes*“. WIPO *Arbitration and mediation Centre* nudi vremenski i troškovno efikasne mehanizme za rješavanje sporova u vezi Internet domena – „*Internet domain name disputes*“, te je riješilo više od 60.000 takvih sporova³¹.

²⁷ <https://komorabih.ba/pravilnik-o-arbitrazi-2/>

²⁸ <https://komora.me/pkcg/arbitrazni-sud>

²⁹ Rački Marinković A., (2012), Arbitration of Disputes in the Field of Trademarks, Croatian Arbitration Yearbook, Volume 19, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb str. 67

³⁰ Ay Yunus E., (2020) Intellectual property disputes and international arbitration, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 58, No. 3, str.929

³¹ <https://www.wipo.int/amc/en/>

Alternative Dispute Resolution

WIPO | ADR

Statement of Provisions Potentially Applicable to WIPO Global IP Services Regarding Ukraine and the Russian Federation

The WIPO Arbitration and Mediation Center offers time- and cost-efficient alternative dispute resolution (ADR) options, such as mediation, arbitration, expedited arbitration, and expert determination to enable private parties to settle their domestic or cross-border commercial disputes. The WIPO Center is international and specialized in IP and technology disputes. The WIPO Center is also the global leader in the provision of domain name dispute resolution services under the WIPO-designed UDRP.

- ▶ Why consider WIPO ADR?
- ▶ Who can use WIPO ADR?
- ▶ Do you want to include a WIPO ADR clause in a contract?
- ▶ Are you already involved in a dispute?

Contact us

FEATURED

WIPO Arbitration and Mediation Center Events and Webinars

News

All news

Introducing the ASEAN Mediation Programme, a WIPO-SINGAPORE mediation funding programme for ASEAN parties
July 3, 2023

WIPO Magazine: Resolving Video Games and eSports Disputes
May 26, 2023

New Podcast Episode: WIPO ADR for SEP and Patent Licensing Disputes
May 1, 2023

Email updates

WIPO ADR Highlights – News and practice pointers on WIPO's services for resolving IP disputes outside courts. Quarterly.

Domain Name Decisions - Updates on domain name dispute decisions; and other WIPO Arbitration and Mediation Center news. Daily.

Sign up

| All WIPO newsletters

Slika 2: Mrežna stranica Alternative Dispute Resolution WIPO (World Intellectual Property Organization)

Izvor: <https://www.wipo.int/amc/en/>

Sporove u vezi intelektualnog vlasništva moguće je rješavati i pred drugim međunarodnim arbitražnim ustanovama (primjerice International Court of Arbitration International Chamber of Commerce, London Court of International Arbitration, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce i sl.). Sporovi u vezi intelektualnog vlasništva mogu se rješavati i pred Stalnim arbitražnim sudištem pri Hrvatskoj gospodarskoj komori.

3.6. Svjetsko arbitražno tržište

Arbitraža kao način rješavanja sporova ima globalnu („*World Wide*“) dimenziju, što arbitraži kao načinu rješavanja (trgovačkih) sporova jest imanentno jer se trguje i ugovaraju

komercijalni poslovi diljem svijeta. Iz naprijed navedenih podataka o godinama osnivanja nekih arbitražnih ustanova može se zamijetiti kako neke ustanove imaju i stoljetnu tradiciju postojanja. S obzirom na postojanje brojnih arbitražnih ustanova diljem Europe i Svijeta može se govoriti o postojanju tržišta arbitražnih usluga a ugovarateljima poslova, načelno, u globalnoj poslovnoj zajednici nude se brojne arbitražne ustanove koje ugovaratelji poslova mogu odabrati za rješavanje potencijalnih sporova.

Arbitražne ustanove pružaju arbitražnu uslugu organizacije arbitražnih postupaka i unaprjeđuju svoju uslugu, koristeći se i marketinškim „alatima“, primjerice, promovirajući svoj rad.

4. Osnovni pokazatelji o radu nekih poznatijih međunarodnih arbitražnih ustanova

Rad arbitražnih ustanova odnosno njihova „temeljna djelatnost“ – organizacija (administriranje) arbitražnih postupaka, u pravilu, prezentira se prikazom osnovnih brojčanih (statističkih) pokazatelja o radu. Osnovni pokazatelji o radu neke arbitražne ustanove su broj i vrijednost arbitražnih predmeta, koji se najčešće prikazuju na godišnjoj razini. Pokazatelji rada mogu biti prezentirani i prikazom drugih (opsežnijih) podataka o čemu će biti riječi, odnosno navest će se primjeri u nastavku rada.

4.1. Općenito o načinu prikazivanja i sadržaju podataka

Arbitražne ustanove, najčešće, na svojim mrežnim stranicama, u posebnim arbitražnim biltenima, izvješćima, na arbitražnim skupovima koje same organiziraju ili na kojima sudjeluju na poziv drugih arbitražnih ustanova ili drugih organizatora arbitražnih ili drugih događaja, objavljuju osnovne statističke pokazatelje o svom radu. Podatke o radu arbitražnih ustanova prikupljaju i objavljuju i neki drugi subjekti, primjerice, odvjetnički uredi u posebnim biltenima ili izvješćima te neke druge globalne organizacije koje time bave. Arbitražne ustanove, u pravilu, objavljuju podatke o arbitražnim predmetima na godišnjoj razini. Podaci su, najčešće, sistematizirani na sljedeći način: podaci o broju arbitražnih predmeta, podaci o broju predmeta u tijeku, podaci o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova, podaci o najnižoj i najvišoj vrijednosti pojedinačnog spora, podaci o porijeklu stranaka (država stranaka), odnosno o regiji kojoj stranke pripadaju, podaci o nacionalnosti arbitara, odnosno o regiji kojoj pripadaju, podaci o broju arbitara po spolu, podaci o broju arbitara koje su imenovale stranke odnosno koje su imenovala nadležna tijela ustanove („*appointing authority*“), podaci o broju predmeta u kojima su arbitrirali arbitri pojedinci odnosno arbitražna vijeća, podaci o biti spora odnosno djelatnosti (vrsti ugovora) u vezi kojih su se vodili sporovi, podaci o tome koja su arbitražna pravila primijenjena, kao i koje je materijalno pravo primijenjeno u arbitražnom postupku.

Temeljni podaci o radu neke arbitražne ustanove jesu broj arbitražnih predmeta i vrijednost predmeta sporova. Navedeni podaci najčešće se iskazuju na godišnjoj razini. Na temelju podataka o broju arbitražnih predmeta koji su pokrenuti pred nekom arbitražnom ustanovom mogu se donositi zaključci i o angažiranosti pojedine arbitražne ustanove. Na temelju podataka o vrijednosti predmeta sporova koji se vode ili su se vodili pred nekom arbitražnom ustanovom mogu se donositi zaključci i o financijskoj odnosno imovinskoj vrijednosti sporova o kojoj su se stranke sporile pred nekom arbitražnom ustanovom. Iz podataka o vrijednosti predmeta sporova

koji su se rješavali pred nekom arbitražnom ustanovom mogu se donositi zaključci načelno i o financijskim prihodima koje ostvaruje neke arbitražne ustanove u organiziranju svojih postupaka i administriranju svojih predmeta. Sa stajališta arbitražnih ustanova poželjno je da je i broj arbitražnih predmeta i njihova vrijednost što veća. Radi se, dakle, o dva temeljna podatka o radu neke arbitražne ustanove no i drugi podaci koje arbitražne ustanove objavljuju mogu dati daljnji uvid odnosno dati osnovu za donošenje i mogućih drugih zaključaka o radu neke arbitražne ustanove, sa više aspekata. Tako se, primjerice, na temelju podatka o (državnom) porijeklu stranaka mogu donositi zaključci o tome u kojoj je mjeri neka arbitražna ustanova internacionalna odnosno jesu li se i u kojoj mjeri i međunarodne stranke (ugovaratelji poslova) odlučivali za potencijalno rješavanje spora pred nekom određenom arbitražnom ustanovom. Na temelju podataka o (državnom) porijeklu arbitara mogu se donositi zaključci o tome u kojoj mjeri je i sa tog aspekta neka arbitražna ustanova internacionalna odnosno odlučuju li se stranke za domaće arbitre države u kojoj djeluje arbitražna ustanova ili međunarodne arbitre. Podatak o vrsti sporova u vezi kojih su se vodili sporovi odnosno u okviru koje djelatnosti su sklopljeni ugovori u vezi kojih su se vodili sporovi može biti zanimljiv zbog toga jer se iz tog podatka može zaključivati u kojim je sve vrstama djelatnosti bilo zastupljeno ugovaranje arbitraže kao načina rješavanja spora (npr. u građevinarstvu, bankarstvu, brodogradnji, trgovini robama i uslugama i sl.). Arbitražne ustanove navode i podatke o tome koja su arbitražna pravila primijenjena u arbitražnim postupcima koji su vođeni pred nekom ustanovom. Naime, arbitražni postupci pred nekom ustanovom najčešće se vode prema „matičnim“ arbitražnim pravilima te određene arbitražne ustanove (primjerice, arbitraža u bečkoj arbitraži VIAC prema „bečkim pravilima“, arbitraža u štokholmskoj arbitražnoj ustanovi prema „štokholmskim pravilima“ i sl.) no moguće je, i u praksi se događa, da se arbitraža pred nekom arbitražnom ustanovom provodi prema nekim drugim arbitražnim pravilima. Načelno, arbitražna „sloboda izbora“ strankama omogućava izbor procesnog prava (arbitražnih pravila) kao i materijalnog prava koje će se u postupku primjenjivati.

Neke arbitražne ustanove objavljuju i podatke o trajanju arbitražnih postupaka. Iz tog podatka mogu se donositi zaključci o tome koliko je arbitražna ustanova odnosno koliko su arbitražni sudovi (arbitri) koji arbitriraju u nekoj arbitražnoj ustanovi, ekspeditivni u provedbi arbitražnog postupka. S tim u vezi korisno je načelno napomenuti da je podatak o trajanju arbitražnih postupaka važan zbog toga jer je, u pravilu, kraće trajanje arbitražnih postupaka u odnosu na trajanje sudskih postupaka pred državnim sudovima jedna od prednosti arbitraže zbog koje se, među ostalim prednostima arbitraže, ugovaratelji odlučuju za potencijalno rješavanje spora u vezi nekog ugovora pred arbitražom a ne pred državnim sudom. U pravilu, kraće trajanje postupka arbitraže u odnosu na trajanje sudskih postupaka objašnjava se i činjenicom da se arbitražni postupci, u pravilu, završavaju (postaju „pravomoćni“) u jednom stupnju dok se sudski postupci,

u pravilu, provode u više stadija (višestupanjsko odlučivanje), što već samo po sebi utječe na duljinu trajanja postupaka. No jednako tako, premda je kraće trajanje arbitražnih postupaka u odnosu na sudske postupke jedan od mogućih motiva stranaka za odabir arbitraže kao medija za rješavanje sporova, brzina odvijanja arbitražnog postupka ne bi smjela utjecati na kvalitetu i stručnost provedbe postupka. Arbitraža je u svojoj osnovi suđenje (i to u pravilu u jednom stupnju) i zbog toga je važno da, osim da postupka bude proveden učinkovito, važno je da bude proveden stručno i kvalitetno. Arbitražne ustanove rade na poboljšanju svoje arbitražno-pravne proceduru, i u odnosu na brzinu i u odnosu na kvalitetu arbitriranja (suđenja), i to, u pravilu, na način da mijenjaju, dopunjuju, noveliraju arbitražna pravila koja primjenjuju. Na brzinu odvijanja postupka mogu utjecati i same stranke, primjerice, na način da tijekom postupka (suglasno) zatraže zastoje ili prekid postupka ili prolongiranje određenih rokova koje su odredili arbitri ili sl. Stranke su „vlasnice“ arbitražnog postupka kojeg međusobno vode jer su one te koje su kao prethodni ugovaratelji u nekom trgovačkom odnosu dobrovoljno odabrale arbitražu kao medij za rješavanje spora te stoga u arbitražnom postupku imaju pravo, primjerice, i (suglasno) „usporiti“ njegovo odvijanje. Stoga, kada je riječ o podatku trajanja arbitražnih postupaka, kojeg neke arbitražne ustanove statistički objavljuju, taj podatak je važan za načelnu prosudbu i moguće zaključivanje o ekspeditivnosti arbitara i neke arbitražne ustanove. No, s druge strane, zbog prethodno navedenih „elemenata“, podatak o dužini trajanja postupaka korisno je sagledati i kroz naprijed spomenutu „prizmu“.

4.2. Primjeri načina prikazivanja podataka o radu nekih europskih arbitražnih ustanova

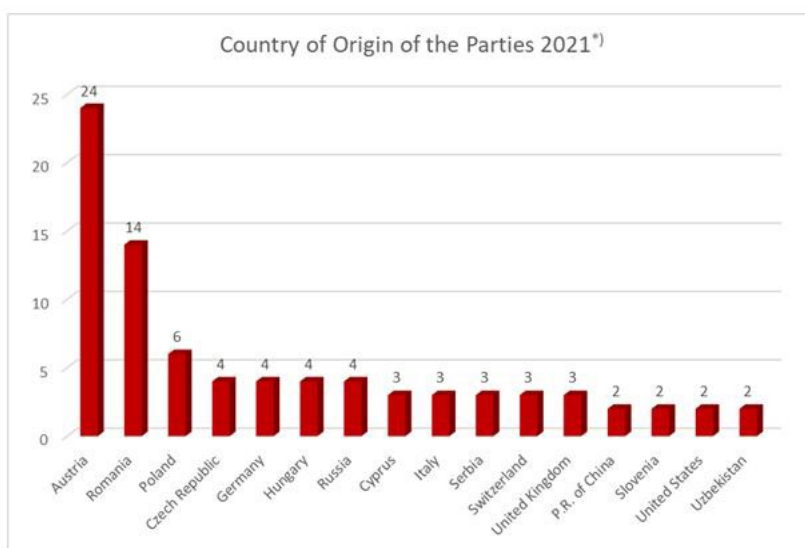
Na mrežnim stranicama *Vienna International Arbitral Centar* mogu se pronaći naprijed opisani podaci od kojih se, među ostalim, mogu izdvojiti oni temeljni, primjerice o godišnjem broju arbitražnih predmeta koje je zaprimila navedena arbitražna ustanova, o broju arbitražnih predmeta čije je rješavanje u tijeku te podaci o ukupnoj vrijednosti zaprimljenih sporova (na godišnjoj razini). Iz konkretnih podataka tako se može vidjeti da je, primjerice, ukupan broj primljenih predmeta pred tom arbitražnom ustanovom u 2021. godini bio 44 te da je ukupna vrijednost predmeta sporova iznosila 554,169,491.00 EUR. Spomenuta arbitražna ustanova, među ostalim, objavljuje i podatke o državama porijekla stranaka, porijeklu arbitara, omjeru sudjelovanja ženskih i muških arbitara i dr.

U nastavku je primjer načina grafičkog prikaza podataka o radi *Vienna International Arbitral Centre* u 2021. godini:

New cases received:	44
Number of pending cases:	58
Aggregated amount in dispute:	EUR 554,169,491.00
Minimum amount in dispute:	EUR 14,914.15
Maximum amount in dispute:	EUR 250,000,000.00

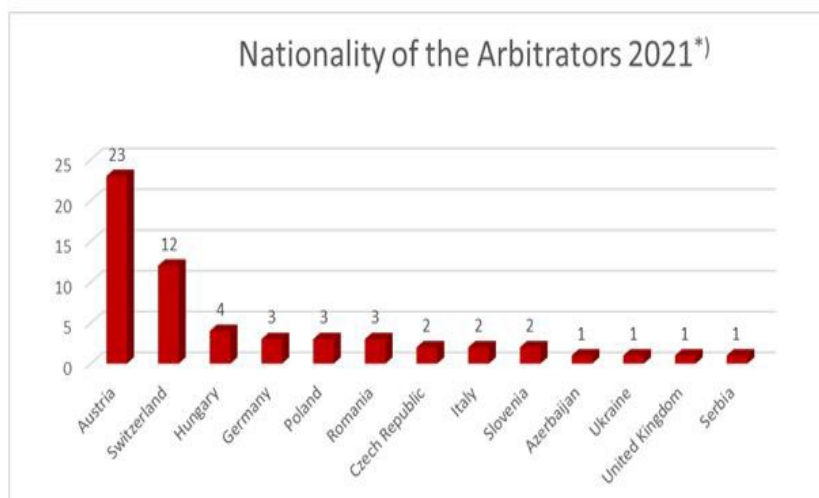
Slika 3: Tabelarni prikaz podataka o broju i vrijednosti arbitražnih predmeta u 2021. na mrežnoj stranici VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics/2021>

Slika 4: Grafički prikaz podatka o državama iz kojih je porijeklo stranaka u arbitražama u 2021. VIAC -a na mrežnim stranicama VIAC (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics/2021>

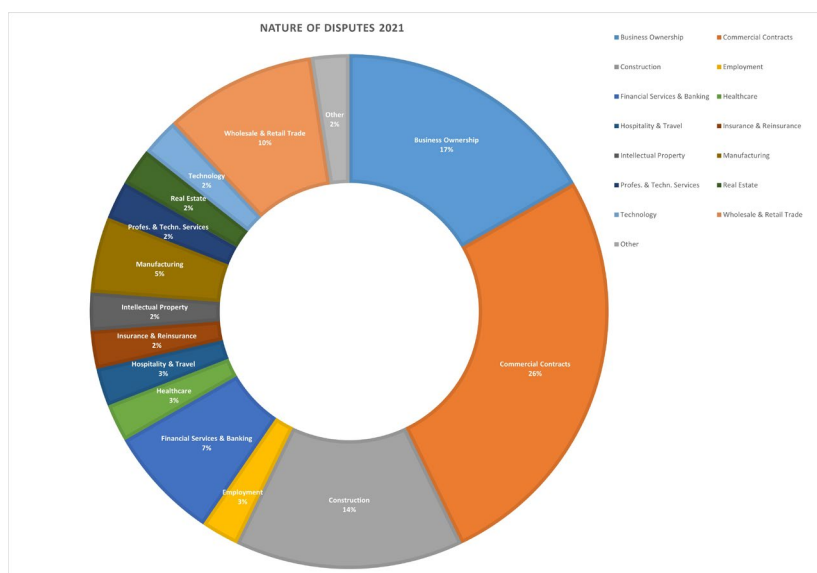
Slika 5: Grafički prikaz podatka o državama iz kojih je porijeklo arbitara u arbitražama u 2021. VIAC-a na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics/2021>

Slika 6: Grafički prikaz podataka o postotku (učesću) arbitara pojedinaca i arbitražnih vijeća u 2021. u arbitražama VIAC-a na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics/2021>

Slika 7: Grafički prikaz podataka o vrstama sporova (ugovora) u arbitražama u 2021. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics/2021>

U nastavku je način grafičkog prikaza podataka o radu *Vienna International Arbitral Centre* u 2022. godini:

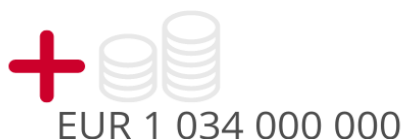
Amount in dispute

Slika 8: Grafički prikaz podatka o najnižoj i najvišoj pojedinačnoj vrijednosti predmeta spora u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics>

Aggregated amount in dispute

Slika 9: Grafički prikaz podatka o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics>

Language of proceedings

Slika 10: Grafički prikaz podatka o jeziku postupka u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mreženim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics>

Origin of parties

Top 10:

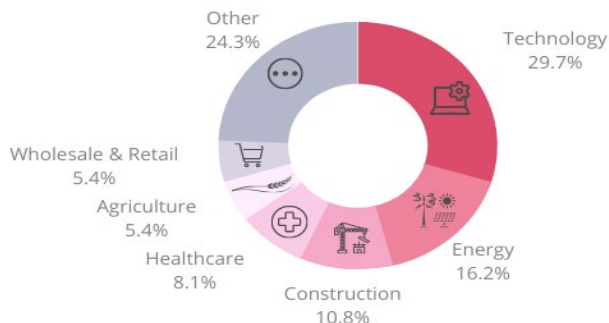
1. Austria (27)
2. Germany (10)
3. Romania (6)
4. Ukraine (6)
5. Slovakia (5)
6. Poland (4)
7. Turkey (4)
8. UK (3)
9. Czech Republic (2)
10. Croatia (2)

Slika 11: Grafički prikaz podatka – popis država porijekla stranaka u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics>

Nature of disputes

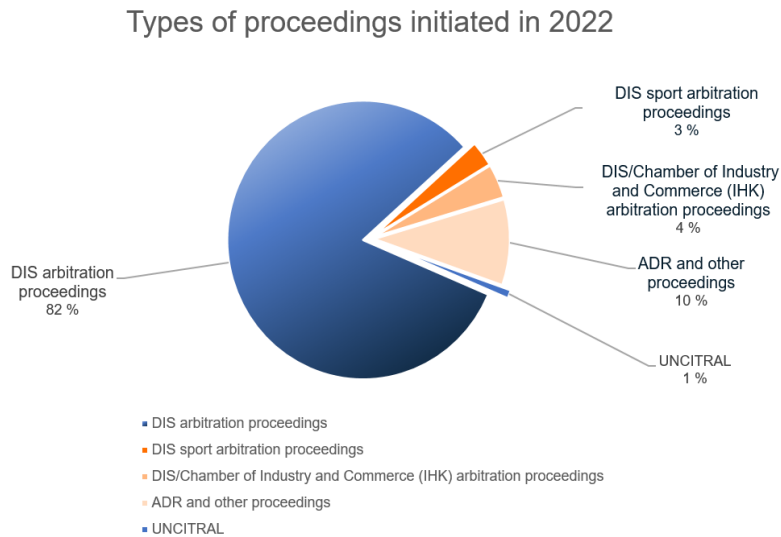

Slika 12: Grafički prikaz podatka o vrstama sporova (ugovora) u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Izvor: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics>

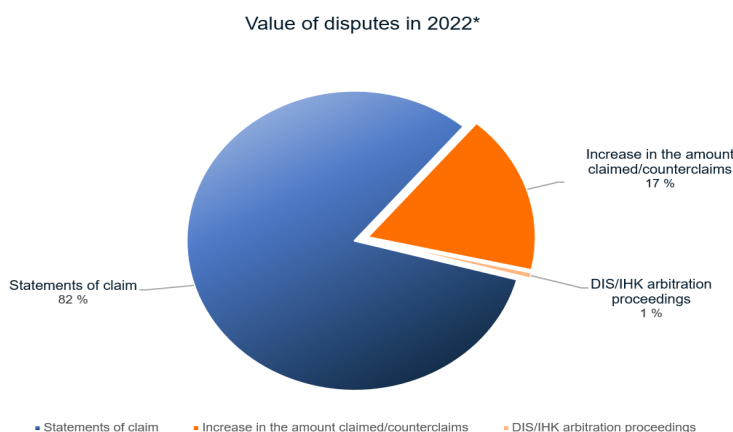
I *German Arbitration Institute*, odnosno u arbitražnoj zajednici prepoznatljivi DIS (*Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit*), objavljuje podatke o arbitražnim sporovima koji se vode pred tom arbitražnom ustanovom. U nastavku je način grafičkog prikaza podataka Njemačkog instituta za arbitražu. Pregledom tih podataka može se, među ostalim, sagledati struktura arbitražnih sporova pred tom arbitražnom ustanovom, donositi zaključci u vrstama arbitražnih sporova,

vrijednostima predmeta sporova, jeziku arbitražnog postupka, strukturi stranaka u pogledu njihovog porijekla tj. jesu li u postupcima sudjelovale domaće ili inozemne stranke, zatim podatak o tome u koliko je postupaka sudjelovalo više od dvije stranke („multi-party proceedings“) i dr. U nastavku je primjer grafičkog prikaza nekih podataka o radu spomenute arbitražne ustanove u 2022. godini.

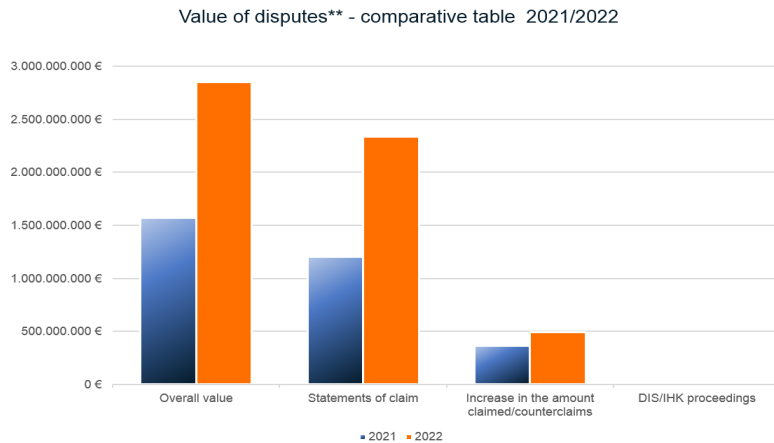
Slika 13: Grafički prikaz podataka o pokrenutim arbitražnim postupcima u 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit - DIS) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://www.disarb.org/en/about-us/our-work-in-numbers>

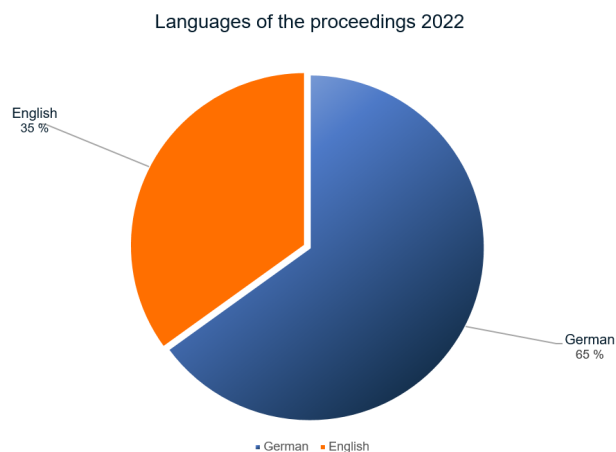
Slika 14: Grafički prikaz podatka o vrijednosti predmeta sporova u 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS) na mrežnim stranicama navedena arbitražne ustanove

Izvor: <https://www.disarb.org/en/about-us/our-work-in-numbers>

Slika 15: Grafički prikaz podatka (usporedba) vrijednosti predmeta sporova u 2021. i 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://www.disarb.org/en/about-us/our-work-in-numbers>

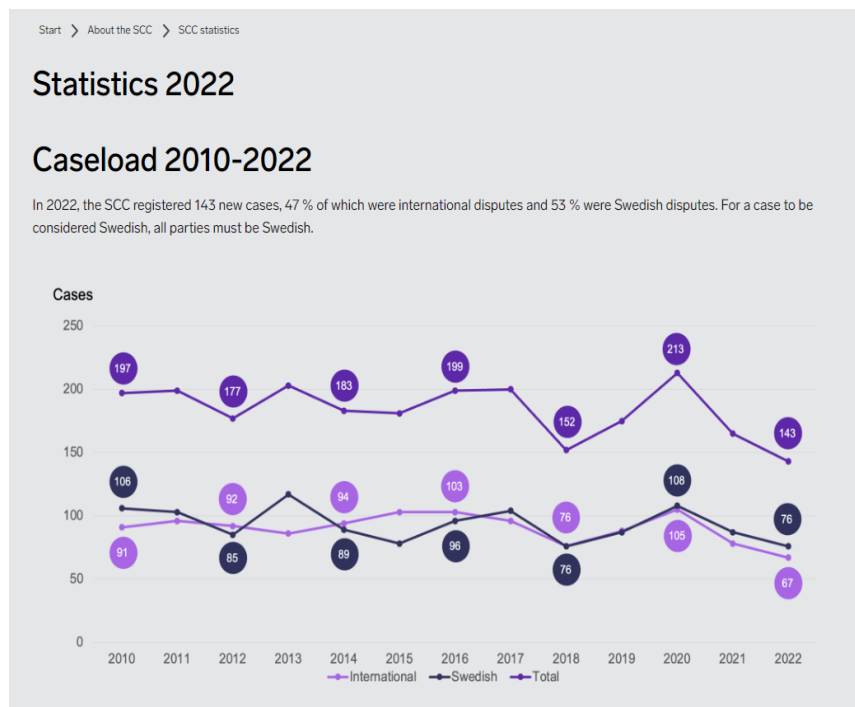
Slika 16: Grafički prikaz podatka o jeziku arbitražnih postupaka u 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://www.disarb.org/en/about-us/our-work-in-numbers>

U arbitražno-pravnoj zajednici poznata je i štokholmska arbitražna ustanova – *Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce*. Na svojim mrežnim stranicama objavljuje statističke podatke o svom radu i rješavanju sporova. Tako se, primjerice, razvrstani po godinama, mogu pronaći podaci: o broju primljenih arbitražnih predmeta, o strukturi predmeta tj. o broju sporova bez međunarodnog obilježja („domaći švedski sporovi“) i sporova s međunarodnim

obilježjem, o mjerodavnom arbitražnim pravilima na temelju kojih su se provodili arbitražni postupci, o nacionalnoj pripadnosti stranaka, o vrsti ugovora u vezi kojih su se vodili sporovi tj. koji sadrže arbitražnu klauzulu navedene arbitražne ustanove (odnosno djelatnosti u kojoj se ugovarala arbitraža), o trajanju arbitražnih postupaka, o broju sporova u kojima su primijenjena arbitražna pravila o tzv. ubrzanom arbitražnom postupku („*expedited rules*“), o materijalnom pravu koje je primijenjeno u postupcima, o jeziku arbitraže, o sjedištu arbitraže, o brojčanom sastavu arbitražnih sudova tj. jesu li arbitražu provodili arbitri pojedinci ili tročlana arbitražna vijeća, o spolu arbitara, o načinu imenovanja arbitara tj. jesu li arbitre imenovale stranke ili ovlaštenik imenovanja („*appointing authority*“), o broju zahtjeva za izuzeće arbitara i odlukama koje su donesene u povodu tih zahtjeva, te podatak o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova. Iz podataka za, primjerice, 2021. godinu mogu se vidjeti ključni podaci o broju i vrijednosti predmeta te se može se vidjeti da je navedena arbitražna ustanova u spomenutoj godini primila ukupno 165 predmeta a ukupna vrijednost svih predmeta iznosila je 840 mil. EUR.

U nastavku je grafički prikaz nekih podataka te arbitražne ustanove za 2022. godinu. Tj. u sklopu podataka za 2022. godinu vidljiv je i skupni podatak o kretanju broja predmeta u dužem razdoblju od 2010. do 2022. godine.

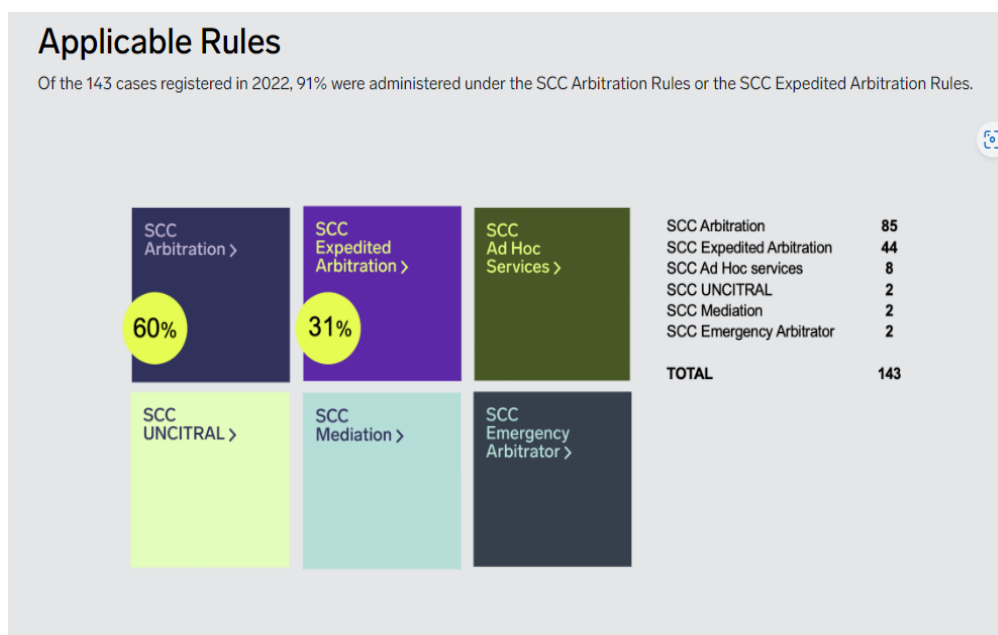
Slika 17: Grafički prikaz podataka o kretanju broja arbitražnih predmeta (domaćih - „švedskih“ i inozemnih) kroz višegodišnje razdoblje od 2010. do 2022. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

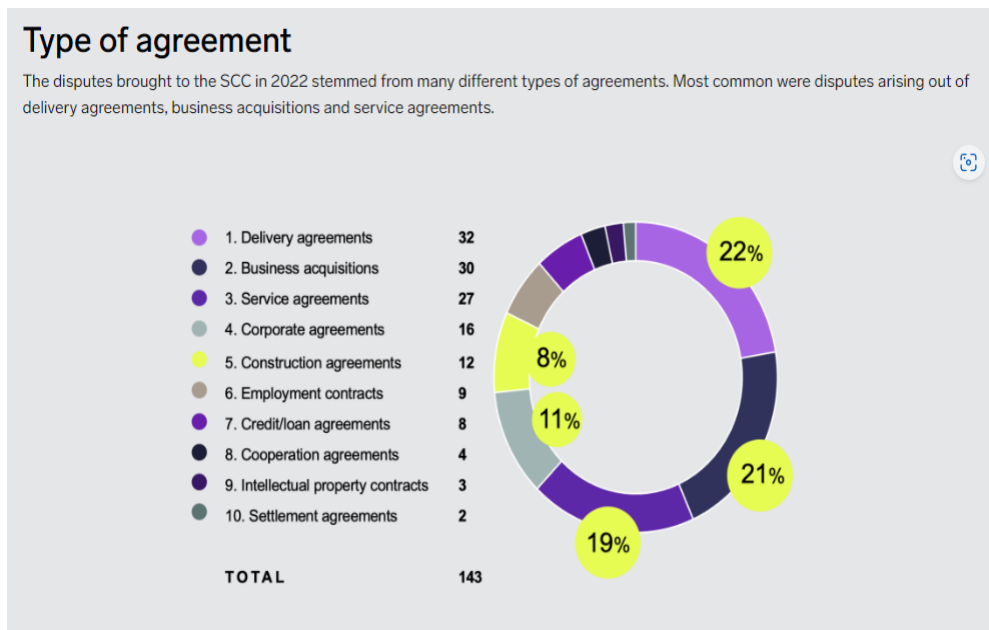
Slika 18: Grafički prikaz podatka o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova u arbitražnim postupcima u 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

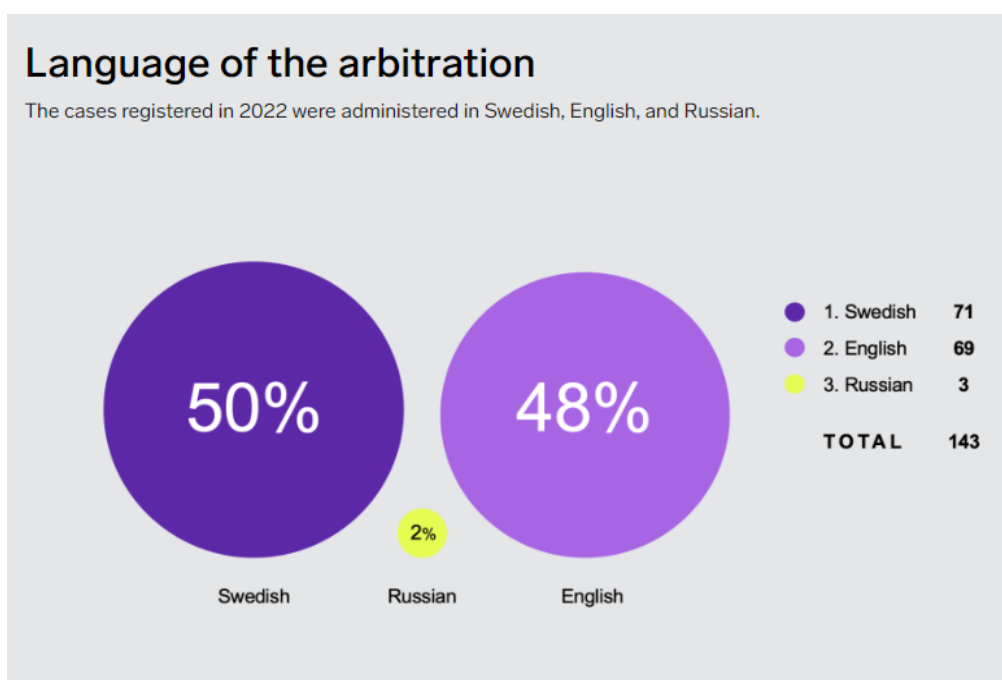
Slika 19: Grafički prikaz podatka o primijenjenim arbitražnim pravilima u postupcima u 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

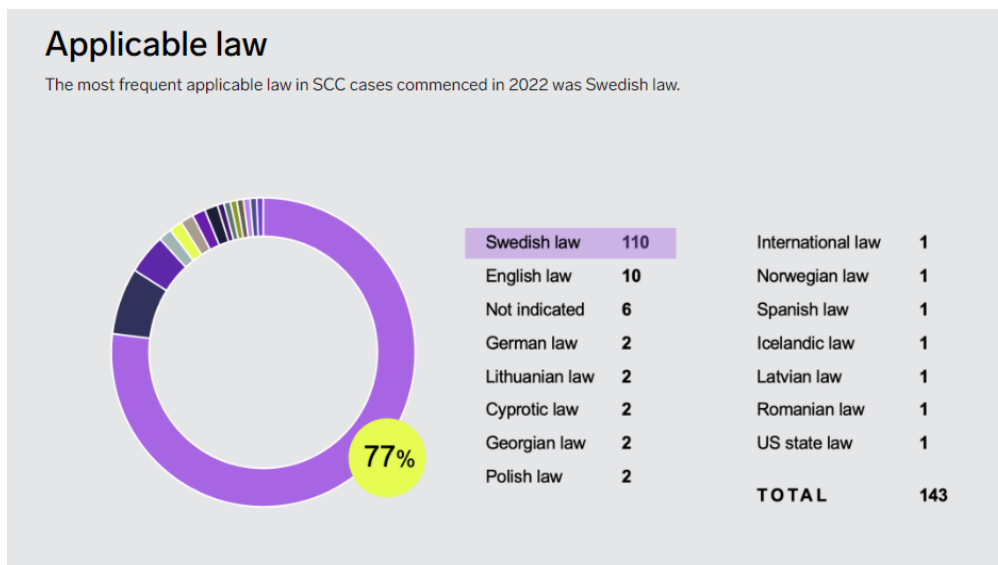
Slika 20: Grafički prikaz podataka o vrstama sporova (ugovora) u vezi kojih su se vodili postupci u 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

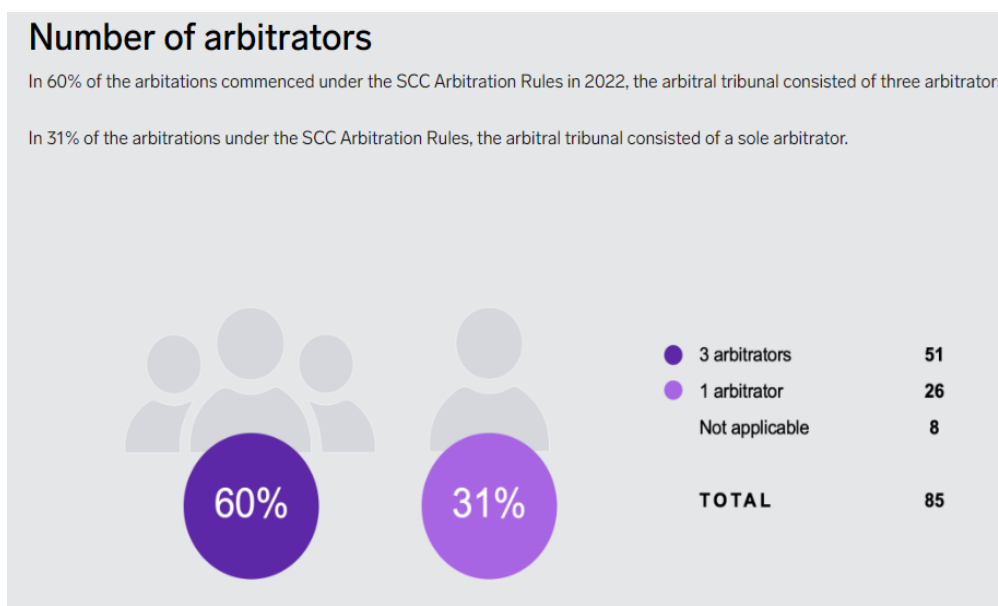
Slika 21: Grafički prikaz podatka o jeziku arbitražnog postupka u 2022. u predmetima Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

Slika 22: Grafički prikaz podatka o primijenjenom materijalnom pravu u arbitražnim postupcima u 2022. u predmetima Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

Slika 23: Grafički prikaz podatka o brojčanom sastavu arbitražnih sudova (arbitar pojedinac ili tročlano arbitražno vijeće) u predmetima 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics>

Slika 24: Naslovnica godišnjeg izvješća o arbitraži u 2022. kojeg je sastavio Freshfields Bruckhaus Deringer

Izvor: https://www.freshfields.com/490835/globalassets/our-thinking/campaigns/arbitration-top-trends-2022/international_arbitration_top_trends_2022.pdf

International arbitration in 2022: top trends

Contents

01. The rising significance of ESG and the role of international arbitration →	06. Drives towards greater efficiency in international arbitration →
02. How COVID-19 has shaped and will continue to shape the arbitration landscape →	07. The future of arbitration in the tech space →
03. Third-party funding: easing into the mainstream →	08. Financial institutions and arbitration →
04. Investment protection within the European Union →	09. Construction arbitration in the face of energy transition and climate change →
05. Emerging standards for the conduct of international arbitration →	10. Consolidating arbitration centres in the Middle East →

4

International arbitration in 2022: top trends

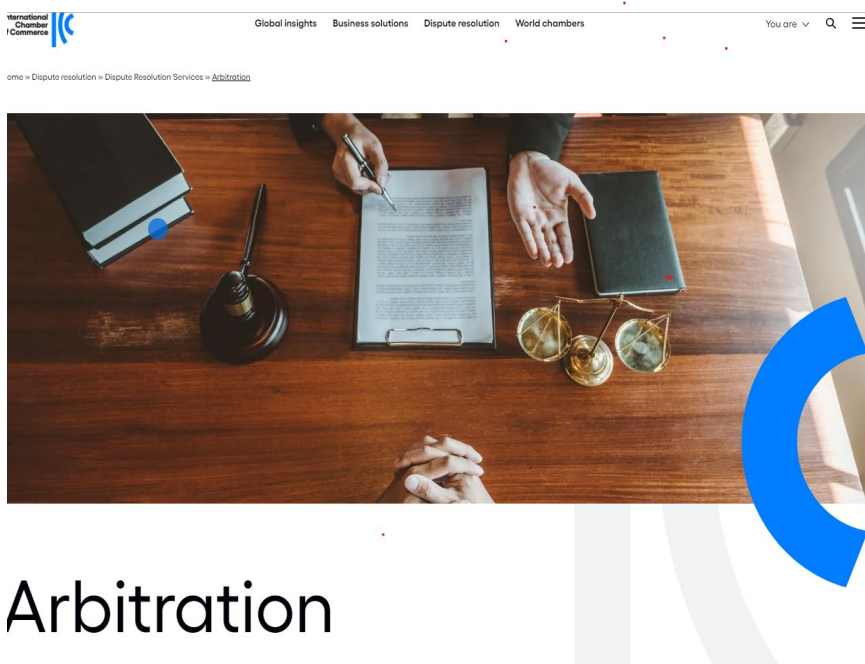
The rising significance of ESG and the role of international arbitration

Slika 25: Stranica (sadržaj) godišnjeg izvješća o arbitraži u 2022. kojeg je sastavio Freshfields Bruckhaus Deringer

Izvor: https://www.freshfields.com/490835/globalassets/our-thinking/campaigns/arbitration-top-trends-2022/international_arbitration_top_trends_2022.pdf

Jedna od globalno poznatijih arbitražnih ustanova, arbitražna ustanova koja djeluje pri Međunarodnoj trgovačkoj komori u Parizu – *International Court of Arbitration International Chamber of Commerce (ICA ICC)* na svojim mrežnim stranicama objavljuje statističke pokazatelje. Statistički podaci navedene arbitražne ustanove mogu se preuzeti i putem ICC DRS aplikacije (ICC DRS app) ili pak pretraživati u ICC digitalnoj knjižnici (ICC Digital Library), slobodno ili uz „komercijalno ograničenje“ na način da je mogućnost pretraživanja podataka uvjetovana uplatom određene naknade tj. „kupnjom podataka“. U ovom radu može se, primjerice, navesti kako iz podataka za 2020. godinu, koji se mogu pronaći na mrežnoj stranici arbitražne ustanove, proizlazi da je navedena arbitražna ustanova registrirala primitak ukupno 946 novih arbitražnih predmeta u toj godini, uz opasku da se radi o najvećem broju predmeta od 2016. godine. Također se navodi kako statistički podaci obuhvaćaju primjerice sljedeće podatke: o strankama tj. o broju i porijeklu stranaka, o vrsti i vrijednosti predmeta spora, o arbitražnim sudovima (tj. o broju

arbitara, načinu osnivanja, nacionalnoj pripadnosti arbitara, spolu i dr.), zatim o mjerodavnom pravu koje su stranke ugovorile za rješavanje sporova, mjestu arbitraže, trajanju arbitražnog postupka, te o arbitražnim odlukama.

Slika 26: Objava na mrežnoj stranici arbitražne ustanove International Court of Arbitration at the International Chamber of Commerce (ICA ICC)

Izvor: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/>

Podaci o broju predmeta i ukupnoj vrijednosti predmeta sporova, primjerice na razini jedne godine, mogu se promatrati i na način da se uspoređuju broj i vrijednost sporova. Naime, veći broj zaprimljenih arbitražnih predmeta nužno ne mora značiti da će i financijska vrijednost predmeta „automatski“ biti veća. Moguće je da neka arbitražna ustanova, primjerice, u nekoj poslovnoj godini primi manji broj predmeta no čija vrijednost može značajnije premašiti ukupnu vrijednost predmeta sporova iz neke druge poslovne godine u kojoj je, primjerice, bio primljen veći broj predmeta, ali čija je ukupna vrijednost bila niža. Iz navedenih razloga, kako je to već ranije spomenuto, arbitražne ustanove, u svom ukupnom djelovanju, a što podrazumijeva da stranke prilikom sklapanja pravnih poslova odabiru neku određenu arbitražnu ustanovu i time daju povjerenje određenoj arbitražnoj ustanovi da se (potencijalni) spor rješavanja pred njom, zainteresirane su da u svojoj statistici imaju i što veći broj predmeta i što veću (ukupnu) vrijednost predmeta sporova. No i manji broj predmeta, primjerice na godišnjoj razini, ali velike (pojedinačne) vrijednosti, za neku arbitražnu ustanovu, znači i odgovarajući (veći) prihod od pružanja arbitražne usluge organizacije arbitražnog postupka, dok veći broj predmeta, primjerice

na razini jedne godine, ne mora nužno značiti da će biti i veća ukupna vrijednost predmeta sporova te godine, kao i veći prihod arbitražne ustanove, ako se radi o tome da su pojedinačni predmeti niže vrijednosti.

4.3. Primjeri načina prikazivanja podataka o radu nekih svjetskih arbitražnih ustanova, asocijacija ili arbitražnih servisa

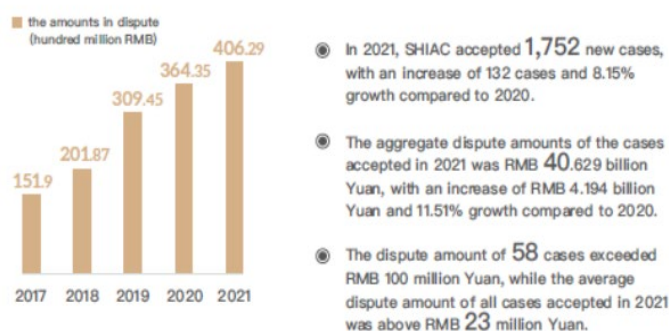

Slika 27: Naslovnica godišnjeg izvješća o arbitraži za 2021. arbitražne ustanove SHIAC – Shanghai International Arbitration Centre na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor:

https://www.shiac.org/pc/SHIAC?moduleCode=annual_report&securityId=FIaLzUh03gI_jP0nmWoTKg

The Caseload

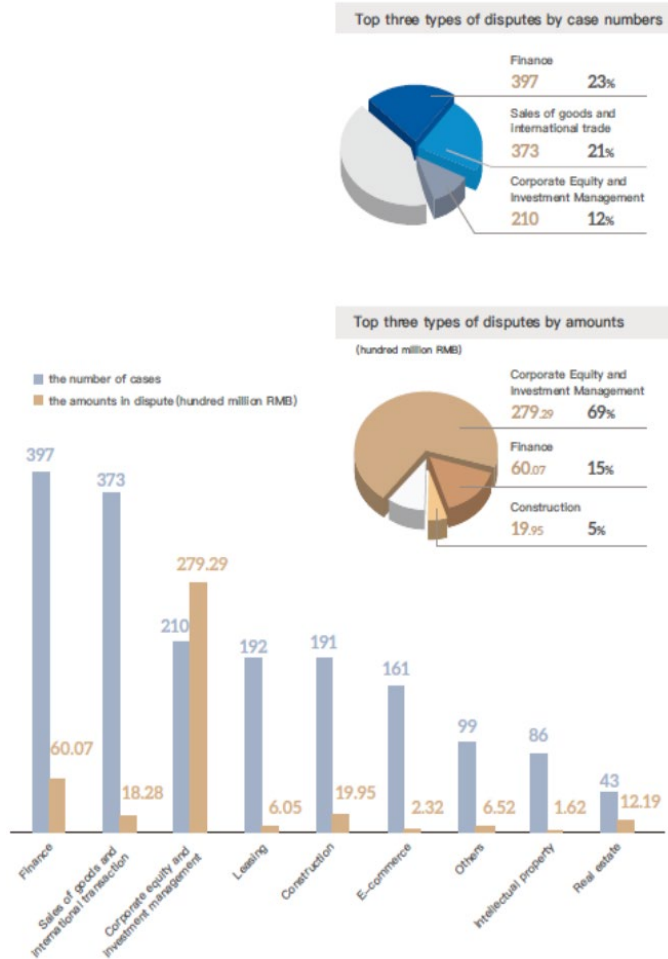
The number of cases, the aggregate dispute amounts and the average dispute amount for a single case have all significantly increased.

Slika 28: Dio sadržaja iz godišnjeg izvješća – podaci o broju i vrijednosti predmeta u razdoblju 2017. do 2021. arbitražne ustanove SHIAC – Shanghai International Arbitration Center na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor:

https://www.shiac.org/pc/SHIAC?moduleCode=annual_report&securityId=FIaLzUh03gI_jP0nmWoTKg

Types of Disputes

Slika 29: Dio izvješća u izvješću 2021. o vrstama (ugovora) sporova u SHIAC – Shanghai International Arbitration Centre na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor:

https://www.shiac.org/pc/SHIAC?moduleCode=annual_report&securityId=FIaLzUh03gI_jP0nmWoTKg

The Applicable Rules

In 2021, 1,496 cases were conducted under the SHIAC Arbitration Rules, effective as from January 1, 2015. 254 cases were conducted under the SHIAC China (Shanghai) Pilot Free Trade Zone Arbitration Rules ("FTZ Arbitration Rules"), effective as from January 1, 2015. 6 cases applying the FTZ Arbitration Rules were pursuant to parties' agreement on applicable rules.

In particular, pursuant to the parties' arbitration agreements, one case was adopted under the Arbitration Procedures of the Bylaws of International Cotton Association and one case was conducted by the UNCITRAL Arbitration Rules.

789 cases applied the Summary Procedures provided in the SHIAC Arbitration Rules and the FTZ Arbitration Rules. 9 cases applied the Small Claim Procedures provided in the FTZ Arbitration Rules.

Slika 30: Dio izvješća u izvješću 2021. o primijenjenim arbitražnim pravilima u postupcima SHIAC – Shanghai International Arbitration Centre na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor:

https://www.shiac.org/pc/SHIAC?moduleCode=annual_report&securityId=FIaLzUh03gI_jP0nmWoTKg

B2B CASE STATISTICS

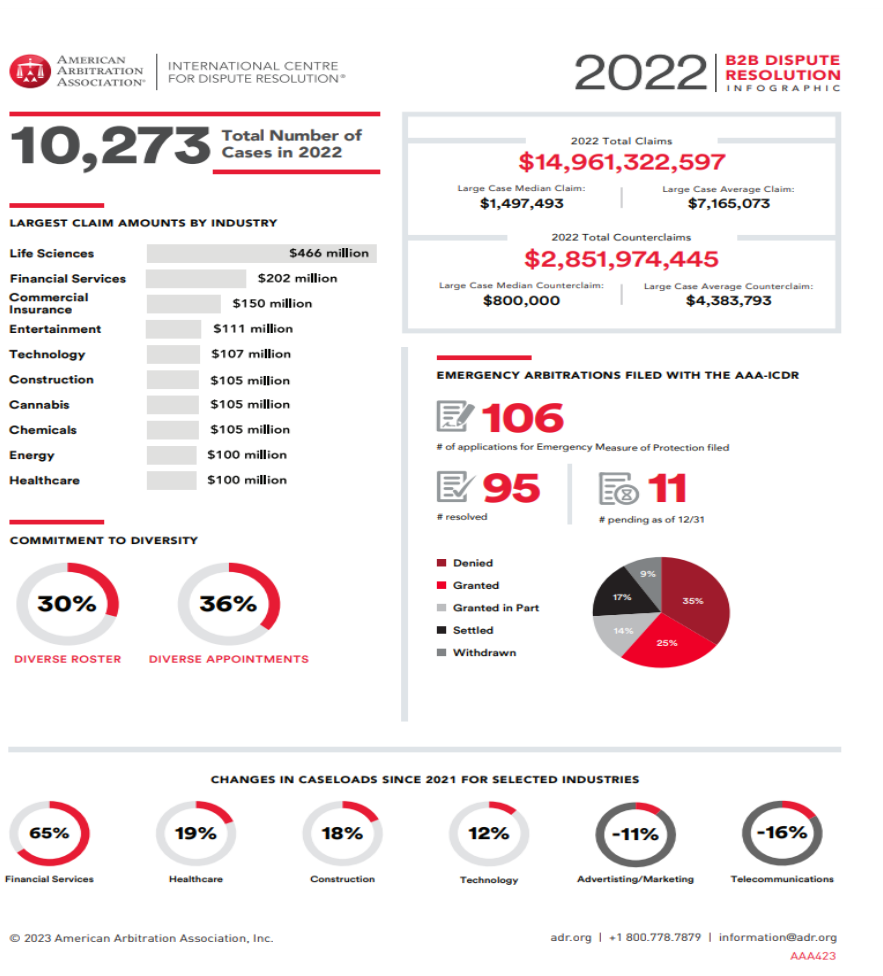
Caseload Data Demonstrates AAA-ICDR® Continued Delivering Reliable ADR Services for B2B Disputes in 2022

[Learn More](#)

Cases Administered since 1926 7,787,422 | Cases Resolved in 2023 (January 1 - September 5) 385,885

Slika 31: Naslovnica mrežne stranice American Arbitration Association

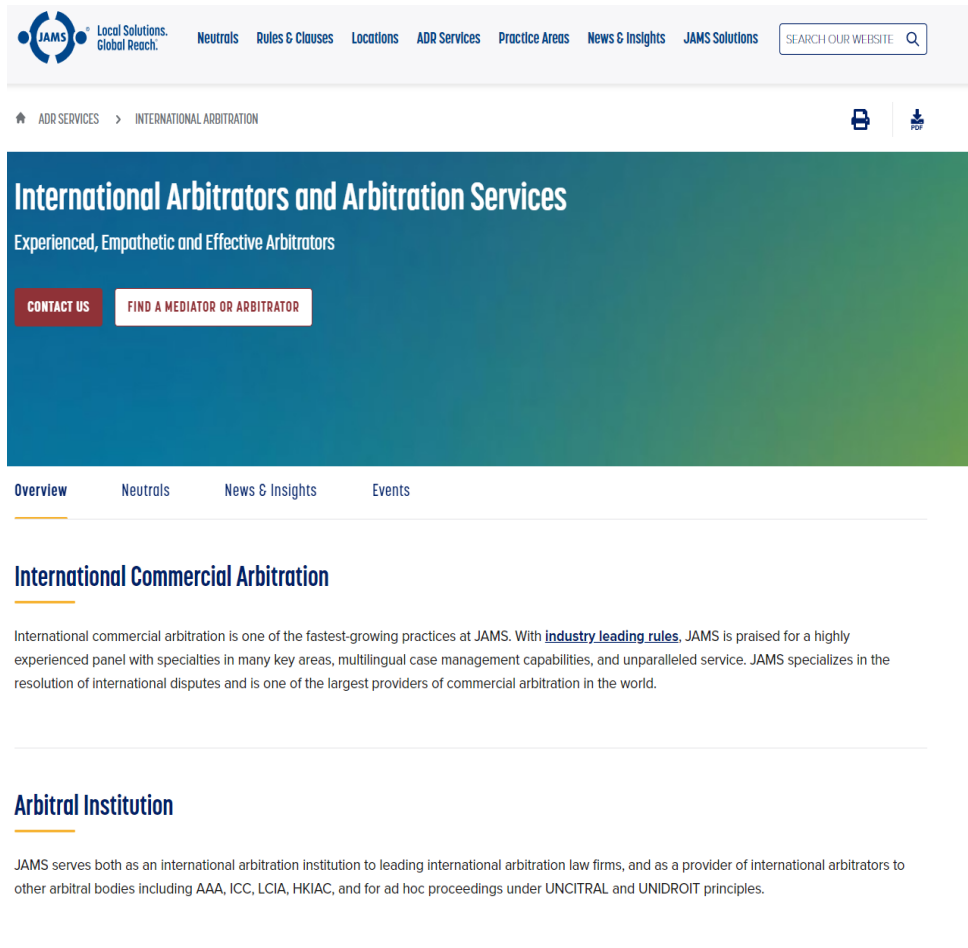
Izvor: <https://www.adr.org/>

Slika 32: Prikaz statističkih podataka na mrežnim stranicama American Arbitration Association

Izvor:

https://www.adr.org/sites/default/files/document_repository/AAA430_ICDR_Case_Data_2022.pdf

Slika 33: Naslovnica JAMS – servisa za arbitražu i medijaciju u SAD

Izvor: <https://www.jamsadr.com/arbitration-international?tab=overview>

Introduction

The Australian Centre for International Commercial Arbitration (ACICA) is Australia's international dispute resolution institution. Established in 1985 as an independent, not-for-profit organisation, ACICA's objective is to promote and facilitate the efficient resolution of commercial disputes throughout Australia and internationally by arbitration and mediation, with the aim of delivering expediency and neutrality of process, enforceability of outcome and commercial privacy to parties in dispute.

ACICA's services include:

- Acting as an impartial appointment and administering body for all forms of alternative dispute resolution, under its own sets of Rules as well as ad hoc processes, including under the UNCITRAL Arbitration Rules
- Maintaining panels of international arbitrators and mediators which may be used as a resource for party appointments
- Providing Rules and model clauses to facilitate best practice in the conduct of arbitration and mediation
- Assisting parties in arranging facilities to manage their ADR processes, including room hire, transcription and translation services
- Acting as deposit-holder for tribunal and mediator fees in ADR processes, including cases being administered under other institutional rules
- Hosting seminars and conferences to provide thought leadership in international arbitration and mediation

ACICA is also the sole default appointing authority competent to perform the arbitrator appointment functions under the *International Arbitration Act 1974* (Cth).

REGISTER A CASE

RULES

MODEL CLAUSES

ARBITRATOR SEARCH

MEDIATOR SEARCH

MEMBERSHIP

Slika 34: Naslovnica mrežne stranice arbitražne ustanove Australian Centre for International Commercial Arbitration (ACICA)

Izvor: <https://acica.org.au/>

- > Australian Arbitration Reports
- > Australian Arbitration Report
- > Evidence in International Arbitration Report

Australian Arbitration Report

Launch Event Live Stream, 9 March 2021

The inaugural Australian Arbitration Report was officially launched on Tuesday, 9 March 2021. We were pleased to be joined by the Honourable Amanda Stoker, Assistant Minister to the Attorney General, to launch the report. With an introduction from ACICA President, Brenda Horrigan, and key findings presented by Victor Ageev, FTI Consulting, we explored what can be learnt from the survey data and how this must inform the actions to be taken to build upon progress already made to enhance the global reputation of Australia and its practitioners in the provision of excellence in dispute resolution.

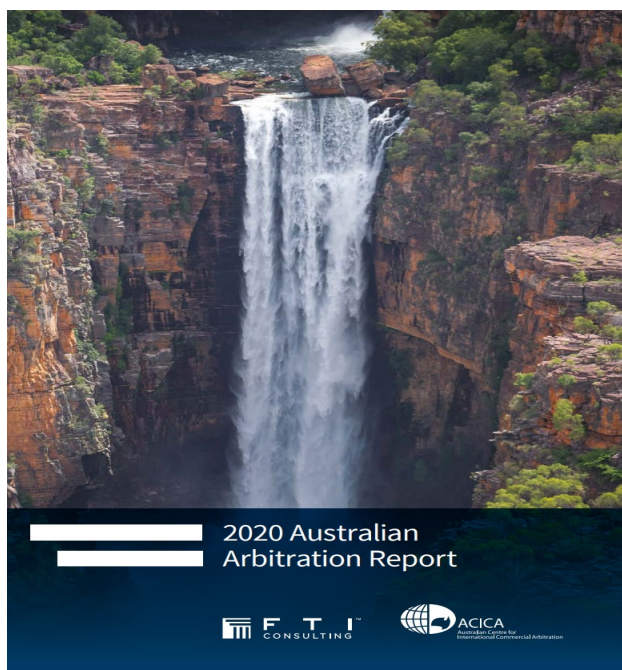

2020 Australian Arbitration Report

ACICA, in conjunction with FTI Consulting, and with the support of the Australian Bar Association, Francis Burt Chambers and the WA Arbitration Initiative, is pleased to present the results of the inaugural Australia-wide arbitration survey, the first empirical study on the use of commercial arbitration in Australia. The survey report confirms that arbitration in Australia is thriving and that Australian corporates and practitioners are increasingly turning to arbitration as a means for resolving disputes.

Slika 35: Objava video izvješća o arbitraži za 2020. na mrežnoj stranici Australian Centre for International Commercial Arbitration (ACICA)

Izvor: <https://acica.org.au/>

Slika 36: Naslovnica pisanog izvješća o arbitraži u 2020. Australian Centre for International Arbitration (ACICA) na mrežnoj stranici navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://acica.org.au/wp-content/uploads/2021/03/ACICA-FTI-Consulting-2020-Australian-Arbitration-Report-9-March-2021.pdf>

Case profile data

General case profile

The survey data includes information spanning 223 unique arbitration cases with commencement dates ranging from the beginning of 2016 to the beginning of 2019. Of those, 111 were international and 109 domestic (three did not indicate jurisdiction). Unsurprisingly, domestic arbitration was more likely to involve Australian projects, Australian hearing venues, and Australian laws (Fig. 5). Disputes in the construction, mining and resources, and oil and gas industries were the most common subjects of both the reported domestic and international arbitration. We note that respondents only reported international arbitration if it had an Australian connection, so it is not surprising that the primary industries represented in arbitration are the same across jurisdictions. However, compared to mining and resources and construction, oil and gas disputes were much more likely to be the subject of international disputes rather than domestic disputes. This is likely because Australian oil and gas projects tend to include international participants.

Fig. 5: Nature of Australian connection, domestic (inside ring) and international (outside ring)

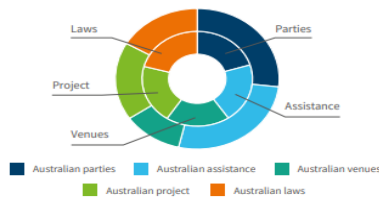

Fig. 6: Total amounts in dispute by jurisdiction (\$millions)

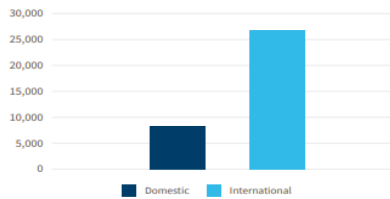

Fig. 7: Average amount in dispute by jurisdiction (\$millions)

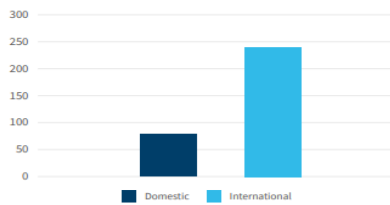
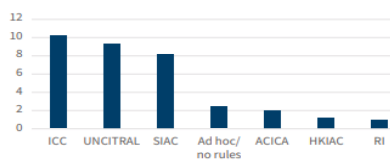

Fig. 8: Total amount in dispute by rules/institution (\$billions)

VALUE IN DISPUTE ESTIMATE

The estimated value in dispute for the reported arbitrations is \$35 billion (Fig. 6). Of that, about 75% is in international arbitration.

The data provided to us are in ranges, and so an exact figure for the total amount in dispute is not calculable. We produced an estimate by taking the average of each range (i.e. a dispute value between \$10 million and \$20 million is added as \$15 million) and the lower bound of high-value disputes (i.e. a dispute value reported as being greater than \$500 million is added as \$500 million). The total dispute value is a combined total of claims and counterclaims, and represents the total amounts claimed by the parties, not the total amounts actually awarded.

Slika 37: Dio izvješća o arbitražnim predmetima u 2020. (domaći i inozemni sporovi, vrijednosti predmeta sporova i dr.) Australian Centre for International Arbitration (ACICA) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <https://acica.org.au/wp-content/uploads/2021/03/ACICA-FTI-Consulting-2020-Australian-Arbitration-Report-9-March-2021.pdf>

5. Arbitraža u Republici Hrvatskoj

Arbitraža na području Republike Hrvatske kao pravni mehanizam rješavanja sporova postojala je i u vrijeme bivše države i bila je uređena u okviru propisa građanskog procesnog prava. O arbitraži novijeg vremena u Republici Hrvatskoj može se govoriti od razdoblja osamostaljenja Republike Hrvatske, odnosno (nešto kasnije) od donošenja Zakona o arbitraži 2001. o čemu će se nešto detaljnije navesti u nastavku. Objasniti će se i osnovni arbitražni pojmovi prema hrvatskom Zakonu o arbitraži, uputiti na pravne učinke arbitražne odluke, pojam arbitrabilnosti, troškove arbitraže, kao i na troškove arbitraže, ugovaratelje (korisnike) arbitraže te arbitražne ustanove u Republici Hrvatskoj.

5.1. Donošenje Zakona o arbitraži

Za suvremeni razvitak arbitražnog prava na međunarodnom planu od posebnog je značenja djelovanje *United Commission on International Trade Law* – UNCITRAL. Hrvatsko arbitražno pravo temelji se na zakonu o arbitraži („Narodne novine“ broj 80/2001). Njime se uređuje: domaća arbitraža, priznanje i ovrha arbitražnih pravorijeka te nadležnost i postupanje sudova u vezi s domaćom arbitražom i u drugim slučajevima predviđenim Zakonom. Zakonom se dalje definiraju: pojam i vrste arbitraže, ugovor o arbitraži, nadležnost i osnivanje arbitražnog suda, arbitražni postupak, pravorijek, pravna sredstva protiv pravorijeka te priznanje i ovrha pravorijeka.

Zakon o arbitraži donesen je na „podlozi“ UNCITRAL model zakona o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži (UML). Donijela ga je Komisija Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (*United Nations Commission on International Trade Law* – UNCITRAL) 1985. godine a izmijenjen je 2006. godine. Model zakon donesene je s ciljem usklađivanja, ujednačavanja i harmoniziranja nacionalnih pravnih sustava u području arbitraže budući da je ono posebno važno za razvijanje međunarodnih trgovačkih odnosa³².

Donošenjem Zakona o arbitraži 2001. godine Republika Hrvatska tada je učinila važan korak u priključivanju svjetskom razvoju arbitražnog prava.

Arbitraža kao način rješavanja međunarodnih trgovačkih sporova svoj je zamah posebno dobila nakon što je prepoznata nužnost harmonizacije arbitražnog prava na globalnoj razini. U posljednjih pedesetak godina kristalizirala su se univerzalno prihvaćena pravila koja su postala zajednička

³² Triva S., Uzelac A., (2007), Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine d.d, Zagreb, str. XXXI

standardan jezgra suvremenog arbitražnog prava modernih država. Naglasak je na početku bio na jedinstvenom režimu priznanja arbitražnih odluka koji bi omogućio da arbitražne odluke, bez obzora gdje su donesene, budu priznate kao obvezatne u bilo kojem mjestu na svijetu, jednako kao i sudske odluke donesene u toj zemlji. Takav je univerzalni režim ostvaren Newyorškom konvencijom o priznanju i ovrši stranih arbitražnih pravorijeka iz 1958. (NYK). Globalni uspjeh te konvencije, kojoj su danas pristupile praktički sve civilizirane zemlje svijeta, utro je put daljnjem dinamičkom razvoju. U usporedbi s odlukama državnih sudova, kod kojih ne postoji unificirani režim priznanja i ovrhe u stranim državama, već se to pitanje ocjenjuje na temelju bilateralnih sporazuma i rijetkih regionalnih multilateralnih međunarodnih instrumenata, arbitražni pravorijeci bez sumnje imaju značajne praktične prednosti. Proces harmonizacije arbitražnog prava nije zahvatio samo pitanje priznanja stranih arbitražnih odluka. Kroz djelovanje i rad Komisije UN-a za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL), osnovane rezolucijom Glavne skupštine UN-a 1966. godine, oblikovani su standardi provođenja arbitražnog postupka koji su vremenom postali sastavni dio pravnih sustava mnogih zemalja, tako da se može reći da između nacionalnih arbitražnih prava danas postoje značajne sličnosti, mnogo veće nego li u većini drugih područja pravne regulacije³³.

5.2. Osnovni arbitražni pojmovi prema hrvatskom Zakonu o arbitraži

„Arbitraža“ (izbrano suđenje) jest suđenje pred arbitražnim sudom bez obzira organizira li ga ili njegovo djelovanje osigurava arbitražna ustanova ili ne.

„Domaća arbitraža“ je arbitraža čije je mjesto na području Republike Hrvatske.

„Arbitražni sud“ (izbrani sud) je nedržavni sud koji svije ovlaštenje za suđenje crpi iz sporazuma stranaka.

„Arbitražna ustanova“ je pravna osoba ili tijelo pravne osobe koje organizira i osigurava djelovanje arbitražnih sudova.

„Arbitar“ (izbrani sudac) je arbitar pojedinac ili član odnosno predsjednik vijeća arbitražnog suda.

„Spor bez međunarodnog obilježja“ je spor u kome su stranke fizičke osobe s prebivalištem ili uobičajenim boravištem u tuzemstvu odnosno pravne osobe koje su osnovane po pravu Republike Hrvatske.

³³ Triva S., Uzelac A., (2007), Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine d.d. Zagreb, str. XXXI

„Spor s međunarodnim obilježjem“ je spor u kojem je barem jedna od stranaka fizička osoba s prebivalištem ili uobičajenim boravištem u inozemstvu odnosno pravna osoba koja je osnovana po stranom pravu.

„Pravorijek“ je odluka arbitražnog suda o biti spora.

„Konačni pravorijek“ je odluka kojom je odlučeno o osnovi i visini pojedinog zahtjeva.

„Sud“ je tijelo državne sudbene vlasti.

„Arbitrabilnost“ – stranke mogu ugovoriti domaću arbitražu za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati.

„Ugovor o arbitraži“ je ugovor kojim stranke podvrgavaju arbitraže sve ili određene sporove koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog pravnog odnosa, ugovornog ili izvanugovornog. Ugovor o arbitraži može se sklopiti u obliku arbitražne klauzule u nekom ugovoru ili u obliku posebnog ugovora.

„Pravila postupka“ – stranke se mogu sporazumjeti o pravilima postupka kojih će se arbitražni sud pridržavati ili tako da ih same odrede ili upućivanjem na određena pravila, zakon ili na drugi prikladan način.

„Mjesto arbitraže“ – stranke se mogu sporazumjeti o mjestu arbitraže. Ako nema takvog sporazuma stranaka, mjesto arbitraže odredit će arbitražni sud vodeći računa o okolnostima spora, uključujući i pogodnost određenog mjesta za stranke. Ako mjesto arbitraže nije određeno na naprijed opisani način, smatra će se da je mjesto arbitraže ono mjesto koje je u pravorijeku označeno kao mjesto njegovog donošenja.

„Jezik arbitražnog postupka“ - stranke se mogu sporazumjeti o jeziku ili jezicima na kojima će se provoditi arbitraža. Ako nema sporazuma stranaka o jeziku postupka arbitraže, arbitražni sud će odlučiti na kojem će se jeziku ili jezicima provoditi postupak. Ako se ni stranke niti arbitri ne uspiju sporazumjeti o jeziku arbitraže, jezik arbitraže bit će hrvatski jezik.

„Mjerodavno pravo“ – arbitražni sud odlučit će po pravnim pravilima koje su stranke izabrale kao mjerodavna za bit spora. Ako stranke nisu izabrale mjerodavno pravo, arbitražni sud će suditi po pravu za koje smatra da je sa sporom u najužoj vezi. Arbitražni sud može odlučiti i po pravičnosti (*ex aequo et bono*) ako mu stranke izričito daju takvo ovlaštenje.

„Državna pripadnost pravorijeka“ – pravorijek arbitražnog suda ima pripadnost države u kojoj se nalazi mjesto arbitraže³⁴.

³⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_10_88_1498.html

5.3. Osnovna obilježja arbitraže, pravni učinci arbitražne odluke i prednosti arbitraže

Osnovna načela i obilježja suvremene arbitraže, a na kojima se temelji i hrvatsko arbitražno pravo su: nedržavnost – arbitraža kao privatni, izvansudski mehanizam rješavanja sporova; adjudikativni karakter – arbitražni sud kao tijelo ovlašteno za suđenje; obvezujući učinak rezultata arbitraže – načelo supstitucije državne jurisdikcije i ovršnosti odluke o biti spora; dobrovoljnost i stranačka autonomija u izboru načina rješavanja sporova i određivanju njegovih osnovnih elemenata; fleksibilnost i stranačka kontrola postupka; jednako postupanje sa strankama – načelo pravičnog suđenja i načelo saslušanja stranaka; učinkovitost – načelo zabrane zlouporabe prava i načelo suđenja u razumnom roku; zaštita javnog poretka i integriteta arbitraže³⁵.

Arbitražni postupak završava se donošenjem arbitražnog pravorijeka. On ima prema strankama (učinak *inter partes*) snagu pravomoćne sudske presude.

Arbitraža kao način rješavanja sporova nudi brojne komparativne prednosti u rješavanju sporova u odnosu na rješavanje sporova pred državnim sudom i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova (npr. mirenjem). Glavna prednost arbitraže jest to da je u arbitraži naglašena uloga stranaka – stranačka autonomija. Stranke u arbitraži mogu izabrati osobu koja će odlučivati o njihovom sporu, arbitra, uzimajući u obzir njezine stručne kompetencije i tako izabrati osobu u koju imaju povjerenje da će na najbolji mogući način riješiti njihov spor. Arbitri, pak, mogu iscrpno i detaljno razmotriti predmet spora. Dalje, stranke se mogu sporazumjeti o pravilima postupka, mjestu arbitraže, jeziku arbitraže te o mjerodavnom pravu. Arbitražni postupak, ako se stranke drugačije ne sporazume, nije javan. U arbitražnom postupku o predmetu spora odlučuje se, u pravilu, u jednom stupnju, a arbitražni pravorijek između stranaka ima snagu pravomoćne presude, a protiv pravorijeka je moguć samo jedan pravni lijek, tužba za poništaj pravorijeka i to iz vrlo ograničenih razloga. Ugovaranjem arbitraže stranke su, dakle, u prilici na brz, efikasan i povjerljiv način pravomoćno riješiti spor.

³⁵ Triva S., Uzelac A., (2007) Hrvatsko arbitražno pravo, Nardone novine d.d. Zagreb, str. XXXV

5.4. Redefiniranje pojma arbitrabilnosti (proširenje „granica“)

Prethodno je spomenut pojam arbitrabilnosti kao pravni pojam. Međutim, kada se govori o arbitrabilnosti moguće ga je „sagledati“ tj. proširenje granica arbitrabilnosti i mogući „komercijalni“ značaj. Naime, prema važećem hrvatskom Zakonu o arbitraži, prema njegovom članku 3. stavku 1. arbitraži se mogu povjeriti sporovi o pravima o kojima stranke mogu raspolagati. Ako je zahtjev koji se iznosi u arbitraži u slobodnoj dispoziciji stranaka, on je arbitrabilan bez obzira na pravnu osnovu na kojoj se temelji. U hrvatskoj pravnoj (akademskoj) zajednici postoje inicijative za izmjenu hrvatskog Zakon o arbitraži tj. njegove definicije odnosno proširenje „granica“ arbitrabilnosti odnosno da se dopusti ugovaranje arbitraže u svim imovinsko-pravnim zahtjevima kao i u onim neimovinskim zahtjevima kojima stranke mogu slobodno raspolagati ³⁶. Tako „definiran“ pojam arbitrabilnosti značio bi zapravo da se arbitraži mogu povjeriti svi sporovi za koje u praksi postoji potreba. Pojam imovinsko-pravni zahtjev trebalo bi shvatiti kao svaki zahtjev koji se odnosi na imovinu ili ima neki gospodarsku vrijednost, bez obzira na njegovu materijalno-pravnu osnovu. Pravna znanost i struka u stručnim člancima elaborira kakva pravna rješenja s tim u vezi imaju druga poredbena prava, primjerice njemačko, austrijsko ili švicarsko. Međutim, ono na što se u „komercijalnom“ smislu može imati u vidu jest, da inicijative za novo definiranje arbitrabilnosti, tj. širenje „granica arbitrabilnosti“ može značiti i „širenje“ „prikladnosti za arbitražu“, odnosno „širenje mogućnosti“ za arbitražno rješavanje sporova. To bi posljedično moglo značiti i veći angažman arbitražnih ustanova i povećanje „obujma“ njihovog rada u domeni pružanja arbitražne usluge. Odluka stranaka da izaberu odnosno ugovore arbitražu za potencijalne sporove, samo po sebi, ne mora značiti „garanciju“ povećanja broja arbitražnih sporova, a time i obujma rada neke arbitražne ustanove. Jer, teoretski gledano, niti jedna ugovorena arbitraža ne mora „završiti“ u sporu. No, širenje granica arbitrabilnosti odnosno „podobnosti za arbitražu“, sigurno potencijalno stvara „širu osnovu“ za veći broj arbitraži odnosno arbitražnih sporova.

³⁶ Babić D., (2013) Prijedlog za novo uređenje arbitrabilnosti prema Zakonu o arbitraži, Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe Liber amicorum Mihajlo Dika, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 521

5.5. Ugovaratelji (korisnici) arbitraže

Ugovaratelji (korisnici) arbitraže mogu biti domaće i strane fizičke i pravne osobe. U tom smislu nema ograničenja u pogledu „korisnika“ arbitraže. Arbitražu kao medij za rješavanje sporova najviše koriste gospodarski subjekti tj. trgovačka društva (dionička društva, društva s ograničenom odgovornošću), no ugovaratelji arbitraže i stranke u postupcima arbitraže mogu biti i druge pravne osobe, primjerice, jedinice lokalne samouprave (općine, gradovi, županije), druge ustanove (agencije, zavodi i sl.), jednako tako i Republika Hrvatska kao nositeljica prava i obveza u ugovorima, može biti ugovaratelj arbitraže i stranka u arbitražnom postupku.

Da bi se spor između stranaka riješio arbitražom on mora biti arbitrabilan. Arbitrabilni su sporovi oni koji se odnose na prava o kojima stranke mogu slobodno raspolagati.

5.6. Troškovi arbitraže općenito sa primjerima digitalnih kalkulatora

Troškovi arbitraže u postupcima koji se rješavaju pred arbitražnim ustanovama, u pravilu, su uređeni odlukama o troškovima u postupcima arbitraže, koje arbitražne ustanove donose i javno objavljuju i koje, u pravilu, sadrže tarife na temelju kojih se arbitražni troškovi obračunavaju. Osnovni parametar za izračun troškova arbitraže jest vrijednost predmeta spora o kojoj se odlučuje. Stoga, veća vrijednost predmeta spora, ujedno znači i veći trošak za korisnika arbitraže, istovremeno i veći prihod za arbitražne ustanove i arbitre. Jednako tako na visinu troškova arbitraže utječe i brojčani sastav arbitražnog suda. Arbitraža će troškovno biti povoljnija ako o istoj vrijednosti predmeta spora odlučuje jedan arbitar (arbitar pojedinac), a skuplja ako odlučuje tročlano arbitražno vijeće. Stranka u arbitraži plaća arbitražnu uslugu. U pravilu, većinski dio troškova arbitražnog postupka (primjerice, cca 75%) odnosi se na nagradu za rad arbitra za uslugu arbitriranja (suđenja), odlučivanja o sporu, koju oni pružaju, a manjinski dio (cca 25%) na troškove arbitražne ustanove za administrativno-stručno-organizacijsko-tehničku potporu koju, u arbitražnom postupku, pruža arbitražna ustanova.

Arbitražne ustanove troškove arbitražnog postupka odnosno organizacije arbitražnog postupka u pravilu reguliraju odlukama koje javno objavljuju. Odluke o troškovima tj. tarife troškova mogu biti sadržane u okviru arbitražnih pravila neke arbitražne, tj. najčešće kao dodatak tim pravilima ili u samostalnoj odluci o troškovima. Odluke o troškovima arbitražnih ustanova se u pravilu javno objavljuju a arbitražne ustanove prakticiraju objavljivati na svojim mrežnim stranicama kalkulator troškova arbitraže tako da se potencijalne stranke odnosno ugovaratelji arbitraže mogu unaprijed informirati o mogućim troškovima nekog arbitražnog postupka.

VIAC - the premier international arbitration institution in Central and Eastern Europe.

► Arbitration ► Cost Calculator

Cost Calculator

This cost calculator is only a working tool for parties and interested persons in order to gain an overview of the expected procedural costs for a VIAC arbitration with a particular amount in dispute. It does not replace the determination of the advance on costs by the Secretary General in accordance with Article 42 Vienna (Investment Arbitration) Rules or the determination of the procedural costs by the Secretary General in accordance with Article 44 Vienna (Investment Arbitration) Rules. In particular, no legal claim for a specific arbitrator's fee will arise herefrom.

Applicable to all **arbitral proceedings** according to the **Vienna Rules 2021** and the **Vienna Investment Arbitration Rules 2021**, in which the Statement of Claim was filed **after 30 June 2021**:

Number of arbitrators	1
Number of parties	2
Amount in dispute	€ 0.-
Calculate	

Registration Fee

Administrative costs

Arbitrators' fees*)

Min.	_____
Max.	_____

Total amount)**

Min.	_____
Max.	_____

incl. expected expenses and VAT, if any, which will be added when calculating the advance on costs.

ARBITRATION

- General
- VIAC Portal
- Measures re COVID-19
- Rules of Arbitration and Mediation
- Arbitration Clauses
- Cost Calculator
- Documents for Arbitrators
- List of Practitioners
- VIAC Arbitral Tribunals
- Arbitration Materials
- Case Law
- Publications

Slika 38: Digitalni kalkulator troškova arbitraže objavljen na mrežnim stranicama VIAC – Vienna International Arbitral Centre

Izvor: <https://www.viac.eu/en/arbitration/cost-calculator>

DIS

ABOUT US ARBITRATION **TOOLS & RULES** RESOURCES MEMBERSHIP NETWORKS & 1

TOOLS & RULES

Cost Calculator 2021 (as of 01.07.2021)

With the aid of the Cost Calculator, parties may calculate the estimated costs of a DIS Arbitration.

The estimated costs are calculated in accordance with Article 32 (j) and (k) of the 2018 DIS Arbitration Rules as effective since 1 March 2018 ("2018 DIS Arbitration Rules") and the Schedule of Costs in Annex 2 of the 2018 DIS Arbitration Rules ("Schedule of Costs").

Please note the changes of Appendix 2 of the 2018 DIS Arbitration Rules, effective as of 1 July 2021 (Paragraph 3, 4 and 7).

Slika 39: Digitalni kalkulator troškova arbitraže (naslovna slika) objavljen na mrežnim stranicama German Arbitration Institute

Izvor: <https://www.disarb.org/en/tools-for-dis-proceedings/cost-calculator>

Please enter your data here:

Number of parties

Total number

Amount in dispute (in €)

Request for Arbitration

Counterclaim (if any)

Number of arbitrators

1 3

IHK arbitration*

Yes No

Slika 40: Digitalni kalkulator troškova arbitraže s prikazom načina unosa podataka na mrežnim stranicama German Arbitration Institute

Izvor: <https://www.disarb.org/en/tools-for-dis-proceedings/cost-calculator>

Stalna arbitraža
pri Gospodarski zbornici Slovenije

Rešujemo spore od leta 1928 >

ARBITRAŽA POSPEŠENA ARBITRAŽA MEDIACIJA UNCITRAL ARBITRAŽA ORGAN ZA IMENOVANJE BAZA ZNANJA O NAS

Začetek postopka Vzorčne klavzule Arbitražna pravila Arbitr za nujne primere Kalkulator Smernice za arbitre Najdi arbitra

Arbitraža > Kalkulator

Kalkulator stroškov

Stroški arbitraže se določijo v skladu z Ljubljanskimi arbitražnimi pravili.

Sekretariat določi znesek, ki ga morajo stranke plačati kot predujem za kritje stroškov arbitraže. Tožeča in tožena stranka morata praviloma plačati vsaka polovico predujma.

Stroške arbitraže sestavljajo plačilo za senat, administrativni stroški Stalne arbitraže ter stroški senata in Stalne arbitraže (razumni stroški, ki nastanejo tekom postopka). Stalna arbitraža določi stroške arbitraže na podlagi vrednosti spornega predmeta. Vrednost spornega predmeta se določi kot vsota vrednosti vseh tožbenih zahtevkov in zahtevkov iz nasprotnih tožb ter ugovorov zaradi pobotanja (slednji se ne vštevajo, če njihovo obravnavanje ne predstavlja občutnega povečanja dela). Kadar vrednost spornega predmeta presega 50.000.000 EUR določijo stroške arbitraže predsedstvo za vsak primer posebej.

Spodaj najdete informativni kalkulator stroškov arbitraže.

Ob vložitvi zahteve za arbitražo mora tožeča stranka plačati vpisno takso. Kako začeti arbitražni postopek?

KALKULATOR STROŠKOV - ARBITRAŽA:

VREDNOST SPORNEGA PREDMETA:

ŠTEVILO ARBITROV:

1 3

IZRAČUNAJ

Slika 41: Digitalni kalkulator troškova Stalne arbitraže pri Gospodarskoj zbornici Slovenije na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Izvor: <http://www.sloarbitration.eu/Kalkulator>

ACICA Arbitration Rules

AMOUNT IN DISPUTE	ADMINISTRATION FEE
\$1 to \$100,000	\$1,500
\$100,001 to \$500,000	1.5% of the amount in dispute
\$500,001 to \$1,000,000	\$7,500 plus 1% of the amount in dispute above \$500,000
\$1,000,001 to \$10,000,000	\$12,500 plus 0.25% of the amount in dispute above \$1,000,000
\$10,000,001 to \$100,000,000	\$35,000 plus 0.025% of the amount in dispute above \$10,000,000
over \$100,000,000	\$57,500 plus 0.025% of the amount in dispute above \$100,000,000 up to a maximum of \$80,000

ACICA Expedited Arbitration Rules

AMOUNT IN DISPUTE	ADMINISTRATION FEE
\$1 to \$100,000	\$1,000 unless ACICA determines otherwise
\$100,001 to \$250,000	\$1,000 plus 0.85% of amount in dispute above \$100,000
\$250,001 to \$500,000	\$2,275 plus 1.15% of the amount in dispute above \$250,000
\$500,001 to \$1,000,000	\$5,150 plus 0.75% of the amount in dispute above \$500,000
\$1,000,001 to \$2,000,000	\$8,900 plus 0.5% of the amount in dispute above \$1,000,000
\$2,000,001 to \$5,000,000	\$13,900 plus 0.3% of the amount in dispute above \$2,000,000
\$5,000,001 to \$10,000,000	\$22,900 plus 0.25% of the amount in dispute above \$5,000,000
\$10,000,001 to \$100,000,000	\$35,400 plus 0.02% of the amount

ACICA Administration Fee Calculator

A reference to "dollars" or "\$" is to Australian currency. Please note that the total administration fee excludes GST (to the extent that it is payable). ACICA may gross up any payment for a taxable supply under its Rules on account of GST. ACICA reserves the right to recover GST from a party at a later date if the GST treatment of a supply is subsequently determined to be incorrect.

Type an 'amount in dispute' below to automatically calculate the administration fee

Type of Rules

Arbitration Rules

Amount in dispute

Total administration fee (exclusive of GST): \$N/A

Slika 42: Kalkulator troškova s parametrima za izračun troškova arbitraže objavljen na mrežnim stranicama Australian Centre for International Commercial Arbitration

Izvor: <https://acica.org.au/product/acica-administration-fee-calculator/>

AAA-ICDR® Arbitration Administrative Fee Calculator

The AAA-ICDR Administrative Fee Calculator calculates estimated administrative fees for cases under the AAA® Commercial Rules, AAA Construction Rules, and ICDR® International Procedures. To view all fee schedules, click [here](#).

For all international cases, as determined by the AAA-ICDR, the International Fee Schedule shall apply. In general, an arbitration is international if the parties are from different countries or if the subject matter of the dispute is situated outside the country of one of the parties.

The AAA-ICDR offers parties two options for the payment of administrative fees under these rules: The Standard Fee Schedule and the Flexible Fee Schedule. For both schedules, administrative fees are based on the amount of the claim or counterclaim and are to be paid by the party bringing the claim or counterclaim at the time the demand or claim is filed with the AAA-ICDR. Arbitrator compensation and expenses are not included in either schedule. Unless the parties' agreement provides otherwise, arbitrator compensation, expenses and administrative fees are subject to allocation by an arbitrator in an award. Calculations are based on the current administrative fee schedules and do not include Additional Party Fees, arbitrator compensation or expenses. Please review the fee schedule for the rules applicable to your case for complete information.

**IMPORTANT: See the applicable Fee Schedule for more information. The administrative fee calculations are solely based on the information you enter. If, upon review of your arbitration filing, the AAA-ICDR determines that different rules or a different fee schedule applies, you may be charged a different amount than stated in this calculator. Beginning October 1, 2017, AAA will apply the Employment Fee Schedule to any dispute between an individual employee or an independent contractor (working or performing as an individual and not incorporated) and a business or organization and the dispute involves work or work-related claims, including any statutory claims and including work-related claims under independent contractor agreements.

*Select the AAA-ICDR rules under which you will be filing: [?]

CALCULATE

Slika 43: Digitalni kalkulator troškova arbitraže objavljen na mrežnim stranicama American Arbitration Association

Izvor:

https://apps.adr.org/feecalculator/faces/FeeCalcHome.jsf;jsessionid=ulmEe2kOBZG2wosb7x-cp8ZxyAT15J8QznhdTmcSgPr7_FHpHWn!1840883233!-359174350

5.7. Arbitražne ustanove u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj djeluje nekoliko arbitražnih ustanova. Najstarija i najznačajnija arbitražna ustanova u Republici Hrvatskoj je Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori. Kao arbitražna ustanova osnovana privatnom inicijativom od 2005. godine djeluje Arbitražno sudište „Pravdonoša“ sa sjedištem u Zadru ³⁷.

Uz te arbitražne ustanove u Republici Hrvatskoj djeluju, primjerice, i arbitražni sudovi koji su specijalizirani za rješavanje sporova između sportskih klubova i sportaša i koji djeluju pri sportskim udrugama, primjerice, Arbitražni sud Hrvatskog nogometnog saveza ³⁸, Arbitraža Hrvatskog košarkaškog saveza³⁹ ili Športsko arbitražno sudište pri Hrvatskom olimpijskom odboru ⁴⁰, čije djelovanje je uređeno pravnim aktima koja su donijela predstavnička ili izvršna tijela tih organizacija.

Danas se većina sportskih sporova rješava pred arbitražnim sudovima. Rješavanje sporova u pravnim stvarima vezanim uz međunarodni sport povjerava se uglavnom arbitraži.

Sportske arbitraže često imaju i obilježja tzv. prisilne arbitraže (*arbitrage obligatore, Compulsory arbitration, Zwangsschiedsgericht*) kojima se stranke moraju obratiti radi rješavanja određenih sporova. Tako primjerice Statut krovne nogometne organizacije FIFA -e propisuje da je zabranjeno obraćanje redovnim sudovima, osim ukoliko to nije posebno utvrđeno pravilnicima FIFA-e. Nacionalni nogometni savezi imaju u svojim aktima (statutima) odredbe koje osiguravaju provedbu ove odredbe FIFA-e.

U Republici Hrvatskoj na snazi je i Odluka Vlade Republike Hrvatske o poticanju izvansudskog rješavanja građanskih i trgovačkih sporova u kojima je stranka Republika Hrvatska, odnosno pravna osoba kojoj je jedini osnivač ili član, odnosno imatelj udjela u pretežitom dijelu Republika Hrvatska (Narodne novine broj 62/2016). Tom odlukom ugovaratelje se ne obvezuju na arbitražu već se daje poticaj, kao što i sam naziv odluke sugerira, odnosno preporuka za ugovaranje arbitraže ⁴¹.

³⁷ <https://www.pravdonosa.hr/site/naslovnica>

³⁸ <https://hns.family/files/documents/27731/Pravilnik%20o%20radu%20Arbitraznog%20suda%20.pdf>

³⁹ <https://www.hks-cbf.hr/slike/2020/06/Pravilnik-o-Arbitra%C5%BEi-HKS-a-lipanj-2020.pdf>

⁴⁰ <https://www.hoo.hr/page/358>

⁴¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_07_62_1568.html

6. Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Stalno arbitražno sudište najstarija je arbitražna ustanova u Republici Hrvatskoj sa tradicijom postojanja od 1853 godine. Sudište svoje „korijene vuče“ iz tradicije tzv. „obraničkih sudova“ u komorskom sustavu Zagreba koji su postojali od naveden godine. Sudište je arbitražna ustanova koja pruža uslugu organizacije arbitražnog rješavanja sporova za sve vrste tzv. arbitrabilnih sporova, za postupke bez međunarodnog obilježja (dakle za postupke u kojima su obje ili više stranaka iz Republike Hrvatske) kao i za postupke s međunarodnim obilježjem (dakle za postupke u kojima je jedna ili više stranaka iz inozemstva. U nastavku rada će se pobliže djelovanje Sudišta.

6.1. O Sudištu

Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (dalje u tekstu: Sudište i/ili SAS, Hrvatska gospodarska komora i/ili HGK) je neovisna i samostalna arbitražna ustanova koja djeluje u okviru Hrvatske gospodarske komore i koja domaćim i stranim fizičkim i pravnim osobama pruža uslugu organizacije arbitražnog rješavanja sporova. Sudište djeluje na temelju Zakona o Hrvatskoj gospodarskoj komori („Narodne novine“ broj 144/2021)⁴², Statuta Hrvatske gospodarske komore („Narodne novine“ broj 66/2022)⁴³. Sudište nema pravnu osobnost.

Stalno arbitražno sudište nastavlja se na tradiciju arbitražnog sudovanja koja je u Zagrebu iznimno duga. Prva institucionalna arbitraža pri komori u Zagrebu („obranički“ sud) osnovana je 1853. godine. Nakon 1945. godine arbitraža u Zagrebu prekida s radom da bi bila ponovo ustanovljena 1966. godine.

Prije osamostaljenja Republike Hrvatske, pri Hrvatskoj gospodarskoj komori djelovao je (od 1966. godine) Stalni izabrani sud, koji je bio nadležan za rješavanje gospodarskih sporova između domaćih pravnih osoba sa sjedištem u bivšoj državi (ex SFRJ).

U suvremenoj Republici Hrvatskoj, nakon njena osamostaljenja, djeluje Stalno arbitražno (do 2011. godine „izbrano“) sudište – međunarodno arbitražno tijelo koje organizira i osigurava djelovanje arbitražnih sudova u postupcima sa i bez međunarodnog obilježja.

⁴² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_144_2461.html

⁴³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_06_67_1005.html

Samo Sudište ne sudi već je njegova uloga u tome da organizira i osigurava djelovanje arbitražnih sudova koji se osnivaju pred Sudištem. Samo Sudište, dakle, ne odlučuje o sporu za koji je ugovorena arbitraža pred Sudištem već arbitražni sud a uloga Sudišta je u tome da osigura pravila postupka, pomogne strankama u osnivanju arbitražnog suda i pruži administrativnu podršku arbitraži.

Pretpostavka za vođenje arbitražnog postupka pred Sudištem jest ta da su stranke u svom glavnom ugovoru ili u naknadnom sporazumu o arbitraži ugovorile nadležnost Sudišta za rješavanje spora.

6.2. Pravilnici Sudišta – Zagrebačka pravila

Procesna pravila kojima se uređuju arbitražni postupci pred Sudištem sadržana su u Pravilniku o arbitraži pred Stalnim arbitražnim sudištem Hrvatske gospodarske komore (Zagrebačka pravila).

Sudište je, djelujući kao neovisna i međunarodna arbitražna ustanova u samostalnoj Republici Hrvatskoj, od 1992. godine u više navrata donosilo svoja procesna pravila. Prvi procesni pravilnici Sudišta, i to odvojeno za postupke sa međunarodnim obilježjem odnosno bez međunarodnog obilježja, doneseni su 1992. i 1993. godine. Pravilnike o arbitraži i radu Sudišta donosi skupština Hrvatske gospodarske komore. Pravilnik o rješavanju sporova s međunarodnim elementom pred Stalnim izbranim sudištem iz 1992. godine (objavljen je u Narodnim novinama broj 25/92 od 29. travnja 1002. godine)⁴⁴ uređivao je rješavanje sporova između stranaka u kojim je barem jedna stranka iz inozemstva (fizička osoba s prebivalištem ili uobičajenim boravištem iz inozemstva odnosno pravna osoba osnovana po stranom pravu), a Pravilnik o Stalnom izbranom sudištu pri Hrvatskoj gospodarskoj komori iz 1993. godine uređivao je rješavanje sporova između stranaka u kojima su obje stranke (ili više stranaka) iz Republike Hrvatske (odnosno fizička osoba sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u republici Hrvatskoj odnosno pravna osoba osnovana po hrvatskom pravu). Spomenuti Pravilnik tj. njegov pročišćeni tekst, objavljen je u Narodnim novinama broj 113/93 od 21. prosinca 1003. godine⁴⁵. Pročišćeni tekst tog pravilnika „obuhvatio“ je pravilnike odnosno njegove izmjene iz 1985., 1989., 1990., 1991., 1992. i 1993. godine.

Sudište je 2002. godine donijelo novi Pravilnik o arbitraži pri Stalnom izbranom sudištu Hrvatske gospodarske komore (Zagrebačka pravila 2002) koji je na jedinstven način uredio pravila

⁴⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1992_04_25_607.html

⁴⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_12_113_2185.html

o arbitraži pred arbitražnim sudovima Sudišta u sporovima sa i bez međunarodnog obilježja. Spomenuta Zagrebačka pravila 2002 objavljena su u Narodnim novinama broj 150/2002 od 17. prosinca 2002. godine⁴⁶.

Nova Zagrebačka pravila 2011. – Pravilnik o arbitraži pri Stalnom arbitražnom Sudištu Hrvatske gospodarske komore donesena su 2011. godine i objavljena u Narodnim novinama broj 142/2011 od 9. prosinca 2011⁴⁷.

Najnovija Zagrebačka pravila 2015 – Pravilnik o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore, donesen je 2015. godine i objavljen u Narodnim novinama broj 129/2015 od 27. studenoga 2015. godine⁴⁸. Taj Pravilnik izmijenjen je dopunjen Pravilnikom iz 2017. godine koje su objavljene u Narodnim novinama broj 50/2017 od 26. svibnja 2017. godine⁴⁹.

Svim spomenutim pravilnicima zajedničko jest to da uređuju nadležnost Sudišta, sastav i osnivanje arbitražnih sudova pri Sudištu te pravila o arbitraži pred arbitražnim sudovima.

6.3. Organizacijski pravilnici Sudišta

Dok se naprijed spomenutim pravilnicima uređuje arbitražno-pravna procedura pred Sudištem, pravilnikom o Sudištu uređuje se rad tijela Sudišta. Pravilnici o nadležnosti i radu tijela Sudišta doneseni su u više navrata od 1993. do danas. Najstariji pravilnik datira iz 1993., odnosno taj pravilnik „obuhvatio“ je ranije pravilnike o radu Sudišta iz 1985., 1989., 1990., 1991., 1992. i 1993. godine. Potom 2002. godine donesen je novi Pravilnik o Stalnom izbranom sudištu Hrvatske gospodarske komore, a objavljen je u Narodnim novinama 150/2002⁵⁰. Donošenjem tog pravilnika prestao je važiti raniji pravilnik. 2004. godine. Pravilnik je dopunjen 2004. godine („Narodne novine“ broj 65/2004)⁵¹ a 2011. donesene je novi Pravilnik o Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore, a objavljen je u Narodnim novinama broj 142/2011⁵². U vezi donošenja tog pravilnika treba napomenuti da je tim pravilnikom promijenjen naziv Sudišta iz „Stalno izbrano sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori“ u „Stalno arbitražno sudište pri

⁴⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_150_2466.html

⁴⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_142_2874.html

⁴⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_11_129_2456.html

⁴⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_50_1149.html

⁵⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_150_2465.html

⁵¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_05_65_1405.html

⁵² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_142_2873.html

Hrvatskoj gospodarskoj komori“. Pravilnik iz 2011. izmijenjen je i dopunjen 2015. godine („Narodne novine“ broj 129/2015)⁵³. Najnoviji Pravilnik o Stalnom arbitražnom sudištu pri Hrvatskoj gospodarskoj komori donesen je 2017. godine („Narodne novine“ broj 50/2017)⁵⁴ te izmijenjen i dopunjen 2019. godine („Narodne novine“ broj 11/2019)⁵⁵. Pravilnikom se uređuje nadležnost i rad tijela Sudišta.

6.4. Odluke o troškovima Sudišta

Troškovi arbitraže uređeni su Odlukom o troškovima u postupcima arbitraže. Odluku o troškovima donosi Upravni odbor Hrvatske gospodarske komore. U razdoblju od 2002. godine doneseno je više odluka o troškovima. Odluke o troškovima u postupcima arbitraže i mirenja donesene su 2002. i 2003. godine te izmjene te odluke 2007. godine (odluke su objavljene u „Narodnim novinama“ broj 81/2002, 108/2003 i 59/2007)⁵⁶. U prosincu 2011. godine donesena je odluka o troškovima kojom su uređeni troškovi samo za postupak arbitraže Sudišta – Odluka o troškovima u postupcima arbitraže, koja je objavljena u „Narodnim novinama“ 142/2011⁵⁷. Navedena Odluka mijenjana je i dopunjavana tri puta, 2015., 2016. i 2018. godine (izmjene i dopune Odluke objavljene su u „Narodnim novinama“ broj 37/2015, 109/2016 i 87/2018)⁵⁸. U pogledu strukture troškova odnosno načina izračuna troškova arbitraže treba napomenuti da je osnovni parametar za izračun troškova arbitraže vrijednost predmeta spora o kojoj se odlučuje u arbitražnom postupku. Veća vrijednost predmeta spora znači i veći trošak za korisnika arbitraže, istovremeno i veći prihod za arbitražnu ustanovu i arbitre. Na visinu troškova arbitraže utječe i brojčani sastav arbitražnog suda. Arbitraža će biti troškovno povoljnija ako o istoj vrijednosti spora odlučuje arbitar pojedinac, a skuplja ako odlučuje tročlano arbitražno vijeće. Stranka u arbitraži

⁵³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_11_129_2455.html

⁵⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_50_1148.html

⁵⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_11_234.html

⁵⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_07_81_1346.html

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_108_1433.html

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_59_1895.html

⁵⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_142_2877.html

⁵⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_37_776.html

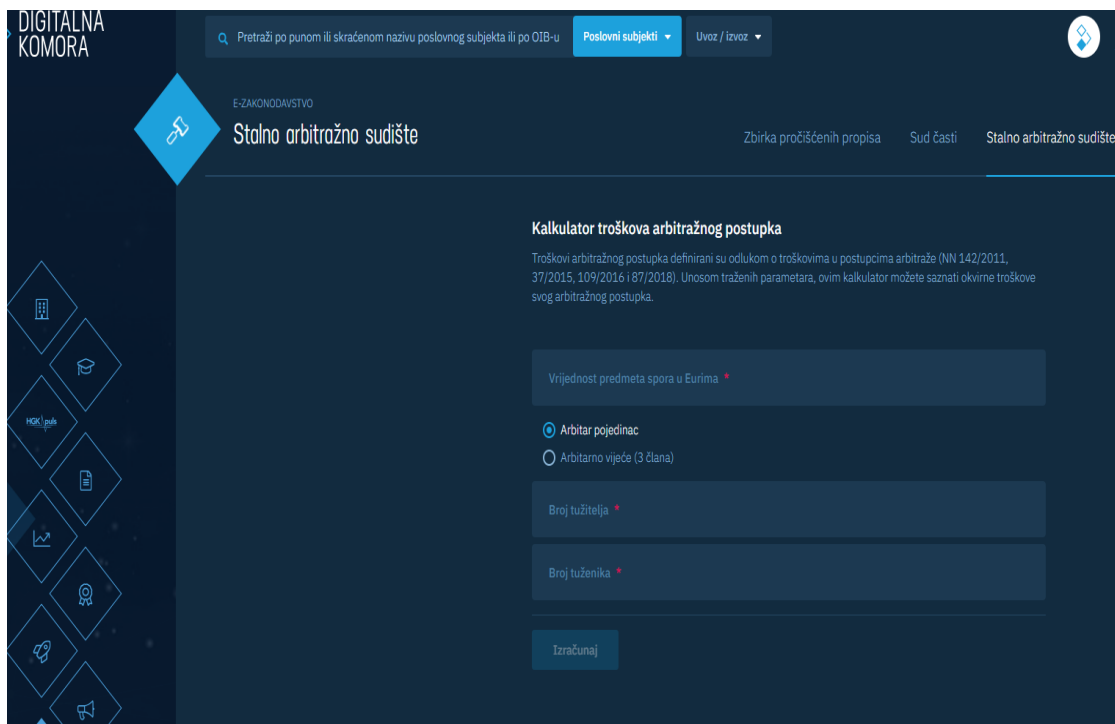
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_11_109_2364.html

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_09_87_1728.html

plaća arbitražnu uslugu – uslugu arbitriranja arbitara te uslugu administriranja arbitražnim predmetom i organizacije postupka, koju pruža arbitražna ustanova. U pravilu, većinski dio troškova arbitražnog postupka (cca 75%) odnosi se na nagradu za rad arbitara za uslugu suđenja (arbitriranja), odlučivanja o sporu, koju pružaju arbitri, a manjinski dio (cca 25%) na troškove arbitražne ustanove tj. administrativno-stručno-organizacijsko-tehničku potporu koju, u arbitražnom postupku, pruža arbitražna ustanova. Troškove arbitraže mogu činiti i druge vrste troškova koji mogu nastati u arbitražnom postupku. Primjerice, tzv. materijalni troškovi koji uključuju troškove prevođenja, putovanja arbitara u mjesto arbitraže i sl. U arbitražnim postupcima mogu nastati i dodatni troškovi, primjerice, troškovi vještačenja. S obzirom da je arbitraža dobrovoljni mehanizam rješavanja sporova stranke prilikom odabira (ugovaranja) arbitraže uzimaju u obzir, odnosno trebale bi uzeti u obzir da će odabir takovog načina rješavanja spora značiti i određene troškove.

Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori na mrežnim stranicama Digitalne komore (Hrvatske gospodarske komore) ima objavljen kalkulator troškova arbitraže putem kojeg se stranke, tj. ugovaratelji arbitraže Sudišta mogu informirati o potencijalnim arbitražnim troškovima ⁵⁹.

⁵⁹ <https://digitalnakomora.hr/e-zakonodavstvo/arbitrazno-sudiste/kalkulator-arbitraze>

Slika 44: Digitalni kalkulator troškova arbitraže na mrežnim stranicama Digitalne komore - Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Izvor: <https://digitalnakomora.hr/e-zakonodavstvo/arbitrazno-sudiste/kalkulator-arbitraze>

7. Prijenos i razmjena znanja u arbitraži

Znanje i njegova „upotreba“ iznimno je važno u svim segmentima rada, djelovanja i života općenito. Postoji mnogo načina, i formalnih i neformalnih, kako se znanje stječe, razmjenjuje i prenosi. Znanje „u rukama“ je „moćno oružje“ kojim se svakodnevno služimo u poslovnom okruženju ali i u životu općenito. U ovom radu riječ je o arbitraži. Arbitraža je specifična (pravna) materija, a arbitražno znanje kreiraju i njime se služe i teoretičari i praktičari arbitraže. U pravnoj odnosno arbitražnoj zajednici postoje načini prijenosa i razmjene arbitražnog znanja koji se koriste. Često se koriste poznati o popularni načini prijenosa i razmjene znanja (koji nisu posebnost samo za arbitražu) putem konferencija, stručnih skupova, foruma, kolokvija i sličnih arbitražnih događaja, a jednako tako i objavom stručnih članaka o arbitraži u specijaliziranim arbitražnim časopisima. Arbitražne ustanove međusobno i surađuju.

7.1. Općenito o važnosti prijenosa i razmjene znanja

Upravljanje znanjem danas je poznat pojam i prakticira se u poslovnim i društvenim organizacijama. U suvremenom svijetu znanje zauzima ključnu poziciju kao jedan od čimbenika koji organizacijama, kako poslovnim tako i društvenim, može donijeti konkurentsku prednost.

Kontinuirano se radi u smjeru poboljšanja i unapređenja koncepta upravljanja znanjem u organizacijama. Znanje u modernom poslovnom okruženju ima značaj jednog od osnovnih strateških resursa⁶⁰.

Upravljanje znanjem je složen i sveobuhvatan proces koji uključuje dva glavna čimbenika: ljude i tehnologiju. Ljudski potencijali predstavljaju ukupna znanja i vještine kojima raspolaže određena organizacija. Informacijska tehnologija čini sustav upravljanja znanjem bržim i jednostavnijim⁶¹.

Stupanj obrazovanja poduzetnika privlači istraživačku pozornost. Obrazovanje je važno u odgoju poduzetnika. Mnogi poduzetnici naveli su potrebu za obrazovanjem u području financija, strateškog planiranja, marketinga, menadžmenta. Sposobnost komuniciranja također je važna za

⁶⁰ Lazar I.. (2020), Suvremeni koncepti upravljanja znanjem u organizaciji, završni rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

⁶¹ Masnić M., (2021), Upravljanje znanjem u poduzeću Solaris d.d., diplomski rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu

poduzetničku aktivnost. Šira baza znanja poduzetnika omogućava širu mrežu za generiranje potencijalnih prilika te prilagodbu novim situacijama ⁶²

Intelektualni kapital važan je a ogleda se u tome što stvara dodanu vrijednost u organizaciji i značajno utječe na dugoročnu profitabilnost i konkurentnost⁶³. Jedan od ključnih čimbenika upravljanja znanjem su informacije bez kojih bi proces upravljanja znanjem bio nezamisliv⁶⁴. Način na koji poduzeća stječu znanje u svom okruženju ali i način na koji se stečena znanja primjenjuju u poslovanju, određuje konkurentsku sposobnost u svim gospodarskim sektorima.

Upravljanje znanjem postaje jedan od osnovnih načela kako odgovarajuće koristiti znanje kao resurs. Efektivno korištenje znanja u organizaciji zasigurno dovodi do boljih rezultata zbog poboljšavanja kompetencija ljudskih resursa i općenito unapređenja poslovnih performansi.

U doba kada svaka zemlja teži biti društvo znanja, ideja o važnosti znanja u modernom društvu i ulozi sveučilišta u proizvodnji i transferiranju znanja može se naći u svim izjavama, deklaracijama i dokumentima resornih ministara. Relevantnost znanja očituje se u razlikovanju tradicionalne akademije i društva znanja. Dok je u tradicionalnoj akademiji najviši cilj bio kreirati fundamentalno znanje u smislu sveobuhvatnog razumijevanja i otkrića, u takozvanom društvu znanja naglasak se stavlja na korisna znanja ili primjenjiva znanja⁶⁵.

Znanje predstavlja poznavanje informacija, dok su vještine sposobnost pojedinca u primjeni stečenih znanja kod konkretnih situacija ⁶⁶. Znanje, temeljeno na informacijama, predstavlja snagu koja pokreće društvene, ekonomske, tehnološke u kulturološke promjene⁶⁷.

U arbitražnoj zajednici prakticira se prijenos i razmjena znanja kroz različite oblike djelovanja. U rad arbitražnih ustanova nerijetko su uključeni i predstavnici akademske zajednice i njihova, najčešće specifična pravna znanja o arbitražnoj-pravnoj materiji, arbitražne ustanove koriste u svom radu, odnosno poboljšanju rada, najčešće kroz kreiranje pravne regulative koja će stvoriti

⁶² Hunjet A., Kozina G., Milković M. (2012) Stjecanje znanja i vještina za budućnost u poduzetništvu, Učenje za poduzetništvo, Vol. 2, No. 2, str. 103

⁶³ Starčević Z., (2015), Intelektualni kapital u središtu menadžmenta budućnosti, završni rad, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

⁶⁴ Mitar V., (2021), Upravljanje znanjem zaposlenika, završni rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

⁶⁵ Hunjet A., Vuković D., Sesar V., (2022), Važnost znanja u moderno doba, Knjižica sažetaka Festival znanosti 2022: ŽIVOT, Sveučilište Sjever, Varaždin i Koprivnica, str. 75

⁶⁶ Hunjet A., Kozina G. (2013), Poduzetničko obrazovanje temeljeno na društvenoj odgovornosti, Učenje za poduzetništvo, Vol. 3. No 1., str. 61

⁶⁷ Hunjet A., Kozina G., Mulović A. (2014), The role of knowledge in resolving contemporary economic problems, Economic and Social Development Book of Proceedings, str. 29

„osnovu“ za provedbu bolje i učinkovitije arbitražne procedure a time i pružanje bolje i učinkovitije arbitražne usluge korisnicima arbitraže.

7.2. Prijenos i razmjena arbitražnog znanja na primjeru prakse Sudišta

Sudište, kao što je već naprijed navedeno, postoji od 1853. godine, odnosno od kada postoji i komorski sustav (u Zagrebu). No, o Sudištu „novijeg vremena“ može se govoriti od 1991. godine, odnosno od osamostaljenja Republike Hrvatske, od kada se pred Sudištem, uz arbitražne postupke bez međunarodnog obilježja, vode i arbitražni postupci s međunarodnim obilježjem. Postupci bez međunarodnog obilježja su oni u kojima su obje ili više stranaka domaće pravne ili fizičke osobe, dok su postupci s međunarodnim obilježjem oni u kojima je barem jedna stranka inozemna pravna ili fizička osoba. Da bi se to omogućilo, 1992. godine Sudište je izradilo nacrt izmjena i dopuna do tada važećeg jedinog pravilnika, Pravilnika o Stalnom izbranom sudištu pri Hrvatskoj gospodarskoj komori („Narodne novine broj 19/89, 15/90, 69/91, 25/92, 53/96, pročišćeni tekst broj 113/93,) koji je uređivao arbitražne postupke bez međunarodnog obilježja, te izradilo nacrt novog pravilnika, Pravilnika o rješavanju sporova s međunarodnim elementom („Narodne novine broj 25/92), a koje je pravilnike usvojilo i donijelo nadležno tijelo Hrvatske gospodarske komore, pri kojoj Sudište djeluje, Skupština HGK.

Značajan arbitražni „iskorak“ Republika Hrvatska napravila je 2001. godine kada je u Republici Hrvatskoj donesen Zakon o arbitraži. Zakon o arbitraži, kao što je već uvedeno navedeno, donesen je na temelju UNCITRAL model zakona o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži radi usklađivanja i ujednačavanja nacionalnih pravnih sustava u područjima koja su posebno važna za razvijanje međunarodnih trgovačkih odnosa. Nakon donošenja Zakona o arbitraži, koji je uredio arbitražno-pravnu materiju na nacionalnoj razini, Sudište je 2002. godine donijelo jedinstvena arbitražna pravila za postupke s i bez međunarodnog obilježja, kojima su zamijenjena dva posebna pravilnika za te arbitražne postupke. Donošenjem tog jedinstvenog arbitražnog pravilnika (Pravilnika o arbitraži Stalnog izbranog sudišta Hrvatske gospodarske komore) (Zagrebačka pravila 2002), stvoren je jedinstven normativni okvir za provedbu postupaka za sve stranke koje vode arbitražni spor pred Sudište, neovisno o tome radi li se o domaćim ili stranim pravnim ili fizičkim osobama. Time više nisu postojala različita pravila, što je ujedno značilo moderniziranje i unapređenje arbitražne usluge za njene korisnike (stranke), bez razlike jesu li iz Hrvatske ili iz inozemstva. Ujedno treba napomenuti, gledajući arbitražne ustanove bivše države da je Republika Hrvatska, tada, na prostoru bivše države, prva donijela Zakon o arbitraži na temelju UNCITRAL modela, čime je bila predvodnica u regiji (područje bivše države) u uređenju arbitražno-pravne

materije na zakonskoj razini. Sve države s područja bivše SFRJ svoje zakone o arbitraži donijele su nakon Republike Hrvatske.

Zbog čega je gornje važno navesti odnosno zašto se navode u kontekstu znanja (upravljanja znanjem) i „sinergije“ znanja ?

Za odgovor na to pitanje prije svega valja navesti na koji način „radi“ odnosno koji je princip rada Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodnu trgovačku arbitražu (UNCITRAL).

Spomenuta Komisija djeluje na principu radnih grupa (*Working Group*) u koje mogu biti uključeni i teoretičari i praktičari arbitražnog prava (primjerice, profesori prava, odvjetnici, arbitri i dr.). Tada, u razdoblju prije donošenja hrvatskog Zakona o arbitraži, kao i danas, sa radom radnih grupa bili su upoznati profesori pravnih fakulteta i to primarno iz pravnih kolegija trgovačkog prava, međunarodnog privatnog prava i građanskog procesnog prava, kao pravnih materija koje su s arbitražno-pravnom materijom u bliskijoj „vezi“. S tim u vezi valja istaći da su profesori građanskog procesnog prava dali doprinos u pripremi nacionalnog zakona o arbitraži. Treba imati na umu da se tada radilo o zakonskom uređenju arbitražno-pravne materije koja na taj način (u vidu samostalnog zakonskog uređenja) nije bila uređena, budući da je prije toga bila uređena kao glava jednog sistemskog zakona, Zakona o parničnom postupku. Donošenjem Zakona o arbitraži u pravni sustav Republike Hrvatske „uveđeni“ su suvremeni instituti i načela arbitražnog prava.

Donošenje Zakona o arbitraži, naravno, nije bilo „samo sebi svrhom“ niti je ostalo „mrtvo slovo na papiru“. Donošenjem Zakona o arbitraži, kako je to već ranije navedeno, stvorena je moderna osnova za razvoj i praktičnu primjenu arbitražnog prava u Republici Hrvatskoj. Gledajući kroz europsku i svjetsku „arbitražnu prizmu“, Republika Hrvatska se donošenjem Zakona o arbitraži, „pozicionirala“, u normativnom smislu, kao država koja ima zakon o arbitraži na UNCITRAL modelu zakona i koja je država ugovornica Newjorške konvencije o priznanju i ovrši stranih arbitražnih pravorijeka, („Službeni list - Međunarodni ugovori“ broj 11/81, Notifikacijom o sukcesiji Hrvatska je postala strankom Konvencije 8. listopada 1991., „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 4/94), a time je za korisnike arbitraže (trgovce, trgovačka društva, poduzetnike) postala prepoznatljiva kao država koja arbitražno-pravnu materiju ima uređenu na suvremenim načelima kao i brojne druge europske i svjetske države. Na jednom međunarodnom arbitražnom forumu, jedan je profesor građanskog procesnog prava i stručnjak za arbitražu iz Republike Hrvatske ustvrdio, kako bi arbitražni zakoni država trebali sličiti jedan na drugi „kao jaje jajetu“. Profesor je, dakle, slikovito istaknuo ono što je važno za nacionalno uređenje arbitražno-pravne materije, a to je da je harmonizirana s arbitražnim normativnim rješenjima na europskoj i svjetskoj razini.

Republika Hrvatska se donošenjem Zakona o arbitraži 2001. godine, uz doprinos hrvatske akademske zajednice u pripremi zakona, svrstala među europske i svjetske države koje imaju uređenu arbitražno-pravnu materiju na suvremenim osnovama.

Nakon donošenja Zakona o arbitraži 2001. godine Sudište je, kako je to već naprijed spomenuto, donijelo unificirana arbitražna pravila za postupke koja se odnose i na postupke bez međunarodnog obilježja i postupke s međunarodnim obilježjem – Pravilnik o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore (Zagrebačka pravila).

Može se govoriti o tome kako je dugogodišnja suradnja, odnosno sinergija dva „čimbenika“, s jedne strane uključenost akademske zajednice u pripremi i izradi nacrtu normativnog okvira za pravno djelovanje arbitražnog Sudišta HGK i provedbu postupaka, te s druge strane, osiguravanje materijalno-tehničkih i kadrovskih resursa od strane HGK za rad Sudišta, bez kojih bi funkcioniranje Sudišta u praktičnom smislu bilo otežano, rezultiralo značajnim učinkom – razvojem i konkretnom primjenom arbitražnog prava i rješavanja konkretnih sporova pred Sudištem. Budući da je Sudište najstarija i najznačajnija arbitražna ustanova u Republici Hrvatskoj, zapravo jedina arbitražna ustanova pred kojom stranke rješavaju sve vrste (arbitrabilnih) sporova može se konstatirati da je razvoj i primjena arbitražnog prava pred Sudištem HGK zapravo značila razvoj i primjenu arbitražnog prava u Republici Hrvatskoj općenito.

Donošenjem Zakona o arbitraži u Republici Hrvatskoj bio je prvi (i važan) „korak“ za daljnji arbitražni razvoj. Nakon donošenja zakona Sudište je donijelo, kako je to naprijed navedeno, zajednička arbitražna pravila za postupke s i bez međunarodnog obilježja 2002. godine. No, donošenjem tih arbitražnih pravila u 2002. godini u Sudištu nije se stalo s normativnim aktivnostima radi poboljšanja i unapređenja procedure arbitražnog rješavanja sporova.

Nastavila se suradnja akademske zajednice i Sudišta te su, od 2002. godine do danas, donesena dva nova arbitražna pravilnika – Pravilnik o arbitraži Stalnog arbitražnog sudišta Hrvatske gospodarske komore u 2011. godini (Zagrebačka pravila 2011.) i Pravilnik o arbitraži Stalnog arbitražnog sudišta Hrvatske gospodarske komore u 2015. godini (Zagrebačka pravila 2015.). Donošenju novih pravnih akata pristupilo radi dorade normativnih rješenja koja su do tada postojala, ali uzimajući naročito u obzir što je trebalo mijenjati ili dopuniti s obzirom na to što je pokazala arbitražna praksa. Tako se, uz niz novosti koje su unesene u ta dva pravilnika, kako u onom iz 2011., tako i onom iz 2015. godine, posebno ističu dvije, i to ovlast arbitražnog suda da u arbitraži odlučuje i o privremenim mjerama, a ne samo o glavnom meritornom zahtjevu i ubrzani arbitražni postupak. Niz je pravnih detalja u vezi s tim novostima koji bi se mogli razmotriti s formalnog (pravnog) stajališta. No, ono što je važno istaći jest to da su te novosti, ujedno značile i proširenje arbitražne usluge, što je važno s aspekta korisnika arbitražne usluge (stranaka). Treba

napomenuti da su te dvije novosti uvedene po uzoru na slična rješenja koja su već ranije donijela odnosno uvele neke druge inozemne arbitražne ustanove.

7.3. Usporedba osnova djelovanja međunarodnih arbitražnih ustanova i Sudišta

Ustroj, djelovanje i arbitražna pravila Sudišta moguće je usporediti sa ustrojem, djelovanjem i arbitražnim pravilima drugih međunarodnih arbitražnih ustanova. Arbitražna Sudišta, mahom europska, kako je to već i naprijed navedeno, u pravilu su „naslonjena“ odnosno djeluju u okviru gospodarskih asocijacija (najčešće gospodarskih komora) jer arbitražu kao medij za rješavanje sporova najčešće koriste gospodarski subjekti tj. trgovačka društva, iako nema ograničenja za ostale pravne i fizičke osobe da ugovaraju arbitražu za rješavanje (arbitrabilnih) sporova. Stoga je ustroj i djelovanje arbitražnih ustanova (posebno europskih) u pravilu sličan. Arbitražne ustanove (sudišta, *arbitration courts*) imaju predsjednika, višečlano predsjedništvo i tajništvo na čelu sa tajnikom.

Kada je riječ o arbitražnim pravilima arbitražnih ustanova, kojima se uređuju arbitražni postupci koji se pred tim ustanovama vode, usporedbom arbitražnih pravila različitih, primjerice, europskih arbitražnih ustanova, uočile bi se, u značajnoj mjeri, sličnost tih pravila, što je važno za korisnike arbitraže i „prirodu“ arbitražnog rješavanja sporova – a to je da arbitražu kao medij za rješavanje spora mahom biraju poduzetnici (trgovačka društva) i stoga je važno da među tim pravilima nema značajnijih razlika. Isto tako, u arbitražnoj zajednici arbitražnih ustanova postoji arbitražni standard u nazivu arbitražnih pravila arbitražnih ustanova te se ona nazivaju, u pravilu, prema sjedištu arbitražnih ustanova ili pak skraćenom nazivu (kratici) arbitražne ustanove. Tako je, primjerice, Pravilnik o arbitraži Stalnog arbitražnog sudišta Hrvatske gospodarske komore poznat kao Zagrebačka pravila (*Zagreb Rules*), arbitražna pravila ljubljanske arbitražne ustanove (Arbitražnog suda Gospodarske zbornice Slovenije) prepoznaju se kao Ljubljanska pravila (*Ljubljana Rules* ili *LAC Rules*), ili pak pravila drugih europskih arbitražnih ustanova – Bečkog međunarodnog arbitražnog centra kao Bečka pravila (*Vienna Rules*), pravila Međunarodnog arbitražnog centra Međunarodne trgovačke komore (ICC) kao *ICC Rules* i sl. Na taj način, među ostalim, arbitražne ustanove „grade“ u arbitražno-pravnoj javnosti svoju prepoznatljivost, svoj *image*. Arbitražne ustanove kontinuirano mijenjaju, dopunjuju i unaprjeđuju pravila o arbitražnim postupcima koji se pred njima vode. U tom smislu, a kako je to već naprijed obrazloženo, normativna aktivnost Sudišta u posljednjih dvadesetak godina odvijala se slijedeći dobru praksu drugih inozemnih arbitražnih ustanova.

Također, suradnja i uključenost akademske zajednice u rad arbitražnih ustanova nije hrvatska specifičnost ili specifičnost Sudišta. Suradnja između akademske zajednice i arbitražnih ustanova (sudišta) opisana u prethodnim poglavljima na primjeru Sudišta, postoji i u drugim državama, što je najčešće formalizirano tako da Sudište (HGK) ima svoja tijela – predsjednika i Predsjedništvo Sudišta u čijem radu sudjeluju i predstavnici akademske zajednice.

I regionalne arbitražne ustanove, primjerice, arbitražna ustanova u Republici Sloveniji – *Stalna arbitraža pri Gospodarskoj zbornici Slovenije* ima predsjedništvo od 7 članova u čijem sastavu su 3 predstavnika akademske zajednice (profesori pravnih fakulteta u Republici Sloveniji) te predstavnici odvjetništva, sudstva i gospodarstva⁶⁸, zatim arbitražna ustanova u Republici Srbiji – *Stalna arbitraža pri Privrednoj komori Srbije* ima predsjedništvo od 7 članova u čijem sastavu je 6 predstavnika akademske zajednice i jedan predstavnik sudstva⁶⁹. Bečka arbitražna ustanova – *Vienna International Arbitral Centre (VIAC)* ima predsjedništvo (*Bord*)⁷⁰ od 19 članova i sl.

7.4. Međunarodna konferencija Sudišta Hrvatski arbitražni dani i specijalizirani časopis *Croatian Arbitration Yearbook*

Uz naprijed opisani oblik suradnje između akademske zajednice, Sudišta i HGK, kao jednog od oblika prijenosa/razmjene teorijskog i praktičnog arbitražnog znanja, razmjena i prijenos arbitražnog znanja ostvaruje se i kroz dodatne aktivnosti Sudišta odnosno HGK.

Na poticaj tadašnjeg predsjednika Sudišta uglednog profesora građanskog procesnog prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu akademika pok. Siniše Trive, u organizaciji Sudišta i HGK, 1993. godine održana je prva međunarodna arbitražna konferencija Hrvatski arbitražni dani. Sudište se, kako je to već naprijed navedeno, počelo se razvijati kao sudište novijeg vremena od 1992. godine tj. od osamostaljenja Republike Hrvatske. Od tada se pred Sudištem rješavaju i sporovi s međunarodnim obilježjem. Organiziranjem prve međunarodne arbitražne konferencije u trenutku kada se Sudište tek ustrojava kao sudište novijeg vremena odnosno kao međunarodna arbitražna ustanova pokrenuta su dva važna procesa – razvoj samog Sudišta, kao i proces prikupljanja, razmjene i prijenosa znanja kroz rad međunarodne arbitražne konferencije. Važno je istaći da se od 1993. godine međunarodna arbitražna konferencija Hrvatski arbitražni dani održava

⁶⁸ <http://www.sloarbitration.eu/Predsedstvo>

⁶⁹ <http://www.stalnaarbitraza.rs/o-stalnoj-arbitrazi/>

⁷⁰ <https://www.viac.eu/en/about-us/viac-board>

u kontinuitetu. U 2020. i 2021. godini, i u uvjetima pandemije, uspio se održati kontinuitet, te su održane 28. i 29. konferencija (oba puta *online*), te 2022. ponovo „uživo“.

Programski urednici svih konferencija bili su članovi akademske zajednice (profesori pravnih fakulteta) odnosno od prve konferencije do 2004. godine urednik je bio tadašnji predsjednik Sudišta akademik pok. Siniša Triva, a od 2005. godine do danas programski urednik je aktualni predsjednik Sudišta prof. dr. sc. Hrvoje Sikirić, profesor na katedri Međunarodnog privatnog prava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

U 30 godina održavanja konferencije u radu konferencije sudjelovalo je stotine domaćih i međunarodnog govornika – teoretičara i praktičara arbitražnog prava (predstavnik akademske zajednice, odvjetnika, sudstva, državnog odvjetništva, gospodarstva, državnih ustanova i dr.). Programski urednici izuzetno pažnju posvećivali su izboru tema i predavača nastojeći održati visoku stručnu razinu konferencije, ali istovremeno ostvariti i praktični cilj konferencije predstavljanjem najaktualnijih arbitražnih tema kako bi korisnici arbitraže (ugovaratelji, potencijalne stranke u arbitražnim sporovima) dobili sveobuhvatne i na poredbenoj razini utemeljene informacije iz teorije i prakse arbitraže. Kontinuirano održavanje konferencije Sudišta nesumnjivo je doprinijelo afirmaciji arbitraže kao načinu rješavanja sporova te prijenosu znanja o arbitraži, kako stručnoj, tako i široj zainteresiranoj javnosti.

Može se govoriti o tome da je organizacija arbitražnih konferencija od strane arbitražnih ustanova jedan općeprihvaćeni standard te arbitražne ustanove koje „drže do sebe“ imaju „svoje“ konferencije ili „arbitražne dane“. U arbitražno-pravnoj javnosti uobičajio se i naziv konferencije pa se tako, uz Hrvatske arbitražne dane (*Croatian Arbitration Days*), koji su, ne samo najstarije arbitražno savjetovanje, već i najuglednije arbitražno savjetovanje na području Srednje i Jugoistočne Europe, održavaju na prostoru baltičkih zemalja, primjerice, *Baltic Arbitration Days* ili pak u Austriji *Vienna Arbitration Days* i sl.

Radi uvida u „spektar“ stručnih arbitražnih tema, internacionalnost predavača – teoretičara i praktičara arbitraže, kao i značaj međunarodne arbitražne konferencije Hrvatski arbitražni dani za rad samog Sudišta i promoviranje arbitraže općenito, u nastavku se, primjerice, navode teme i predavači koje su bile na konferencijama posljednjih godina:

Yas Banifatemi, Sherman & Sterling, Paris – *Pravni položaj države i državnih poduzeća u međunarodnoj arbitraži*; Joachim Knoll, Lalive, Geneva - *Pripisivanje odgovornosti državi i državnim poduzećima*; prof. dr. sc. Eduard Kunštek, Pravni fakultet, Rijeka – *Arbitraža i stečaj*; prof. dr. sc. Vesna Lazić, Sveučilište Utrecht – *Učinak otvaranja domaćeg stečaja na arbitražni postupak*; Dr. Simon Vorburger, Euinn Emanuel Urquhart & Sullivan, Zurich – *Učinak otvaranja stečajnog postupka na domaći arbitražni postupak u kojem je stranka stečajni dužnik*; Dr. Stefan Kroll, Center for International Dispute Resolution, Bucerius School, Hamburg – *Učinak domaćeg*

i stranog stečajnog postupka u kojem je jedna od stranaka stečajni dužnik na priznanje i ovrhu pravorijeka; prof. dr. sc. Vladimir Pavić, Pravni fakultet, Beograd – Praksa Vrhovnog suda Srbije na području arbitraže; prof. dr. sc. Toni Deskoski, Pravni fakultet, Skopje – Novosti u arbitraži u Sjevernoj Makedoniji; Ana Stanič, E&A Law, London – Učinci odluke Europskog suda u predmetu Achmea; Maja Bilandžić, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske – Privremene mjere u praksi Stalnog arbitražnog sudišta HGK; Dr. Lisa Beisteiner, Zeiller & Partners, Beč – Arbitrabilnost korporacijskih sporova; Tamara Manasijević, ARP, Beč – Sastavljanje arbitražne klauzule za rješavanje korporacijskih sporova arbitražom; Harold Frey, Lenz & Staehelin, Zurich – Arbitriranje sporova o spajanju i preuzimanju; Wojciech Sadowski, K&L Gates, London – Financiranje od treće strane u arbitražama iz sporova o spajanju i preuzimanju; prof. dr. sc. Nina Tepeš, Pravni fakultet, Zagreb – Korporacijski sporovi u praksi Stalnog arbitražnog sudišta HGK; Beata Gessel – Kalinowska vel Kalisz, Varšava – Deklaratorni zahtjevi u međunarodnoj trgovačkoj arbitraži; Viktor von Essen, Njemački institut za arbitražu, Bonn – Digitalizacija – Novosti u rješavanju sporova; Dr. Alice Fremuth – Wolf, Bečko međunarodno arbitražno sudište – Višestranne klauzule/ arbitraža -medijacija-arbitraža; Pierre Tercier, počasni predsjednik Međunarodnog arbitražnog suda Međunarodne trgovačke komore u Parizu (ICC) – Budućnost mlade generacije u međunarodnoj arbitraži; Michael Feit, Walder Wyss, Zurich – Tajnici arbitražnih sudova – prednosti i praktična i pravna pitanja; Erhard Bohm, Baier Attorneys at Law, Beč – Arbitri koje su imenovale stranke i pitanje neovisnosti i nepristranosti; prof. dr. sc. Aleksandra Maganić, Pravni fakultet Zagreb – Arbitraža u upravnim predmetima; Lenka Ćorić, sutkinja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske – Prikaz prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske; David Brown, Clyde & Co., Pariz – Utjecaj novih FIDIC 2017 ugovora na tužbu i upravljanje sporom; Gaelle Fillhol, Betto Seraglini, Pariz - Vijeće za rješavanje sporova; Reinhard Ontyd, Nord Streaa 2, Zug – Izbjegavanje sporova i nagodba u složenim inženjerskim i građevinskim projektima: pogled iznutra; prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika – Arbitraža u građevinskim sporovima u praksi Stalnog arbitražnog sudišta HGK; Crina Baltag, Sveučilište Bedfordshire, Luton – Reforma rješavanja sporova između ulagača i država – Opći pregled; Andre Von Walter, Opća uprava za trgovinu, Europska komisija, Bruxelles – Reforma rješavanja sporova između ulagača i država – Gledište EU; Markus Burgstaller, Hoigan Lovells International LLP, London – Odluka Suda EU u predmetu Achmea i nadležnost sudova iz intra – EU investicijskih sporazuma; Irena Alajbeg, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH - Republika Hrvatska i investicijske arbitraže; Janos Burai – Kovacs, predsjednik Arbitražnog suda Mađarske gospodarske i industrijske komore – Novi mađarski Zakon o arbitraži i nova Pravila Arbitražnog suda Mađarske gospodarske i industrijske komore; Diana Akikiol, ABR Attorneys at Law, Geneva - Reforma arbitražnog zakonodavstva u Švicarskoj; Reinmar Wolff, Philipps

Sveučilište, Marbug – *Reforma arbitražnog zakonodavstva u Njemačkoj*; Patricia Shaughnessy, Sveučilište u Štokholmu – *Reforma arbitražnog zakonodavstva u Švedskoj*; Patricia Nacimiento, Herbert Smith Freehills, Frankfurt – *Arbitraža i korupcija*; Zrinka Mustafa Prelić, DTB – Divjak, Topić & Bahtijarević, Zagreb – *Arbitrator Intelligence*; prof. dr. sc. Eduard Kunštek, Pravni fakultet Rijeka – *Vrijeme i troškovi u arbitraži – Izabrana pitanja*; Ivana Blagojević, Međunarodno arbitražno sudište Međunarodne trgovačke komore u Parizu (ICC) – *Stvarna potreba za brzinom: Iskustvo s ubrzanim postupcima prema Arbitražnim pravilima Međunarodne trgovačke komore*; Erick Schafer, Cohausz / Floarck, Dusseldorf – *Primjena informacijske i telekomunikacijske tehnologije u arbitraži – postojeće stanje i izgledi u budućnosti*; Rolf Trittman, Freshfields Bruckhaus Deringer LLP, Frankfurt – *Najveći izazovi međunarodnoj trgovačkoj arbitraži u sljedećih 25 godina*; Andrew Tetley, ReedSmith, Pariz – *Pravični postupak: Pogledi i tendencije s gledišta arbitražnog sustava*; Pfilipp Habegger, Habbegger Arbitration, Zurich – *Prethodna pitanja: Strukturiranje postupka, razdvajanje postupka i sumarne odluke*; prof. dr. sc. Jasnica Garašić, Pravni fakultet Zagreb – *Uloga arbitražne ustanove u arbitražnom postupku*; Istvan Varga, KNPLAW Nagy Koppány Varga and Partners, Budimpešta – *Teret dokaza i „negativni“ zaključak: Koliko često se arbitri mogu koristiti ovim sredstvom ?*; prof. dr. sc. Milena Đorđević, Pravni fakultet Beograd – *Oblast arbitražnog suda da štiti cjelovitost arbitražnog postupka*; James Castelo, King & Spalding, Pariz – *Međunarodna trgovačka arbitraža: U kojoj mjeri jest/može biti/treba biti povjerljiva/transparentna ?*; Reto Marghitola, Niedermann Arrorneys at Law, Zurich – *Izvođenje dokaza ispravama*; Ana Stanić, E&A Law Limited, London – *Izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka*; Adam Markiewicz, Deloitte Central Europe, Varšava – *Izvođenje dokaza vještačenjem*; Alexandar Khrapoutski, SBH Law Office, Minsk – *Praška pravila o izvođenju dokaza u međunarodnoj arbitraži*; Sirshar Quereshi, Pricewaterhouse Coopers, Prag – *Upotreba tehnologije u izvođenju dokaza arbitražnog postupka*; Živa Filipič, Managing Counsel, međunarodno arbitražno sudište Međunarodne trgovačke komore u Parizu (ICC) – *Pravorijek – Kvaliteta obrazloženja, Pisanje pravorijeka*; Yas Banifatemi, Sherman / Sterling LLP Pariz – *Najnovije u arbitrovoj dužnosti objave i jesu li stranke obavezene istraživati ?*; Nadia Smahi, Meyerlustenberger Lachenal, Zurich – *Najnovije o odgovornosti arbitra*; Tamara Manasijević, ARP, Beč – *Nova pitanja u vezi troškova postupka: dužnost objave /traženja podataka o odvjetničkoj nagradi i sporazumu o financiranju? Dopustivost nagrade za rad odvjetnika prema uspjehu u sporu ?*; Christine Mohler, Pestalozzi Attorneys at Law, Zurich – *Res iudicata u međunarodnoj arbitraži*; Dalibor Valinčić, Wolf Theiss, Zagreb – *Sudbina ugovora o arbitraži pred nacionalnim sudovima*; prof. dr. sc. Eduard Kunštek, Pravni fakultet Rijeka – *Usporedni i povezani postupci*; prof. dr. sc. Aleš Galič, Pravni fakultet Ljubljana – *Nagodba u arbitražnom postupku*.

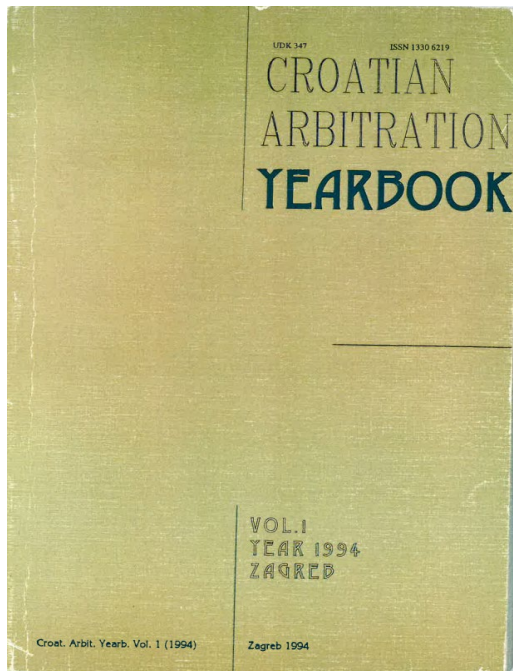
Na poticaj akademske zajednice 1994. godine pokrenuto je izdavanje specijaliziranog godišnjaka Sudišta – časopis Croatian Arbitration Yearbook. Urednik časopisa je predsjednik Sudišta prof. dr. sc. Hrvoje Sikirić, a uređivački kolegij časopisa čine predstavnici akademske zajednice i Hrvatske gospodarske komore. U časopisu se radovi autora objavljuju na engleskom jeziku.

Osnovni koncept sadržaja godišnjaka jest da se u njemu objavljuju radovi domaćih i inozemnih govornika na arbitražnoj konferenciji Hrvatski arbitražni dani. No, u časopisu su se, prema odabiru urednika, objavljivali i radovi drugih teoretičara i praktičara arbitraže. Urednik časopisa nastoji odabirom tema i radova održati visoku stručnu razinu časopisa te se radovi objavljuju kao stručni ili znanstveni radovi. Osim tih radova u časopisu se objavljuje i prikaz sudske i arbitražne prakse u Republici Hrvatskoj, odnosno stajališta i izvodi iz obrazloženja odluka hrvatskih sudova i pravorijeka Sudišta, a iz kojih praktičari imaju jasan uvid u tumačenje domaćih i međunarodnih izvora hrvatskog arbitražnog prava.

Radi ilustracije i uvida u sadržaj godišnjaka u nastavku se, primjerice, navode autori i teme (radovi) koji su bili objavljeni u volumenima godišnjaka posljednjih godina:

Rolf Triettman – *Major Challenges to Internatinal Commercial Arbitration for the Next 25 Years*; Philipp Habegger – *Structure of the Proceedings, Bifurcation and Summary Proceeding: Considerastions for Case Management*; Andrew Tetly – *Due Process: Views and Tendencies Seen from within the Arbitration System*; Reto Marghitola – *Production of Documents*; Sirshar Queresshi, Ekaterina Skryjova, Ivana Prpić – *Use of Tehnolog in Taking of Evidence in Arbitration Proceedings*; Tamara Manasijević – *On Costs: Are Conditional Fees Recoverable ? Is There a Duty to Disclose/ a Dute to Enquire Concerning Fee and Funding Arrangements ?*; Toni Nogolica – *Arbitration and Coruption: No Closer to a Uniform Approach ?*; Orsat Miljenić – *The Notion o fan Investment under the Energy Charter Tretay*; Ivan Milotić – *Intervention of Public Authorities in Arbitral Proceedings in Roman Law*; Charles n. Brower – *Croatia at the Crossroads of Investor State Arbitration*; Smaranda Miron – *Bilateral Investment Treaties between European Member Stataes – Paradise Lost?*; Richard E. Walck – *Damages in Energy Disputes*; Josip Lebegner – *Experinece Gained from the ICSID Case HEP vs Republic of Slovenia*; Milena Đorđević, Marko Jovanović – *Acess to Arbitration by Economically Weaker Parties*; Aleš Galič – *Establishing an Out -of Court Mechanism for the Resolution of Consumer Disputes*; Mile Lasić – *Judicial Review of Arbitration with a Special Focus on Bosnia and Herzegovina*; Ivan Milotić – *Arbitration Courts and Personal Capacities of Arbitration Roman Law*; Hrvoje Sikirić – *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards in the Case Law of the Courts of the Republic of Croatia*; Tomislav Jakšić, Nina Tepeš – *Suretyship Contract and Arbitration Agreement*; Patricia Živković – *Impecunious Parties in Arbitration: An Overview of European National Courts Practice*; James

Clanchy – *Third Party Funding in Arbitration: Breaking downs Barriers and Building Bridges*; Mika Savola – *Interim Measures and Emergency Arbitrator Proceedings*; Stephan Wilske, Chloe Edworthy – *The Essential Qualities of an Arbitrator – What Appointing Parties must, Should and May Like to Consider*; Neven Bahun – *Acess to Information, How to Choose the Right Institution, Counsel and Arbitrator*; Markus Petsche – *Acess to Justice in Arbitration – Related Proceedings, Acess to Domestic Courts for the Appointment of Arbitrators: Problems Arising From the Parties Failure to Specify the Arbitral Seat in the Arbitration Agreement*; Christian Aschauer – *Expert Conferencing*; Ivan Milotić – *Risks Associated with Arbitration Ex Compromisso in Roman Law*; Tibor Varady – *What Is Pro – Arbitration Today ?*; Marko Mećar – *Enforceability of Multy Tired Clauses Leading to Arbitration*; Nina Tepeš – *Termination of Arbitral Proceedings by Order of the Arbitral Tribunal*; Kaj Hober – *International Constructuion Arbitration: Dealing with States and States Entities*; Andreas Reiner – *Dispute Borads*; Margareta Habazin – *Third – Party Funding Implications on Arbitrator Independence in International Investment Arbitration*; Aleš Galič – *New Ljubljana Arbitration Rules of 1 January 2014*; Andreja Čavlina – *Arbitration Agreement in the Practice of the Permanent Arbitration Court at the Croatian Chamber of Economy*; Tin Matić – *Costs of Arbitration in the Practice of the Permanent Arbitration Court at the Croatian Chamber of Economy*; Ivan Milotić – *Experts and Expertise in Roman Arbitration*; Pierre A. Karrer – *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards in Austria*; Aleš Galič – *Recognition and Enforcement of the Domestic and Foreign Arbitral Awards in Slovenia*; Laszlo Kecskes, Kalin Murany – *Practical Experiences of the Enforcement of Domestic and Foreign Arbitral Awards in Hungary*; Piotr Nowactzk – *Enforcement of Foreign Arbitral Aeards – Plish Law and Practice*; Federica Meijer Dusman – *Bilateral Investment Treaties – Accession of Croatian to the European Union*; Erhard Bohm, Irina Nazarova – *EU Law and the Future of Member States BITs*; Jeffrey Sullivan, Manthi Wickramasooriya – *A Comparasion of ICSID and UNCITRAL Arbitration for Investment Arbitration*; Philippe Pinsolle – *Damages in Investment Arbitration: Are the Standards Different ?*; Carolyne B. Lamm, Briody K. Greenwald, Kristen M. Young – *A Review of International Investment Treaty Arbitration Cases Involving Allegations of Corruptions and Fraud and parties from Central and Eastern Europe*; Aleksandra Maganić – *The Role of Court in Arbitral Proceedings*; Davor Babić – *Restrictions on Arbitration in Public Private Partnership Project in Croatia*; Ivan Milotić – *Exclusion of Appeals Against Arbitration in Roman Law*.

Slika 45: Naslovnica prvog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook iz 1994. (CAY, Vol. 1)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri HGK

Contents:

Foreword	PAGE 3
<i>First Croatian Arbitration Conference, Zagreb, December 9-10, 1993: "International Commercial Arbitration in Croatia and Slovenia"</i>	
SINIŠA TRIVA Arbitral Settlement of International Commercial Disputes	PAGE 7
KREŠO PUHARIĆ Zagreb and Ljubljana Rules - A Comparative Survey	PAGE 19
JERNEJ SEKOLEC The Need for Modern and Harmonized Regime for International Arbitration	PAGE 27
DRAGICA WEDAM-LUKIĆ The Jurisdictional Problems of Arbitration	PAGE 51
KREŠIMIR SAJKO The Substantive Law Applicable to International Commercial Disputes According to Croatian Law and Arbitral Practice	PAGE 65
LOJZE UDE Setting Aside Arbitral Awards	PAGE 77
MIHAJLO DIKA Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards According to Croatian and Slovenian Law	PAGE 91
ALAN UZELAC Costs of arbitral proceedings	PAGE 109
WERNER MELIS Schiedsgerichtsbarkeit als Garant befriedigender bilateraler Wirtschaftsbeziehungen	PAGE 127
HERMAN VERBIST The Arbitration of the ICC in Former Yugoslavia and the New Republics that Emerged from It	PAGE 135

CROATIAN ARBITRATION YEARBOOK Croat. Arbit. Yearb. Vol. 1 (1994)

Slika 46: Sadržaj (prvi dio) prvog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 1)

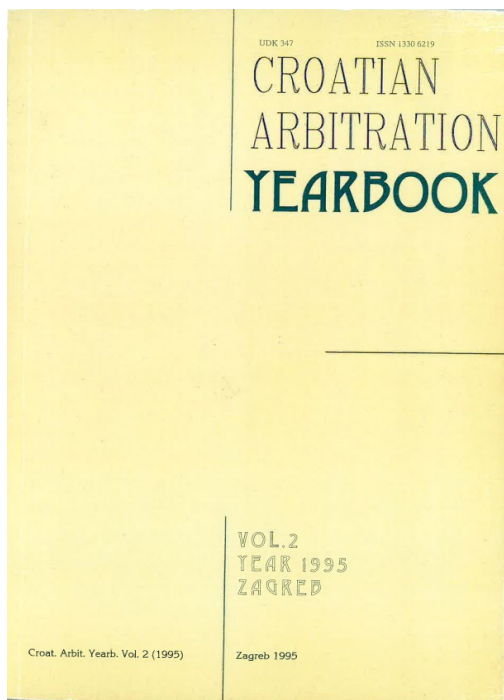
Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

ENNA-MARLIS BAJONS Der Einfluß der geänderten Staatsverhältnisse auf völkerrechtliche Übereinkommen und private Schiedsvereinbarungen	PAGE 145
<i>Arbitration Law in the Republic of Croatia</i>	
Code of Civil Procedure	PAGE 157
Conflict of Laws Act	PAGE 163
Zagreb Rules	PAGE 169
<i>Appendix (Miscellaneous)</i>	
ALAN UZELAC International Commercial Arbitration in Former Yugoslavia: New Developments in Croatia	PAGE 189

CROATIAN ARBITRATION YEARBOOK Croat. Arbit. Yearb. Vol. 1 (1994)

Slika 47: Sadržaj (drugi dio) prvog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 1)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Slika 48: Naslovnica drugog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 2)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri HGK

Contents:

Foreword	PAGE	3
UNCITRAL Model-Law: a challenge to national legislation		
SINIŠA TRIVA Adoption of the UNCITRAL Model-Law into Croatian Arbitration Law	PAGE	7
DOMINIQUE HASCHER The UNCITRAL Model-Law	PAGE	27
Arbitration in Europe: contemporary issues and new developments		
DRAGICA WEDAM-LUKIĆ Reform of Arbitration Law in the Republic of Slovenia	PAGE	33
RENZO MORERA New Trends of Arbitration in Italy	PAGE	47
ALEKSANDAR NIKOLOVSKI Settlement of Disputes Before Permanent Arbitration Court at the Chamber of Commerce of Macedonia	PAGE	55
MARIANNE ROTH Schiedsgerichtsbarkeit in Berlin: Zur Frage der Fortgeltung von "Alt-Klauseln"	PAGE	59
Arbitration in Croatia: current status and future prospects		
KREŠIMIR SAJKO Croatian Companies as Parties of International Arbitral Disputes - Governed by Application of Swiss Law	PAGE	79
MIHAJLO DIKA The Republic of Croatia and Units of Local Self-government and Administration as Parties to International Commercial and Investment Arbitration	PAGE	95
HRVOJE MOMČINOVIĆ Setting Aside Arbitral Awards in the Proceedings Before the Constitutional Court	PAGE	109
Croat. Arbit. Yearb. Vol 2 (1995)		5

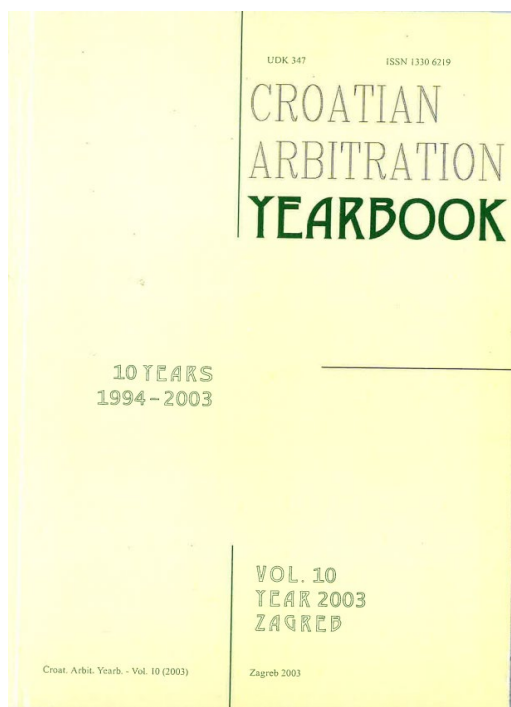
Slika 49: Sadržaj (prvi dio) drugog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 2)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

HRVOJE SIKIRIĆ Arbitration in Equity - <i>ex aequo et bono</i>	PAGE	125
MILJENKO GIUNIO Arbitration and State Courts	PAGE	147
ALAN UZELAC Arbitration Pursuant to Legal Profession Act and Notaries Public Act	PAGE	163
SANJA JURIĆ Arbitration and Business Community in Croatia	PAGE	175
Lawyers and arbitration		
BORIS POROBIJA Foreign Attorneys as Party Representatives in Arbitration Proceedings	PAGE	185
ARNO VIČIĆ Attorneys and Arbitration in Croatia	PAGE	195
SUPPLEMENTS		
Arbitral Jurisprudence: Selected decisions of Croatian and other former Yugoslav Courts and arbitral tribunals	PAGE	205
Arbitration Bibliography - Croatian Authors on Arbitration	PAGE	217
List of Abbreviations	PAGE	229
Summaries in Croatian Language	PAGE	231

Slika 50: Sadržaj (drugi dio) drugog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 2)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Slika 51: Naslovnica desetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 10)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri HGK

Contents:

FOREWORD	PAGE	3
<i>GLOBAL DEVELOPMENTS</i>		
<i>New York Convention – reconsidered</i>		
<i>Contribution to the 45th Anniversary of the Convention</i>		
MARTINA PRPIĆ		
Setting Aside Recourse and Enforcement of Awards Annulled in Country of Origin	PAGE	13
NINA GUMZEJ		
Certain Aspects of Public Policy in Enforcement of Foreign Arbitral Awards	PAGE	39
<i>UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration</i>		
<i>From International to National Legislation</i>		
ERIC E. BERGSTEN		
Implementation of the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration into National Legislation	PAGE	101
<i>Arbitral proceedings – Selected issues</i>		
NINA TEPEŠ		
Assignment of the Arbitration Agreement	PAGE	115
JOSÉ ROSELL		
The Challenge of Arbitrators	PAGE	151
MANFRED HEIDER		
Arbitral Proceedings in Absence of the Defendant	PAGE	165
<i>ARBITRATION IN THE REGION</i>		
ERHARD BÖHM		
Outlook on a New Austrian Arbitration Law	PAGE	173
MARIANNE ROTH		
The Arbitration Agreement under the Draft Austrian Arbitration Law	PAGE	183
<i>CROATIAN ARBITRATION LAW</i>		
ALEKSANDAR BRAVAR		
Maritime Disputes According to the Law on Arbitration	PAGE	201
SANDRA OBULJEN		
Receipt of Written Communications According to the Law on Arbitration	PAGE	213
MILJENKO GIUNIO		
Is Harmonization of Legal Standpoints <i>conditio sine qua non</i> of Arbitral Awards?	PAGE	221
Croat. Arbit. Yearb. Vol. 10 (2003)		7

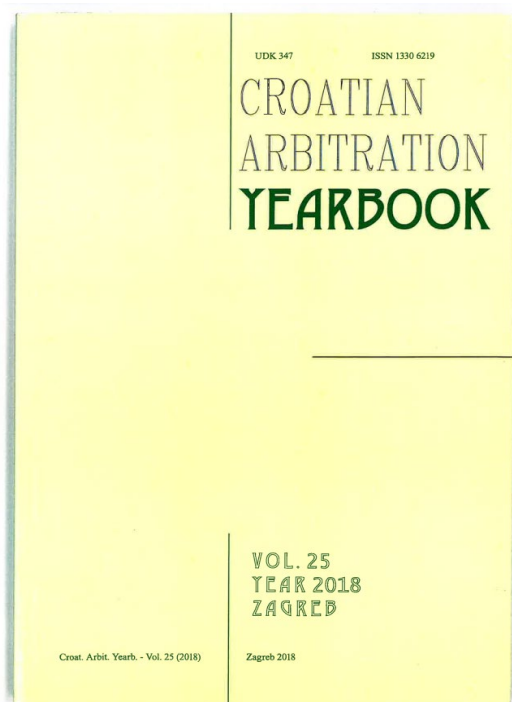
Slika 52: Sadržaj (prvi dio) desetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 10)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

ARBITRATION AND MEDIATION	
ANDREAS REINER Bridges between Mediation and Arbitration The Mediator as Arbitrator? The Arbitrator as Mediator?	PAGE 231
SUPPLEMENTS	
Croatian Law on Conciliation	PAGE 261
The Rules of Arbitration of the Permanent Arbitration Court at the Croatian Chamber of Economy (Zagreb Rules)	PAGE 269
Rules of the Permanent Arbitration Court at the Croatian Chamber of Economy	PAGE 281
Ten years of the Croatian Arbitration Yearbook Table of Contents: 1994-2003	PAGE 287
Summaries in Croatian Language	PAGE 299

Slika 53: Sadržaj (drugi dio) desetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 10)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Slika 54: Naslovnica dvadesetpetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 25)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri HGK

Table of Contents:	
FOREWORD	PAGE 3
<i>Future of Arbitration</i> ROLF TRITTMANN Major Challenges to International Commercial Arbitration for the Next 25 Years	PAGE 11
<i>Case Management</i> PHILIPP HABEGGER Structure of the Proceedings, Bifurcation and Summary Proceedings: Considerations for Case Management	PAGE 25
ANDREW TETLEY Due Process: Views and Tendencies Seen from within the Arbitration System	PAGE 39
<i>The Taking of Evidence</i> RETO MARGHITOLA Production of Documents	PAGE 61
SIRSHAR QURESHI KATERINA SKRYJOVA IVANA RAPIĆ Use of Technology in Taking of Evidence / in Arbitration Proceedings	PAGE 79
<i>Arbitration – Selected Issues</i> TAMARA MANASJEVIĆ On Costs: Are Conditional Fees Recoverable? Is There a Duty to Disclose / a Duty to Enquire Concerning Fee and Funding Arrangements?	PAGE 93
TONI NOGOLICA Arbitration and Corruption: No Closer to a Uniform Approach?	PAGE 117
<i>Energy Arbitration</i> ORSAT MILJENIĆ The Notion of an Investment under the Energy Charter Treaty	PAGE 137
<i>Arbitration throughout History</i> IVAN MILOTIĆ Intervention of Public Authorities in Arbitral Proceedings in Roman Law	PAGE 165
Summaries in Croatian / Sažeci na hrvatskom jeziku	PAGE 183
Croat. Arbit. Yearb. Vol. 25 (2018)	7

Slika 55: Sadržaj dvadesetpetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 25)

Izvor: Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

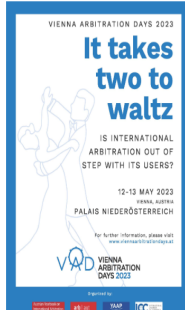
7.5. Primjeri arbitražnih događaja međunarodnih arbitražnih ustanova

Vienna Arbitration Days 2023

Kalender VIAC
Datum 12.05.2023 - 13.05.2023
URL <https://www.viennaarbitrationdays.at/>

Drucken Google Outlook (.ics)

Beschreibung

After hosting the Vienna Arbitration Days in a virtual format for two years, we are delighted to announce that the Vienna Arbitration Days 2023 will take place in person in our traditional, beautiful Viennese location at

Palais Niederösterreich, Herrengasse 13, 1010 Vienna.

One aspect that is changing this year is the timing, we would like to showcase Vienna in the Spring so we are moving the date to May. Please mark your calendars for:

12 and 13 May 2023

The Vienna Arbitration Days have traditionally drawn participants from around the globe for two days of lively discussions on hot topics in international arbitration. Next year will be no different - we are currently contriving the specifics of a very hot topic!

The conference topic and social program will be announced on our website soon so please watch this space: <https://www.viennaarbitrationdays.at/>

We hope to welcome many of you to Vienna in the Spring and look forward to revealing more details about the conference soon!

Slika 56: Objava arbitražnog događaja Vienna Arbitration Days 2023 na mrežnim stranicama Vienna International Arbitral Centre

Izvor: <https://www.viac.eu/de/service/events/244>

VIAC VIENNA ARBITRATION DAYS 2024

Home

VIAD VIENNA ARBITRATION DAYS 2024

SAVE THE DATE

7 - 8 JUNE 2024

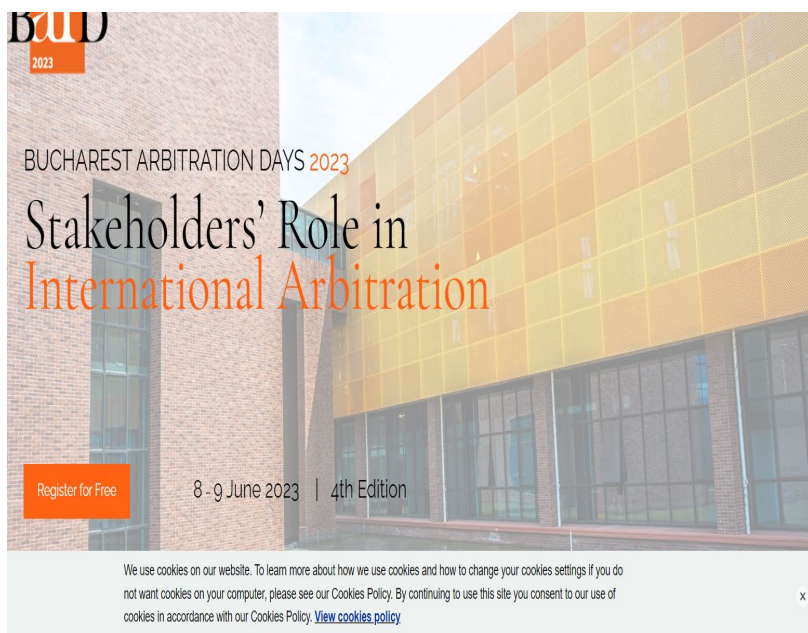
PALAIS NIEDERÖSTERREICH
VIENNA, AUSTRIA

ORGANIZED BY

arb | aut
Austrian Yearbook on International Arbitration
ICC
Austria
VIENNA ARBITRATION DAYS
United Nations
UNCITRAL
VIAC II Vienna International
Arbitral Centre
YAAP

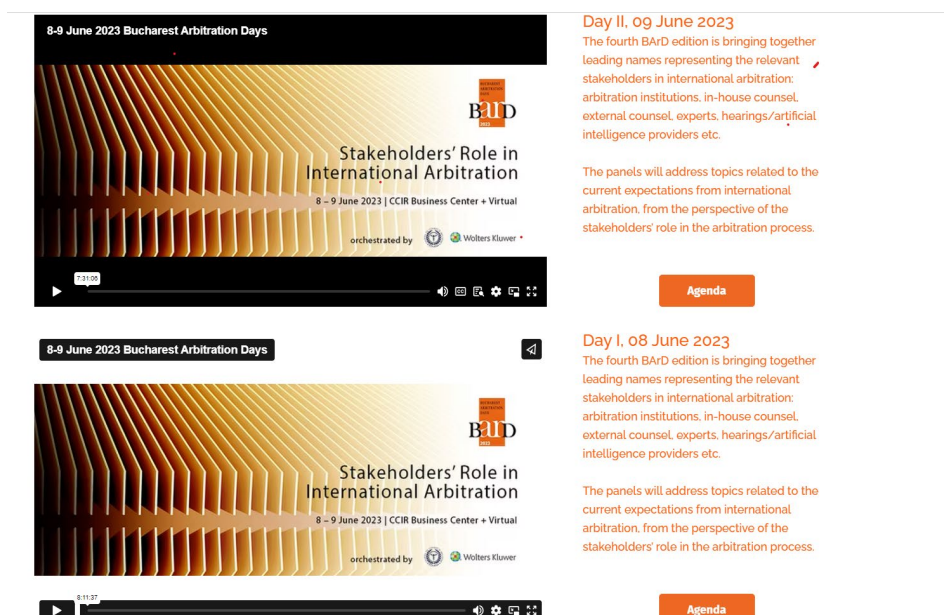
Slika 57: Objava (najava) arbitražnog događaja u 2024. Vienna Arbitration Days 2024 na mrežnim stranicama Vienna International Arbitral Centre

Izvor: <https://www.viennaarbitrationdays.at/>

Slika 58: Objava arbitražnog događaja Bucharest Arbitration Days 2023 na mrežnim stranicama The Court of International Commercial Arbitration attached to the Chamber of Commerce and Industry of Romania

Izvor: <https://bucharestarbitrationdays.com/2023-edition/>

Slika 59: Objava arbitražnog događaja – sadržaja panela na Bucharest Arbitration Days 2023 na mrežnim stranicama The Court of International Commercial Arbitration attached to the Chamber of Commerce and Industry of Romania

Izvor: <https://bucharestarbitrationdays.com/2023-edition/>

Baltic Arbitration Days

Previous conferences Legal framework Register

12. Baltic Arbitration Days 2023
11. Baltic Arbitration Days 2022
10. Baltic Arbitration Days 2021
9. Baltic Arbitration Days 2020
8. Baltic Arbitration Days 2019
7. Baltic Arbitration Days 2018
6. Baltic Arbitration Days 2017
5. Baltic Arbitration Days 2016
4. Baltic Arbitration Days 2015
3. Baltic Arbitration Days 2014
2. Baltic Arbitration Days 2013
1. Baltic Arbitration Days 2012

13th. Baltic Arbitration Days in Riga and Jurmala

Sunday, 2 June – Monday, 3 June 2024

Registration will open in autumn!

Pre-Conference Get-Together: Saturday, 1 June

Pre-Conference Drinks in Riga: Friday, 31 May

Topics:

- Investigations & Enforcement*
- Investment Arbitration Update*
- Climate & Energy & Construction Arbitration*
- Legaltech & IT in Arbitration*

Focus regions: CEE & Central Asia

Slika 60: Naslovnica objave – najave arbitražnog događaja 13th Baltic Arbitration Days in Riga and Jurmala u 2024 na mrežnim stranicama Baltic Arbitration Days

Izvor: <https://www.balticarbitration.legal/>

Slika 61: Objava – najava arbitražnog događaja u 2024. Italian Arbitration Day na mrežnim stranicama Milan Chamber of Arbitration

Izvor: <https://italianarbitrationday.com/>

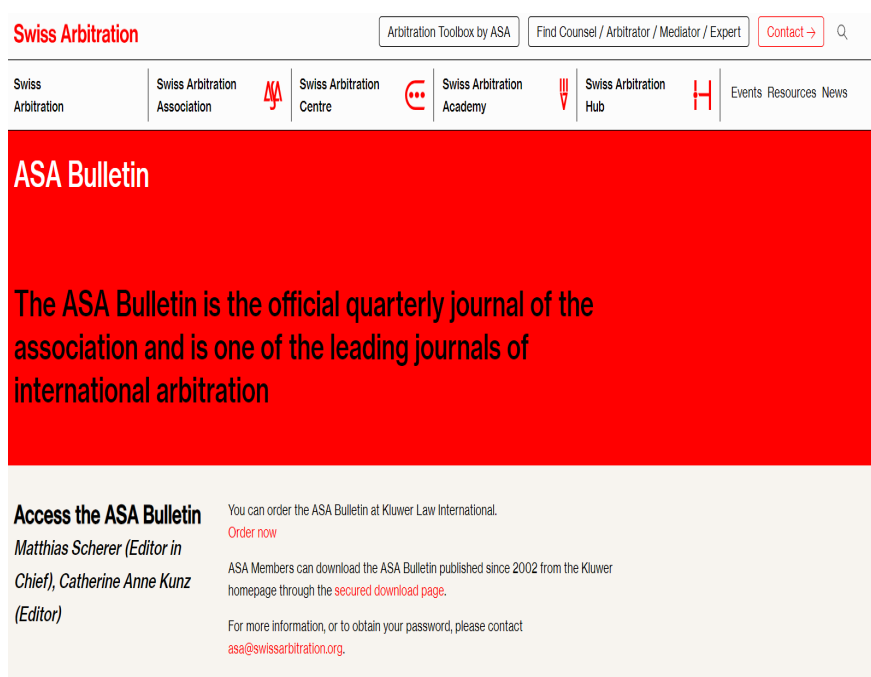
Slika 62: Objava arbitražnog događaja – Dubai Arbitration Week u 2023. na mrežnoj stranici Dubai Arbitration Week

Izvor: <http://dubaiarbitrationweek.com/>

7.6. Inozemni arbitražni časopisi

U nastavku je popis nekih značajnijih i uglednijih svjetskih arbitražnih časopisa: ASA Bulletin, Journal of International Arbitration, The ICC International Court of Arbitration Bulletin, Global Arbitration Review, revue de l'arbitrage, International Arbitration Law Review, The American Review of International Arbitration, Austrian Arbitration Yearbook.

Organiziranjem arbitražne konferencije i izdavanjem specijaliziranog arbitražnog godišnjaka Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori ulazi u „arbitražno društvo“ nacionalnih ili međunarodnih arbitražnih ustanova koje su razvile i održavaju takvu aktivnost.

Swiss Arbitration Arbitration Toolbox by ASA Find Counsel / Arbitrator / Mediator / Expert Contact →

Swiss Arbitration Association Swiss Arbitration Centre Swiss Arbitration Academy Swiss Arbitration Hub Events Resources News

ASA Bulletin

The ASA Bulletin is the official quarterly journal of the association and is one of the leading journals of international arbitration

Access the ASA Bulletin You can order the ASA Bulletin at Kluwer Law International.
[Order now](#)

Matthias Scherer (Editor in Chief), Catherine Anne Kunz (Editor) ASA Members can download the ASA Bulletin published since 2002 from the Kluwer homepage through the [secured download page](#).

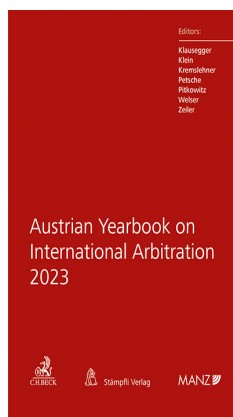
For more information, or to obtain your password, please contact asa@swissarbitration.org.

Slika 63: Objava na mrežnoj stranici ASA Bulletin - časopisa švicarske arbitražne asocijacije Swiss Arbitration Association

<https://www.swissarbitration.org/resources/asa-bulletin/>

The **Austrian Yearbook on International Arbitration** is a collection of articles and essays on current issues and hot topics in **commercial and investment arbitration** and provides a **comprehensive overview of recent developments in arbitration**.

The new **Austrian Yearbook on International Arbitration 2023** is out now!

ABOUT THE 2023 EDITION

The **Austrian Yearbook on International Arbitration** is a collection of articles and essays on current issues and hot topics in **commercial and investment arbitration** and provides a **comprehensive overview of recent developments in arbitration**.

The present 17th edition contains 19 contributions from altogether 45 leading practitioners and academics. The contributions include reports providing insights into the successful work of the **VIAC** and an update on recent Austrian court decisions and publications in the field of arbitration.

Slika 64: Naslovnica arbitražnog časopisa **Austrian Yearbook on International Arbitration 2023** na mrežnoj stranici navedenog časopisa

Izvor: <https://www.ayia.at/>

Home
Journals
Encyclopaedias
Manuals
Practice areas
Login

Search filters

Journal of International Arbitration

Enter your search term

?

Citation search

Home > All journals > Journal of International Arbitration

Journal of International Arbitration
General Editor: Maxi Scherer

- Leading journal in the field of international arbitration
- Unmatched as a forum for original thinking, penetrating analysis, and lively discussion of international arbitration issues
- In-depth investigations of the most important current issues in international arbitration, focusing on business, investment, and economic disputes

Issues

About journal

Editors

Author guidelines

Latest issue

Vol. 40 (2023) Issue 4

'Much Ado About ... The Law of the Arbitration Agreement: Who Wants to Know and for What Legitimate Purpose?' (p. 361)
Jeff Waincymer
Common law cases and commentators have debated whether the law of an autonomous arbitration agreement should be the same as the law designated in a general choice of law clause or should instead, be that of the law of the Seat. The Engl...

International Arbitration Agreements in Canada Post-Uber (p. 435)
Tamar Meshel
In Uber v. Heller – a case involving an employment class action subject to an international arbitration agreement – the Supreme Court of Canada decided three issues that threatened to undermine the enforceability of international arbitr...

Anti-suit Injunctions at Crossroads: Navigating Unique Jurisdictions (p. 459)
Antonia Birt, Arthad Kurlekar, Avinash Poorooye
Anti-suit injunctions are typically treated differently in common law and civil law jurisdictions. While common law jurisdictions may favour anti-suit injunctions as enforcing the parties' agreement to arbitrate, civil law jurisdictions...

Thou Shalt Have the Power to Grant Interim Relief: The Reform of the Italian Regime on Arbitral Interim Relief (p. 479)
Fabio Giuseppe Santacroce, Andrea Melchionda
By Legislative Decree no. 149/2022, Italy made several amendments to its arbitration law, which will apply to proceedings starting after 28 February 2023. The most significant innovation is the eradication of the infamous prohibition of...

Carbon Credits and Carbon Markets: Future Challenges for ISDS (p. 495)
Raúl Pereira Fleury
The fight to avoid global warming of 1.5°C above pre-industrial levels intensifies every day. The tension between organizations fighting to make this goal as real as possible and industries that still rely on fossil-based fuels and othe...

Subscribe to this journal

Interested in a subscription?

Contact our sales team

Sample content

[A Response to the Criticism against ISDS by EFILA \(PDF\)](#)

[Appellate Arbitral Rules in International Commercial Arbitra... \(PDF\)](#)

Browse by practice area

[Arbitration, Litigation & Mediation](#)

Share

Stay up to date

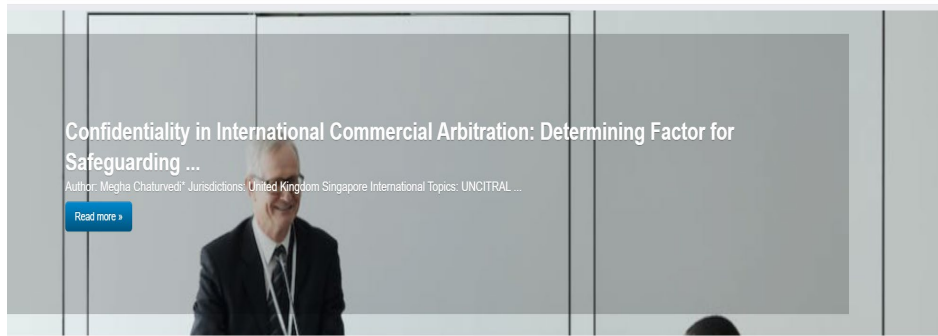

Indexed in Web of Science (Emerging Sources Citation Index)

Indexed in Scopus

Slika 65: Objava (ponuda) časopisa Journal of International Arbitration na mrežnoj stranici izdavača Walters Kluwer

Izvor: <https://kluwerlawonline.com/Journals/Journal+of+International+Arbitration/4>

Confidentiality in International Commercial Arbitration: Determining Factor for Safeguarding ...
Author: Megha Chaturvedi* Jurisdictions: United Kingdom Singapore International Topics: UNCITRAL ...
[Read more >](#)

About ARIA
Find out more about ARIA and our team.
[Read more >](#)

**Volume 33: Issue 2
(January 2023)**
Read our latest issue.
[Read more >](#)

Submissions
Submit your scholarship to ARIA.
[Read more >](#)

Slika 66: Objava na mrežnoj stranici The American Review of International Arbitration

Izvor: <https://aria.law.columbia.edu/>

ICC Dispute Resolution Library

Jus Mundi brings its AI-powered interactive documents and advanced filter options to ICC's vast repository of dispute resolution resources. Together, we're offering unprecedented access to their dispute resolution materials worldwide.

[CONTACT US](#)

Explore the Resources

ICC's Dispute Resolution Library is a treasure trove of knowledge. With thousands of documents covering ICC's extensive dispute resolution expertise, you'll be able to find exactly what you need in seconds.

[BROWSE ALL](#)

<p>Awards</p> <p>Extracts from ICC arbitral awards published in the Bulletin from 1990 to date</p> <p>Search all awards</p>	<p>Procedural Decisions</p> <p>Extracts from a selection of procedural orders issued in ICC Arbitrations</p> <p>Search all procedural decisions</p>	<p>Enforcement Guide</p> <p>Country-by-country information on local requirements and practices for enforcing awards</p> <p>Search all local resources</p>	<p>Bulletins</p> <p>E-journals focusing on arbitration and other forms of dispute resolution</p> <p>Search all Bulletins</p> <p>See full list of Bulletins</p>
<p>Supplements</p> <p>Collection of ICC special Supplements to the Bulletin providing in-depth coverage on specific topics</p> <p>Search all Supplements</p>	<p>ICC Institute Dossiers</p> <p>Collection of articles on topical subjects from the ICC Institute of World Business Law</p> <p>Search all ICC Dossiers</p> <p>See full list of ICC Dossiers</p>	<p>Books</p> <p>Business resources covering a range of topics from arbitration to the Incoterms® rules</p> <p>Search all books</p> <p>See full list of books</p>	<p>Statistical Reports</p> <p>Annual reports highlighting the worldwide caseload of ICC Dispute Resolution Services</p> <p>Search all statistical reports</p>
<p>Commission Reports</p> <p>Guidelines and policy papers from ICC's rule-making body in the field of dispute resolution</p>	<p>Model Contracts</p> <p>Neutral frameworks for parties and their contractual relationships</p>	<p>DOCDEX Decisions</p> <p>Decisions from ICC's accelerated dispute resolution procedure for letter of credit disputes</p>	<p>Rules and Practice Notes</p> <p>Information for parties and arbitrators to guide and aid the conduct of proceedings</p>

Slika 67: Objava na mrežnoj stranici ICC Digital Dispute Resolution Library

Izvor: <https://jusmundi.com/en/icc-dispute-resolution-library>

7.7. Neka opća utvrđenja u odnosu na prijenos i razmjenu znanja u arbitraži s osvrtom na gospodarski značaj prijenosa i razmjene znanja

Kada je riječ o upravljanju znanjem i prijenosu znanja u arbitraži, ključne naglaske moglo bi se sistematizirati na sljedeći način:

Arbitraža je medij za rješavanje sporova kojeg dobrovoljno najčešće koriste gospodarstvenici (trgovačka društva) koji posluju, djeluju i sklapaju pravne poslove (ugovaraju) na različitim tržištima i zbog toga je važno, ako dođe do spora, da se arbitraža odbija njima poznatim, u značajnoj mjeri internacionalno sličnim arbitražnim pravilima.

Učinak odluke koja se donosi u arbitražnom postupku za stranke ima pravni značaj pravomoćne sudske presude.

Nacionalna zakonodavstva brojnih država arbitražno-pravnu materiju uredila su na UNCITRAL modelu zakona o arbitraži.

Arbitražna pravila o postupku (*rules*) različitih arbitražnih ustanova u značajnoj mjeri mogu biti slična.

Arbitražne ustanove kontinuirano unaprjeđuju arbitražnu proceduru i na taj način nastoje korisnicima (ugovarateljima) arbitraže nuditi i bolju i učinkovitiju arbitražnu uslugu.

Arbitražne ustanove brojnih država (međunarodne arbitražne ustanove), u pravilu, djeluju pod okriljem gospodarskih komora.

Gospodarske komore u pravilu osiguravaju opće materijalno- tehničke i kadrovske resurse za rad arbitražnih ustanova.

Arbitražne ustanove koje administriraju arbitražnim postupkom ostvaruju prihod pružajući arbitražnu uslugu.

Predstavnici akademske (mahom pravne) zajednice – stručnjaci za područje arbitraže u pravilu uključeni su u rad arbitražnih ustanova i sudjeluju u kreiranju i unapređenju normativnih akata arbitražnih ustanova (posebno onih kojima se uređuje arbitražna procedura – arbitražni postupak).

Neke arbitražne u svrhu promocije, kao i radi razmjene i prijenosa arbitražnog teorijskog i praktičnog znanja, organiziraju stručne skupove, godišnje konferencije ili druge slične oblike susreta arbitražnih stručnjaka i zainteresirane pravne (i šire) javnosti.

Neke arbitražne ustanove izdaju i specijalizirane časopise (često godišnjake) o arbitraži.

Arbitražne ustanove međusobno surađuju na način da predstavnici arbitražnih ustanova sudjeluju na konferencijama i skupovima drugih arbitražnih ustanova radi razmjene znanja i iskustava, ali i kroz formalni način sklapanjem sporazuma o suradnji arbitražnih ustanova.

Razvoj i unapređenje arbitražnog prava i primjena arbitražnog prava značajni su za ugovaratelje koji su dobrovoljno, prilikom ugovaranja posla i sklapanja ugovora, izabrali da će potencijalni spor iz određenog ugovora riješiti arbitražom.

S komercijalnog stajališta gledano više sporova pred nekom arbitražnom ustanovom znači i veći prihod te arbitražne ustanove.

Na arbitražu utjecaj imaju gospodarsko okruženje i gospodarske prilike. Povoljno gospodarsko okruženje i dinamična gospodarska aktivnost povoljno utječe i na arbitražu. Dinamična gospodarska aktivnost načelno znači i više ugovaranja između sudionika poslovnih odnosa (primjerice, naručitelja i izvođača radova, naručitelja i isporučitelja roba i usluga, kupaca i prodavatelja roba i dr.), pa time i više mogućnosti za arbitražu i ugovaranje arbitražnog rješavanja sporova, a posljedično, potencijalno i veći broj arbitražnih sporova.

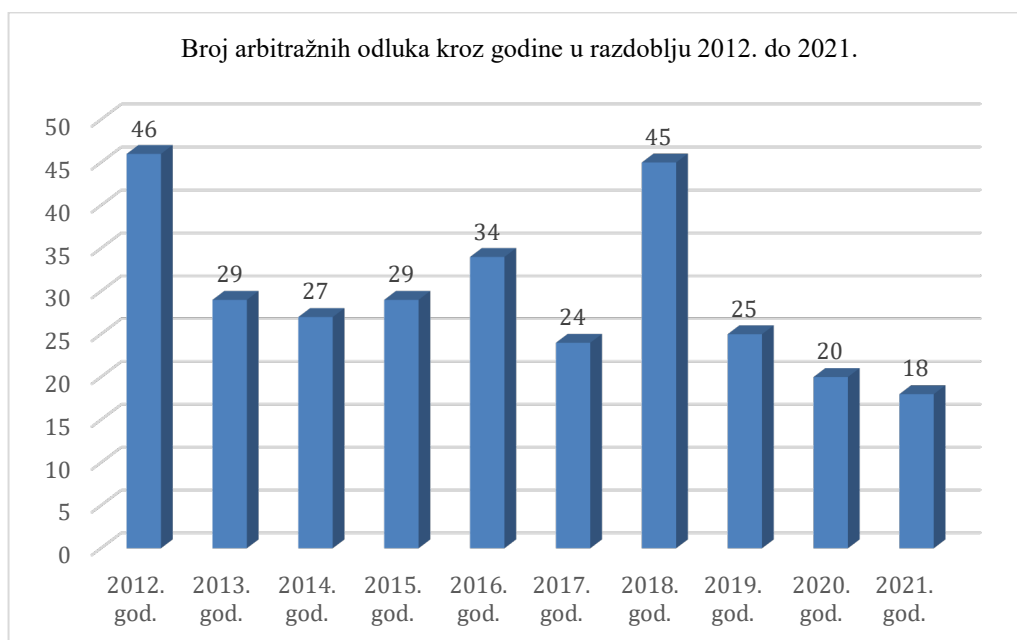
8. Pokazatelji Sudišta u razdoblju od 1. 1. 2012. do 1. 1. 2021.

Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori ima podatke (brojčane, statističke) pokazatelje o radu. Osnovni podaci su podaci o broju predmeta/odluka i vrijednosti predmeta sporova. Sudište ima i druge vrste podataka o arbitražnim predmetima (primjerice, o brojčanom sastavu arbitražnih sudova, jezicima postupka, primijenjenim arbitražnim pravilima i sl.).

8.1. Podaci o broju predmeta i vrstama arbitražnih odluka

Sudište, odnosno arbitražni sudovi Sudišta (arbitri pojedinci ili arbitražna vijeća) u desetgodišnjem razdoblju od 1. siječnja 2012. do 31. prosinca 2021. donijeli su 297 arbitražnih odluka u 275 arbitražnih predmeta. U pojedinačnom arbitražnom predmetu arbitražni sud može donijeti više vrsta arbitražnih odluka. Hrvatski Zakon o arbitraži, kada je riječ o vrstama arbitražnih odluka, „poznaje“ konačni pravorijek, međupravorijek, djelomični pravorijek, pravorijek o ispravci pravorijeka te druge vrste odluka (zaključaka) o okončanju postupaka. Da li će se u konkretnom arbitražnom postupku donijeti (samo) jedna (meritorna) arbitražna odluka – pravorijek ili više odluka, primjerice i djelomični pravorijek i konačni pravorijek, ovisi o okolnostima konkretnom predmeta. Primjerice, djelomičnim pravorijekom arbitražni sudovi odlučuju tijekom postupka o jednom dijelu tužbenog zahtjeva koji je sazrio za odlučivanje i u odnosu na (pravnu) osnovanost i u odnosu na visinu tužbenog zahtjeva. Djelomični pravorijek smatra se konačnim pravorijekom u odnosu na tužbeni zahtjev (ili više njih) o kojima je odlučeno tom odlukom a konačnim pravorijekom arbitražni sudovi odlučuju o preostalom (tužbenom) zahtjevu (ili više njih) o kojima nisu odlučili djelomičnim pravorijekom. Međupravorijekom, pak, arbitražni sudovi odlučuju samo o (pravnoj) osnovanosti tužbenog zahtjeva (ili više njih) a o visini tužbenog zahtjeva (ili više njih) odlučuju konačnim pravorijekom. Nadalje, arbitražni sudovi, ovisno o okolnostima konkretnog predmeta, mogu donijeti i druge vrste arbitražnih odluka. U praksi, primjerice, to su najčešće zaključci kojim se okončava arbitražni postupak bez meritorne odluke jer su se stranke nagodile (npr. izvan arbitražnog suda) pa je nakon toga uslijedilo povlačenje tužbe pred arbitražnim sudom Sudišta.

Arbitražni sudovi Sudišta u gore spomenutom razdoblju donijeli su 297 arbitražnih odluka u 275 arbitražnih predmeta što znači da su u nekim arbitražnim postupcima donosili više vrsta arbitražnih odluka.

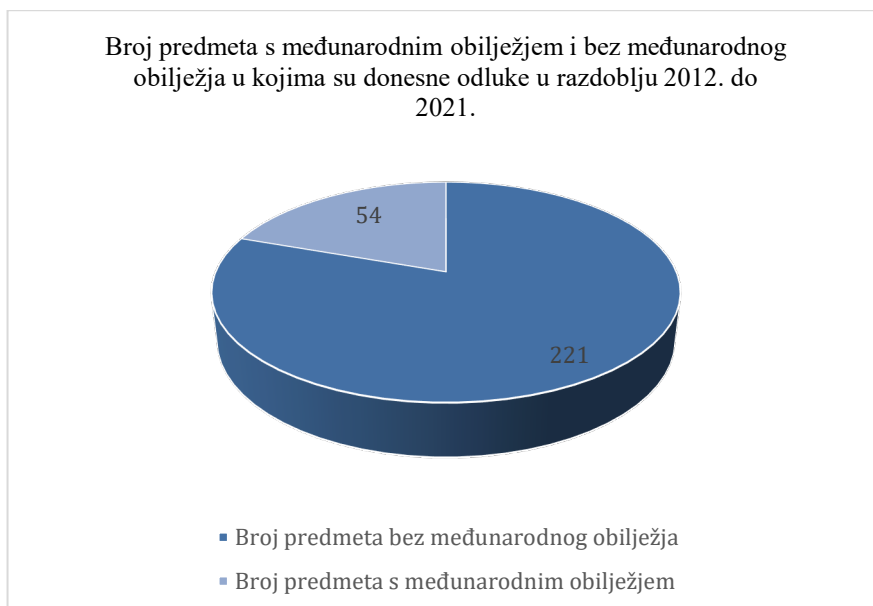

Grafikon 1: Grafički prikaz podatka o broju arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2021.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

8.2. Podaci o sporovima sa i bez međunarodnog obilježja

Od navedenog broja predmeta (275) – 221 predmet (spor) bili su sporovi bez međunarodnog obilježja što znači da su kao stranke u postupku sudjelovale samo domaće fizičke ili pravne osobe (trgovačka društva ili druge pravne osobe). Preostalih 54 predmeta (spora) bili su sporovi s međunarodnim obilježjem što znači da su u tim postupcima (barem) jedan, obje ili više stranaka bile inozemne stranke. Stoga, s obzirom na navedene podatke može se ustvrditi kako je udio od približno 25 % sporova s međunarodnim obilježjem pred Sudištem vrlo solidan što znači da Sudište djeluje i kao arbitražna ustanova za rješavanje sporova s međunarodnim obilježjem.

Grafikon 2: Grafički prikaz podatka o broju odluka u sporovima sa i bez međunarodnog obilježja u razdoblju 2012. do 2021.

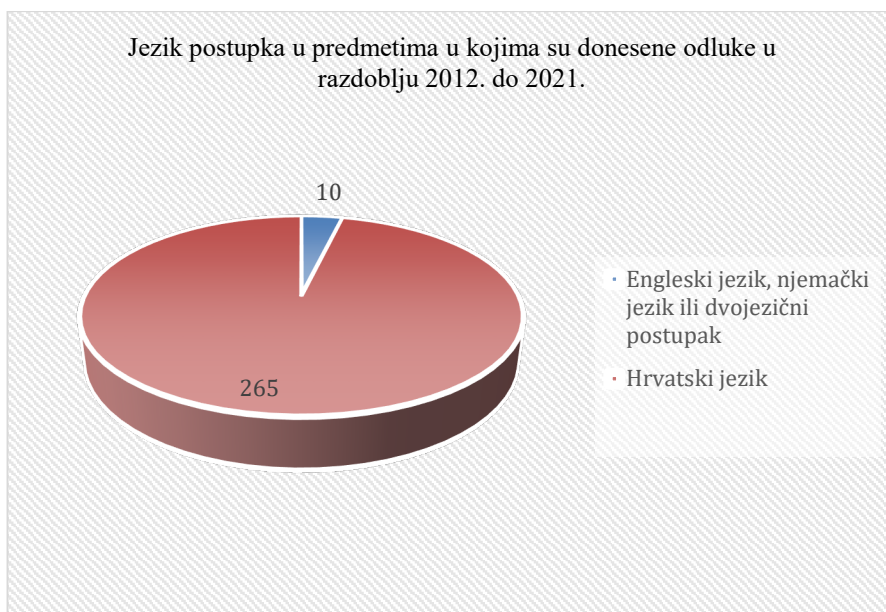
Izvor: Stalno arbitražno sudište

8.3. Podaci o jeziku arbitražnog postupka

Nadalje, arbitražni postupci – njih 265, vodili su se na hrvatskom jeziku dok se preostalim 10 postupaka vodilo na stranom jeziku (u većini na engleskom jeziku a nekoliko arbitražnih postupaka vodilo se i na njemačkom jeziku). U pogledu jezika arbitraže treba navesti da je odabir jezika arbitraže isključivo na strankama, tj. stranke, odnosno ugovaratelji arbitraže, prilikom ugovaranja nekog posla i sklapanja ugovora u ugovor mogu unijeti odredbu o jeziku na kojem će se voditi arbitražni postupak ako dođe do arbitražnog spora u vezi tog ugovora. Ako pak stranke tj. ugovaratelji prilikom sklapanja pravnog posla ne odrede jezik postupka, postoje zakonske odredbe u Zakonu o arbitraži o tome kako će se „riješiti“ pitanje jezika postupka. S obzirom na stranačku autonomiju u odnosu na jezik postupka tj. činjenicu da stranke mogu odabrati jezik koji žele to (teoretski i praktično) znači da se pred arbitražnu ustanovu čiju su nadležnost stranke ugovorile može staviti „zadatak“ da provede arbitražni postupak na bilo kojem jeziku kojeg su stranke odredile. Međutim, u praksi je to, ipak, i najčešće hrvatski jezik te potom engleski ili eventualno njemački jezik.

Kada je o jeziku postupka riječ za naprijed navedeno razdoblje u 10 postupaka to su bili engleski ili njemački jezik a u ostalima (265 predmeta) hrvatski jezik. U odnosu na jezik postupka korisno je napomenuti i to da se stranke prilikom ugovaranja i odabira jezika (potencijalnog) arbitražnog postupka rukovode, primjerice, činjenicom da je jedna od ugovornih strana iz

inozemstva te stoga, ako bi došlo do spora iz određenog ugovora da se taj spor može bolje razumjeti i „pratiti“ na stranom jeziku (najčešće engleskom jeziku). No, također, treba napomenuti i to da odabir stranog jezika arbitraže (najčešće engleskog jezika) može biti i u slučajevima kada su obje stranke, ugovaratelji arbitraže, npr. iz Republike Hrvatske, npr. trgovačka društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, no ako je jednoj od stranaka (trgovačkom društvu sa sjedištem u Republici Hrvatskoj) trgovačko društvo – „majka“ iz inozemstva, u takvim slučajevima, u praksi Sudišta, bilo je primjera ugovaranja stranog jezika postupka (najčešće engleskoj jezika). U slučajevima ako su npr. obje arbitražne stranke iz Republike Hrvatske tj. sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, a ugovorile se za provedbu arbitražnog postupka npr. engleski jezik, u tom slučaju radi se o sporu bez međunarodnog obilježja (pred Sudištem) a koji se provodi na stranom jeziku postupka. Sudište je, kada je riječ o jeziku postupka, u svojoj praksi imao razne „kombinacije“ o kojima je prethodno bilo riječi, a koje upućuju na zaključak o međunarodnom značaju rada Sudišta kao arbitražne ustanove.

Grafikon 3: Grafički prikaz podatka o jeziku arbitražnog postupka donesenih arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2021.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

8.4. Podaci o broječanom sastavu arbitražnih sudova

Dalje, u arbitražnim postupcima u kojim su donesene arbitražne odluke, u 143 arbitražna predmeta odlučivali su arbitri pojedinci a u 132 arbitražna postupka tročlana arbitražna vijeća. U vezi s broječanim sastavom arbitražnog suda (arbitar pojedinac ili tročlano arbitražno vijeće) treba

istaknuti da je i taj „odabir“ pitanje stranačke autonomije. Naime, stranke prilikom ugovaranja nekog poslovnog odnosa tj. sklapanja ugovora mogu odrediti u arbitražnoj klauzuli brojčani sastav arbitražnog suda i odabrati hoće li u (potencijalnom) arbitražnom postupku, ako do njega dođe iz nekog konkretnog ugovora, odlučivati (arbitrirati) jedan ili 3 arbitra. Ako stranke ništa ne odrede u arbitražnoj klauzuli u pogledu brojčanog sastava arbitražnog suda, arbitražne ustanove, tako i Sudište, u svojim arbitražnim pravilima, određuju vrijednosnu „granicu“ predmeta spora u kojem će arbitrirati arbitar pojedinac odnosno tročlano arbitražno vijeće. Prema zadnjim donesenim arbitražnim pravilima Sudišta – Zagrebačkim pravilima 2015., u arbitražnim postupcima pred Sudištem čija je vrijednost predmeta spora do 200.000 EUR, arbitrirat će jedan arbitar (arbitar pojedinac) a u arbitražnim postupcima čija je vrijednost predmeta spora iznad te vrijednosti arbitrirati će tročlano arbitražno vijeće. U vezi s brojčanim sastavom arbitražnog suda Sudišta treba napomenuti da odabir stranaka u odnosu na brojčani sastav arbitražnog suda (i stranačka autonomija i u odnosu na to pitanje) uvijek ima prioritet što znači da stranke i za vrijednost predmeta spora iznad vrijednosti od 200.000 EUR za njegovo rješavanje mogu odabrati da taj spor rješava arbitar pojedinac kao i obrnuto, da spor ispod te vrijednosti rješava tročlano arbitražno vijeće. Tek ako stranke nisu odredile brojčani sastav arbitražnog suda, arbitražna pravila arbitražne ustanove tj. Sudišta u konkretnom slučaju su „pomoćno sredstvo“ za rješavanje pitanja brojčanog sastava arbitražnog suda. S troškovnog aspekta (za stranke) treba navesti da je pitanje brojčanog sastava suda važno zbog toga jer je za istu vrijednost predmeta spora arbitražna usluga skuplja ako arbitrira tročlano arbitražno vijeće, odnosno troškovno povoljnija ako arbitrira arbitar pojedinac. U arbitražnoj praksi Sudišta, odnosno prema naprijed spomenutom podatku, kada je riječ o brojčanom, sastavu arbitražnog suda, oni su u desetgodišnjem razdoblju u kojima su donesene arbitražne odluke Sudišta, bili u približno sličnom omjeru tj. u 48% sporova arbitrirali su arbitri pojedinci a u 52 % sporova tročlana arbitražna vijeća.

Grafikon 4: Grafički prikaz podatka o sastavu arbitražnih sudova u predmetima u kojima su donesene odluke u razdoblju 2012. do 2021.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

8.5. Napomene o nekim procesnim „tehnika“ u arbitraži

Što se tiče „tehnika“ vođenja postupka, Sudište je radilo na poboljšanju svoje normative – arbitražnih pravila kako bi stvorilo normativne pretpostavke da se arbitražna procedura provedi učinkovitije. Tako je primjerice, Zagrebačkim pravilima Sudišta iz 2011., kao „alat“, uvedena isprava o određenju zadaće arbitražnog suda (*Terms of Reference*), koje su kao mogućnost propisane i u arbitražnim pravilima drugih arbitražnih ustanova. Odredbu (identičnog sadržaja kao i u onu u Zagrebačkim pravilima 2011) imaju i Zagrebačka pravila Sudišta iz 2015. Radi se o tome da arbitražni sudovi, u dogovoru i uz suglasnost stranaka, mogu donijeti ispravu o određenju zadaće arbitražnog suda. Takva isprava, uz (preporučeni) sadržaj koji je propisan odgovarajućom odredbom Zagrebačkih pravila (i 2011. i 2015.), sadrži u pravilu i proceduralni kalendar, na temelju kojeg, arbitražni sud i stranke usuglašavaju terminski plan radnji u arbitražnom postupku. Time se nastoji postići predvidivost odvijanja procesnih radnji u postupku kao i vremenski plan dovršetka arbitražnog postupka. Donošenje navedene isprave nije obavezno u postupku, no ako ga stranke i arbitražni sud suglasno donesu, sudionici su se dužni potpisane isprave pridržavati. U ispravi o određenju zadaće arbitražnog suda u pravilu definira se, primjerice, i broj podnesaka koji stranke mogu podnijeti u postupku i u kojim rokovima. Ograničavanjem broja podnesaka, uz suglasnost stranaka o tome, jer se isprava o određenju zadaće arbitražnog suda donosi isključivo na temelju suglasnosti stranaka, može se utjecati i na troškove arbitraže. Ograničenjem broja podnesaka, primjerice, može se utjecati i na odvjetničke troškove za stranke, što nije nevažno za stranke s troškovnog aspekta. U pravnoj i arbitražnoj zajednici, među teoretičarima i praktičarima arbitraže (arbitrima) postoje stavovi i „za“ i „protiv“ „korištenja“ isprave o određenju zadaće arbitražnog suda u arbitražnom postupku. Praktičari i „zagovornici“ njenog korištenja uglavnom smatraju da se radi o učinkovitom „procesnom alatu“ koji može pridonijeti učinkovitijem i bržem odvijanju samog postupka. Njeni „protivnici“ pak smatraju da na određeni način može „sputati slobodu“ odvijanja samog postupka te su skloniji tome da se kao „procesni alat“ ne koristi u postupku. Isprava o određenju zadaće arbitražnog suda prema pravilima Sudišta dobrovoljni je „mehanizam“ i isključivo o suglasnoj volji stranka ovisi hoće li se ona kao „mehanizam“ koristiti.

Poznate svjetske i europske arbitražne ustanove, primjerice, i ICC, rade na tome da poboljšaju i unaprijede arbitražne procedure kako bi one bile što efikasnije, uz, ako je to moguće, manje

troškove za stranke. ICC primjerice izdaje svoje brošure odnosno daje preporuke i prijedloge kako efikasno provoditi postupak pa time utjecati i na (manji) trošak za stanke. Primjerice, prijedlozi i preporuke sadržani su u *Techniques for Controlling Time and Costs in Arbitration* ⁷¹.

Tehnike koje se također preporučuju u arbitraži su i one koje usmjeravaju arbitre i stranke na zajedničko aktivno ostvarivanje nagodbe. Te tehnike u arbitraži su, primjerice, na temelju konačne ponude („*final offer*“ arbitration, „*baseball*“ arbitration te arbitraža na temelju zapečaćene ponude („*sealed offer*“ arbitration) ⁷². Prethodno opisane „tehnike“ služe arbitraži na način da povećavaju učinkovitost, pojeftinjuju postupak te potiču nagodbe između stranaka.

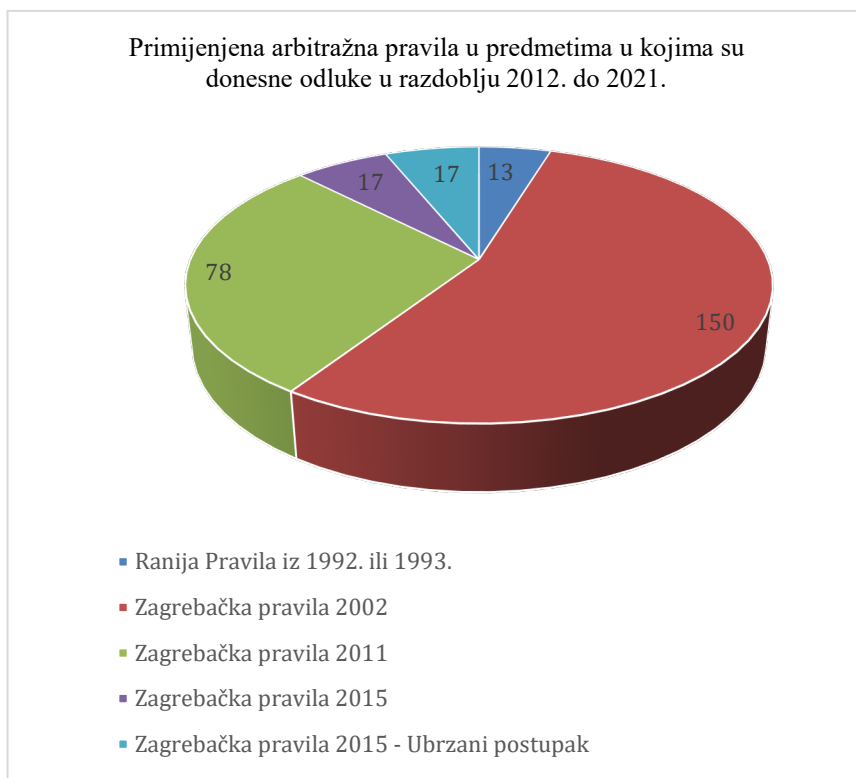
8.6. Podaci o primijenjenim arbitražnim pravilima

Što se tiče podataka o arbitražnim pravilima koja su primijenjena u arbitražni postupcima u kojima su arbitražne odluke donesene u desetgodišnjem razdoblju od 2012. do 2021. treba napomenuti da su primijenjena sva arbitražna pravila koje je Sudište donijelo od 1992. na ovamo, a to znači i pravilnici Sudišta iz 1992. odnosno 1993. godine, zatim Zagrebačka pravila 2002. Zagrebačka pravila 2011. te Zagrebačka pravila 2015. U spomenutom razdoblju u postupcima su najčešće bila primijenjena Zagrebačka pravila 2002. godine (u 150 predmeta) te potom Zagrebačka pravila 2011. (u 78 predmeta) te potom ostala pravila tj. u 13 predmeta arbitražna pravila iz 1992. i 1993. godine, u 17 predmeta Zagrebačka pravila 2015 i u 17 predmeta Zagrebačka pravila 2015 – Pravila o ubrzanom arbitražnom postupku. S tim u vezi treba navesti da se, prema arbitražnim pravilima Sudišta u postupcima pred Sudištem u sporovima koji se vodi u vezi određenih ugovora koji imaju arbitražnu klauzulu Sudišta, primjenjuju ona arbitražna pravila koja su bila na snazi u vrijeme sklapanja ugovora. Stoga, s obzirom da se u ovom poglavlju radi o prikazu arbitražne prakse Sudišta, odnosno o arbitražnim postupcima koji su pred Sudištem vođenim i u kojima su donesene arbitražne odluke u razdoblju 2012. do 2021., očekivano je da se većina arbitražnih postupaka vodila, naročito, u prvoj polovici razdoblja od 2012. do 2016., u vezi ugovora koji su sklopljeni u razdoblju od prosinca 2002. godine do prosinca 2011. godine. U drugom dijelu spomenutog razdoblja (od 2017. do 2021.) vodio se sve veći broj sporova u vezi ugovora koji su sklapani kasnije, odnosno u razdoblju nakon prosinca 2011. godine. Što se pak tiče pravnog pitanja

⁷¹ https://library.iccwbo.org/content/dr/COMMISSION_REPORTS/CR_0047.htm?l1=Commission+Reports

⁷² Reiner A., (2012) Final Offers and Sealed Offers as a Means of Reducing the Time and Cost of Arbitration, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62, No. 1-2, str. 437

primjene materijalnog prava u postupcima, u svim postupcima osim u 3, primijenjeno je hrvatsko materijalno pravo.

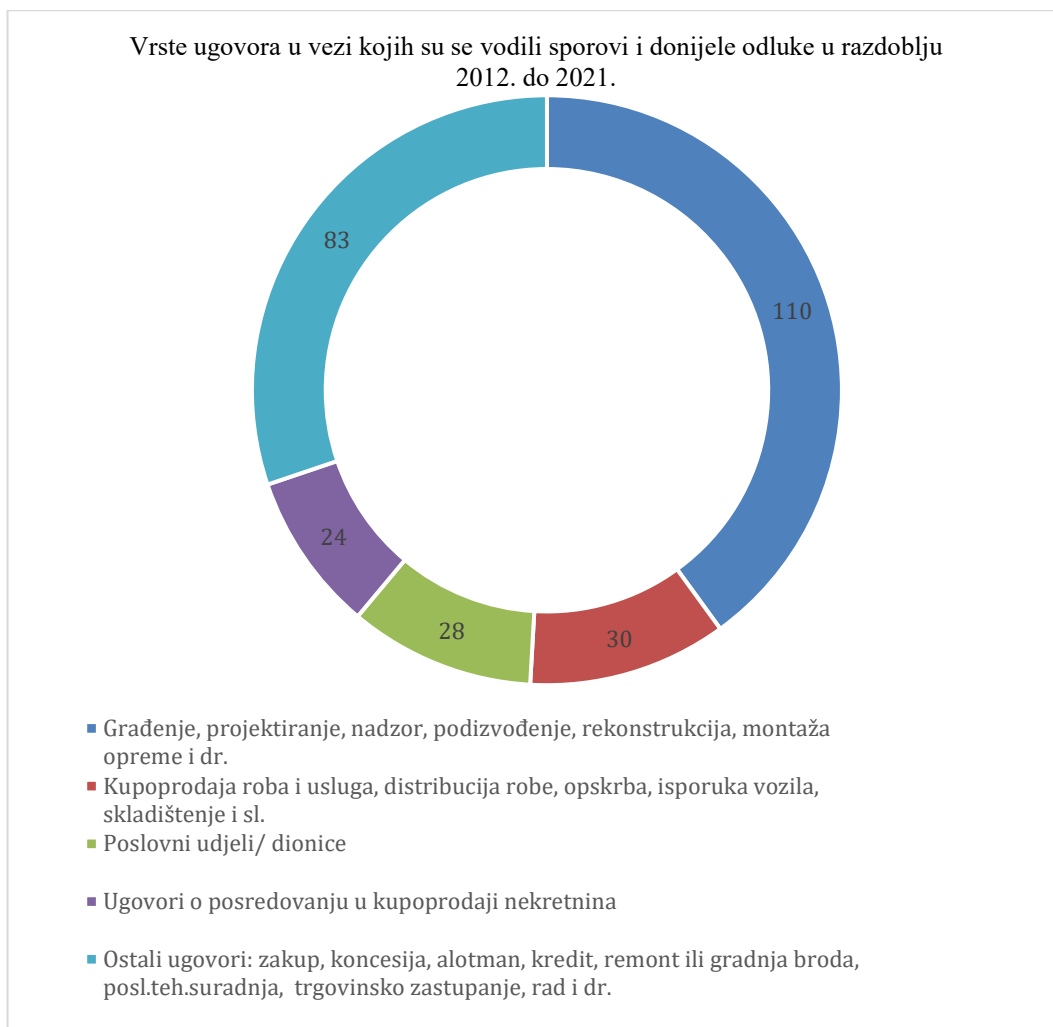

Grafikon 5: Grafički prikaz podataka o primijenjenim arbitražnim pravilima u predmetima u kojima su donesene odluke u razdoblju 2012. do 2021.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

8.7. Podaci o vrstama sporova (ugovora)

Što se tiče vrsta ugovora u vezi kojih su se vodili sporovi najzastupljeniji su bili ugovori o građenju u 110 arbitražnih sporova (ticali su se izgradnje, rekonstrukcije, dogradnje raznih vrsta objekata, primjerice cesta, mostova, tunela, komunalne infrastrukture, hotela, tvornica, bolnica, drugih vrsta objekata javne namjene i dr.), zatim ugovora o kupoprodaji roba i usluga, distribuciji robe, opskrbe, skladištenja i sl. te se 30 sporova (predmeta) ticalo tih vrsta ugovora, zatim ugovora o prodaji i/ili prijenosu dionica ili udjela u vezi kojih se vodilo 28 sporova, zatim ugovora o posredovanju u prometi nekretninama u vezi kojih su se vodila 24 arbitražna postupka te ostalih različitih vrsta ugovora (primjerice, zakup, koncesija, kredit, poslovna suradnja, trgovinsko zastupanje, poslovno-tehnička suradnja, remont ili gradnja broda i dr.) u vezi kojih su se vodila 83 spora.

Grafikon 6: Grafički prikaz podataka o vrstama sporova (ugovora) u vezi kojih su se vodili sporovi i donijele odluke u razdoblju 2012. do 2021.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

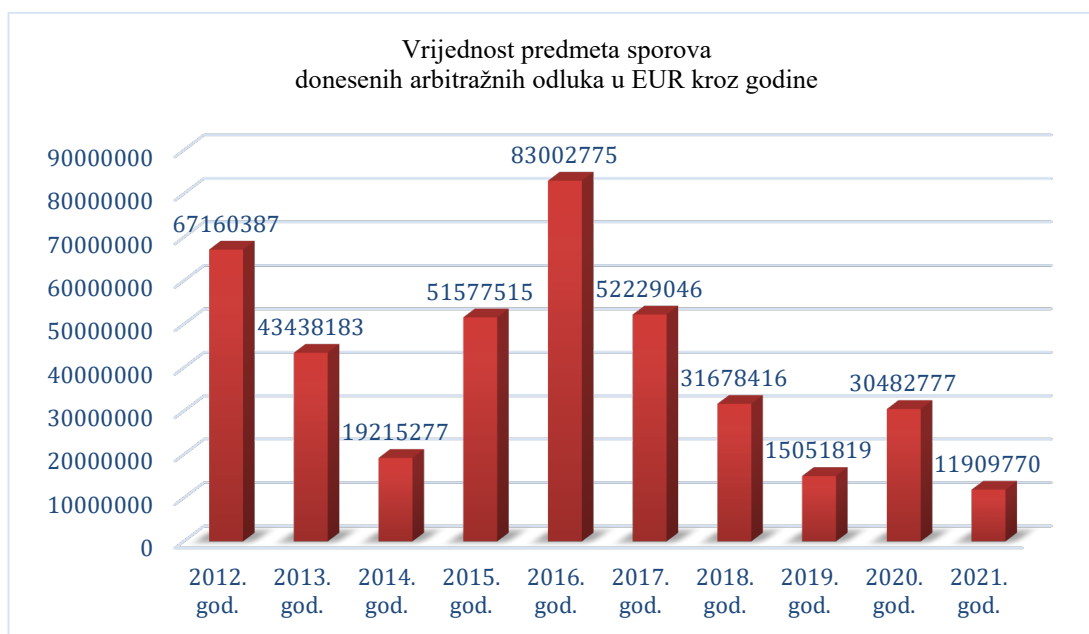
8.8. Podaci o vrijednosti predmeta sporova

U desetgodišnjem razdoblju od 2012. do 2021. godine arbitražni sudovi odlučivali su o tužbenim i protutužbenim zahtjevima čija je ukupna vrijednost (vrijednost predmeta sporova) iznosila ukupno 405.745.965 eura. Pojedinačno po godinama vrijednosti su bile sljedeće: u 2012. vrijednost svih zahtjeva o kojoj su odlučivali arbitražni sudovi Sudišta iznosila je 67.160.387 eura, u 2013. vrijednost zahtjeva iznosila je 43.438.183 eura, u 2014. vrijednost je iznosila 19.215.277 eura, u 2015. godini 51.577.515 eura, u 2016. 83.002.775 eura, u 2017. 52.229.046 eura, u 2018. 31.678.416 eura, u 2019. 15.051.819 eura, u 2020. 30.482.777 eura te u 2021. 11.909.770 eura.

Iz navedenih podataka vidljivo je da je na godišnjoj razini varirala ukupna godišnja vrijednost predmeta sporova o kojoj su odlučivali arbitražni sudovi. U ukupnoj vrijednosti za cijelo desetgodišnje razdoblje, tj. u ukupnoj vrijednosti od 405.745.965 eura, najveći udio i vrijednosno

i brojem imali su sporovi u vezi ugovora o građenju. Sporovi su se vodili i u vezi drugih vrsta ugovora kako to pokazuju podaci Sudišta.

Hoće li će doći do spora između ugovaratelja u nekom poslovnom odnosu, arbitražna ustanova, čija je nadležnost za rješavanje sporova ugovorena, na to nema utjecaj. Hoće li ugovoreni poslovni odnos „eskalirati“ u spor ovisi o ugovarateljima tj. hoće li se njihov poslovni odnos (ugovor) realizirati u potpunosti na korektan, ugovorom definirani, način ili će se u realizaciji ugovora poslovni odnos „poremetiti“ na način da će iz njega „eskalirati“ spor. No može se pretpostaviti da „šanse“ za veći broj sporova pred nekom arbitražnom ustanovom i angažman arbitražne ustanove, da se pred njome rješavaju sporovi, „rastu“ uslijed činjenice da što veći broj ugovora sadrži arbitražnu klauzulu (neke) arbitražne ustanove za rješavanje sporova.

Grafikon 7: Grafički prikaz podataka o godišnjoj vrijednosti predmeta sporova donesenih arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2021.

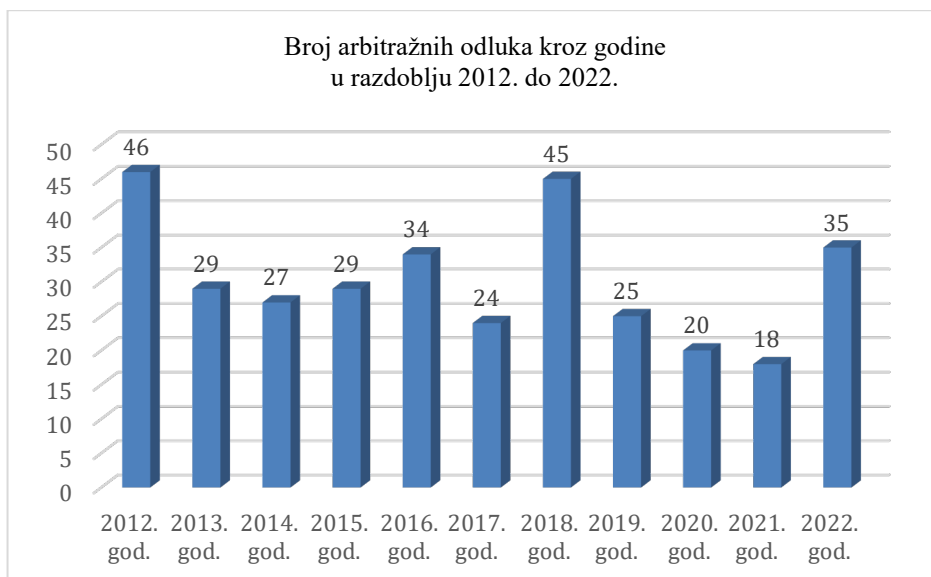
Izvor: Stalno arbitražno sudište

9. Pokazatelji Sudišta za 2022. godinu

Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori ima podatke o arbitražnim predmetima za zadnju aktualnu (završenu) poslovnu 2022. godinu. Podaci Sudišta odnose se na broj doneseni arbitražnih odluka, vrijednost predmeta sporova donesenih odluka, podatke o sporovima bez međunarodnog obilježja i sporove sa međunarodnim obilježjem, jeziku postupka, primijenjenim pravilima i vrstama sporova tj. ugovora u vezi kojih su se vodili sporovi.

9.1. Podaci o broju i vrstama odluka

Arbitražni sudovi Sudišta u 2022. godini donijeli su ukupno 35 arbitražnih odluka u 32 arbitražna predmeta. Arbitražni sudovi Sudišta donijeli su 23 meritorne arbitražne odluke (pravorijeka), 2 pravorijeka o ispravci pravorijeka, 1 pravorijek u povodu prijedloga stranke za određivanje privremene mjere u arbitraži te 9 ostalih odluka – zaključaka arbitražnih sudova o povlačenju o nenadležnosti Sudišta, o povlačenju tužbe, odnosno o odbacivanju tužbe. U postupcima pred Sudištem arbitražni sudovi (tj. arbitri pojedinci ili ovlaštenik Sudišta u funkciji arbitra pojedinca) mogu odlučivati o prijedlogu za donošenje privremene mjere o arbitraži. Ta mogućnost važna je za stranke koje ugovaraju nadležnost Sudišta za rješavanje sporova. Naime, u postupku radi donošenja privremene mjere stranke (tj. predlagatelj osiguranja) u pravilu od arbitražnog suda traže donošenje hitne odluke u odnosu na suprotnu stranu (protivnika osiguranja) kojim žele zaštititi neko svoje imovinsko pravo. Postupak u povodu prijedloga za donošenje privremene mjere nije „klasičan“ arbitražni postupak u povodu arbitražne tužbe, već je postupak koji, u pravilu, prethodi „pravoj“ arbitraži. Za stranke koje ugovaraju arbitražu Sudišta važno je da je donošenje takve odluke predviđeno arbitražnim pravilima Sudišta i da Sudište ima kapacitet organizirati takav postupak u kratkom roku odnosno da arbitražni sudovi Sudišta u povodu prijedloga mogu donijeti odluku o tom prijedlogu u kratkom roku. Mogućnost donošenja privremenih mjera u arbitraži Sudišta (i prije arbitražnog postupka arbitražno tužbom) uvedena je Zagrebačkim pravilima 2011. godine. Spomenuta (dodatna) arbitražna usluga Sudišta nije neka specifičnost Sudišta već takova mogućnost postoji i prema arbitražnim pravilima drugih arbitražnih ustanova te se može govoriti o standardu kojeg imaju arbitražne ustanove u tom smislu.

Grafikon 8: Grafički prikaz podataka o broju arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2022.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

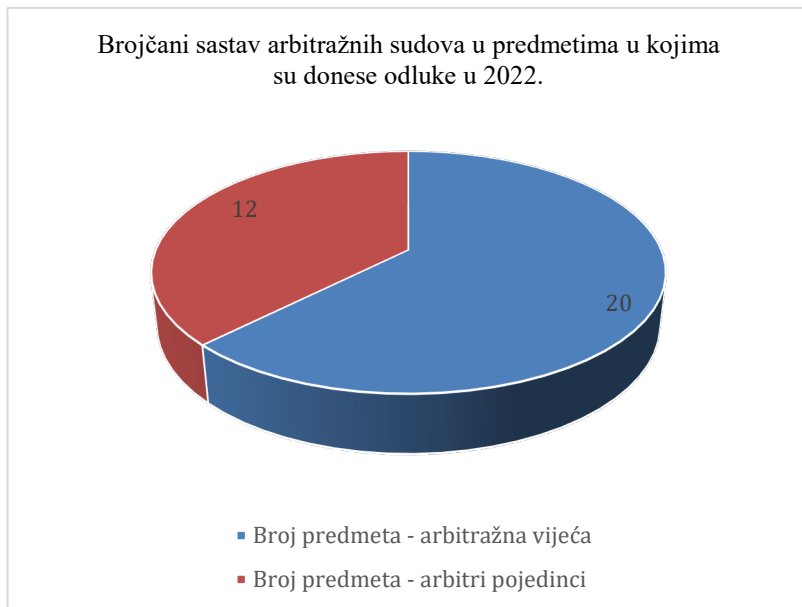
Grafikon 9: Grafički prikaz podatka o broju sporova bez međunarodnog obilježja i međunarodnim obilježjem u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

9.2. Podaci o brojčanom sastavu arbitražnih sudova i strankama

U 12 arbitražnih postupaka u 2022. godini arbitrirala su tročlana arbitražna vijeća a u 20 postupaka arbitri pojedinci. U 4 arbitražna postupka radilo se o sporovima s međunarodnim obilježjem a ostalo su bili sporovi bez međunarodnog obilježja. Arbitražu (Sudišta) najviše

ugovaraju trgovačka društva, no stranke mogu biti, odnosno arbitražu mogu ugovarati i druge pravne osobe te fizičke osobe (i domaće i inozemne).

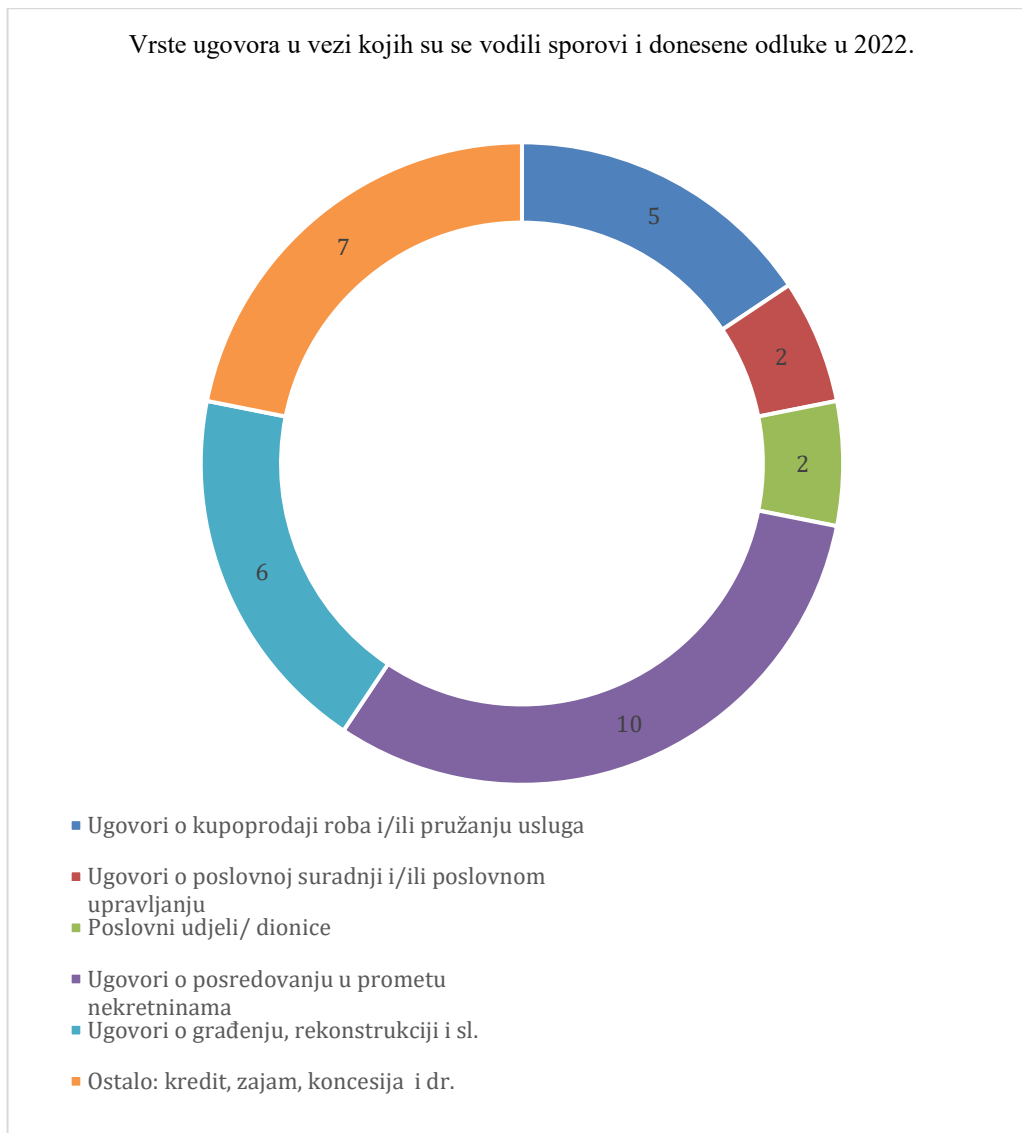

Grafikon 10: Grafički prikaz podatka o brojčanom sastavu arbitražnih sudova u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

9.3. Podaci o vrstama sporova (ugovora)

U pogledu ugovora u vezi kojih su se vodili sporovi koji su okončani odlukama u 2022. godini su treba navesti da su se sporovi vodili u vezi: ugovora o poslovnoj suradnji, ugovora o građenju, ugovora o zajmu, ugovora o zakupu, ugovora o kupoprodaji, ugovora o koncesiji, ugovora o osiguranju, ugovora o isporuci te ugovora o posredovanju u prometu nekretninama.

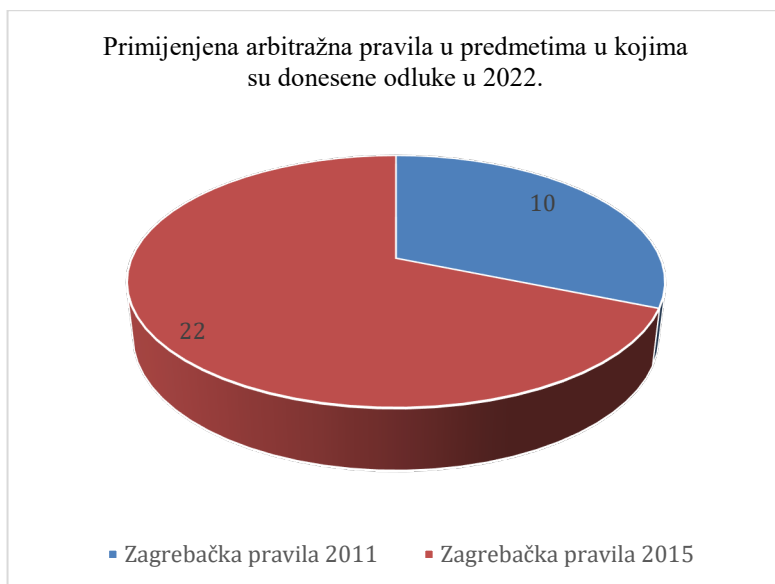

Grafikon 11: Grafički prikaz podataka o vrstama (sporova) ugovora u vezi kojih su se vodili sporovi i donijele odluke u 2022.

Izvor Stalno arbitražno sudište

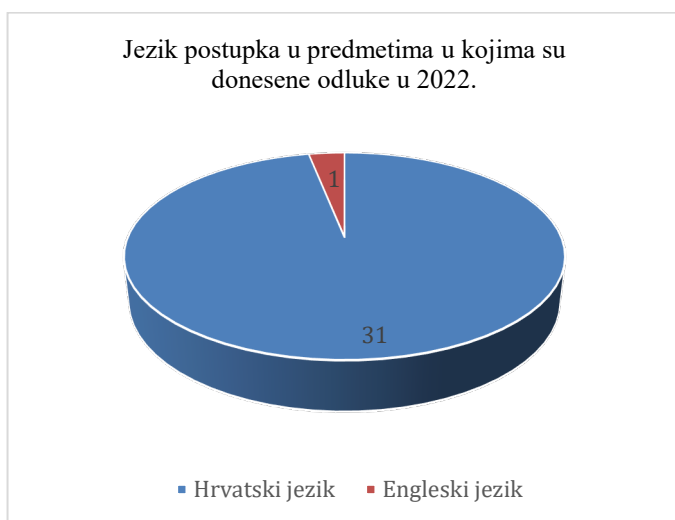
9.4. Podaci o primijenjenim arbitražnim pravilima

Što se tiče arbitražnih pravila koja su primijenjena u postupcima u kojima su donesene arbitražne odluke Sudišta, u 10 predmeta primijenjena su ranija Zagrebačka pravila (iz 2011. godine) a u ostalima tj. u 22 predmeta novija Zagrebačka pravila iz 2015., što znači da se radi o sporovima iz ugovora koji su sklapani nakon prosinca 2015. godine.

Grafikon 12: Grafički prikaz podatka o primijenjenim arbitražnim pravilima u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Izvor Stalno arbitražno sudište

Grafikon 13: Grafički prikaz jezika postupka u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

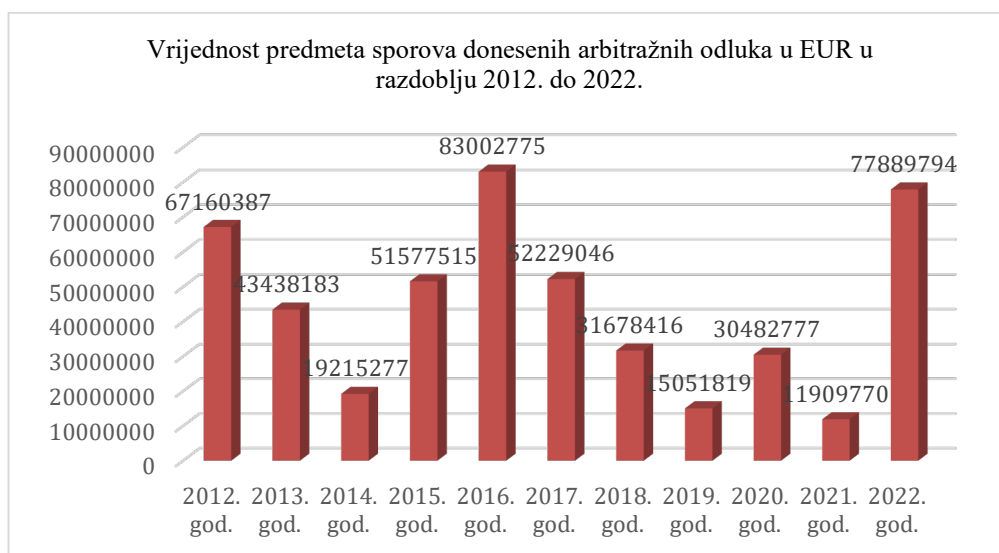
Izvor: Stalno arbitražno sudište

9.5. Podaci o vrijednosti predmeta sporova

Ukupna vrijednost tužbenih zahtjeva u odlukama koje su donesene u 2022. godini iznosila je 77.889.794 eura. S obzirom da je doneseno ukupno 35 odluka u 32 predmeta proizlazi da je prosječna vrijednost predmeta spora u sporovima u kojima su odluke donesene 2022. godine iznosila 2.434.056 eura.

Ako se sagledaju odnosno usporede podaci o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova odluka pojedinačno po godinama, uključujući i zadnju (završenu) poslovnu 2022. godinu (vrijednost predmeta sporova svih odluka pojedinačno po godinama navedena je pojedinačno za sve godine od 2012. do 2021. pod točkom 4.1. rada) može se zamijetiti da se ukupna vrijednost predmeta sporova (za sve odluke u određenoj godini) „kretala“ od najniže godišnje vrijednosti u iznosu od 11.909.770 eura (u 2021. godini) do najviše godišnje vrijednosti predmeta sporova u iznosu od 83.002.775 eura u 2016. godini.

Ako se pogledaju podaci o ukupnoj vrijednosti sporova za cijelo razdoblje 2012. do 2022. (483.635.759 eura) i broja odluka (tj. broju predmeta u kojima su donesene odluke – 305) proizlazi da je prosječna (pojedinačna) vrijednost spora o kojoj su odlučivali arbitražni sudovi Sudišta iznosila 1.585.691 eura.

Grafikon 14: Grafički prikaz godišnje vrijednosti predmeta sporova u kojima su donesene odluke u razdoblju 2012. do 2022.

Izvor: Stalno arbitražno sudište

9.6. Napomene o gospodarskom značaju rješavanja sporova

U pravnom smislu, arbitražni sudovi odlučuju u povodu tužbenih/protutužbenih zahtjeva stranaka donoseći (meritorne) odluke u arbitražama. U širem gospodarskom kontekstu arbitražni sudovi, a što su im povjerile stranke ugovarajući arbitražu, donošenjem arbitražnih odluka razrješuju sporne (komercijalne, financijske, imovinske) odnose između arbitražnih stranaka, tj. prethodno, ugovaratelja nekog pravnog posla (poslovnih partnera). Rješavanjem (pravno/arbitražnog) sporova arbitražni sudovi „uključeni su“ i u „raščišćavanje“ gospodarskog odnosa između sudionika na tržištu. Rješanjem spora poslovni subjekti „skidaju uteg“, kojeg sporni pravni

i poslovni odnos, koji je eskalirao iz nekog ranije sklopljenog ugovora, može imati. Za stranke važno je „raščišćavanje“ odnosa u financijskom smislu, ali i širem poslovnom smislu postojanja i poslovanja na tržištu. Rješavanje spornog odnosa između dva poslovna subjekta važno je i za njih međusobno jer može, među ostalim, biti i temelj, primjerice i za neometan nastavak međusobne poslovne suradnje. Suradnja poslovnih subjekata može nakon završetka spora između njih i završiti, no to prije svega ovisi o njima samima jesu li za nastavak poslovne suradnje ili nisu.

Djelovanje arbitražnih sudova Sudišta tj. rješavanje sporova arbitražom, kako pred Sudište, tako i pred bilo kojom drugom arbitražnom ustanovom može se sagledavati kroz pravni ali i širi, komercijalnim, značaj.

10. Arbitraža u budućnosti – mogući „scenarij“

UNCITRAL Model Zakon pružio je osnovu za zakone o arbitraži u više desetaka zemalja i stotinu jurisdikcija. Međunarodna trgovačka arbitraža rasla je u specifičnim pravnim područjima i industrijskim sektorima. Rastao je broj arbitraža u tzv. *M & A disputes*, također i u korporativnom, građevinskom i energetsom sektoru ⁷³.

U sljedećih 25 godina tehnološki sporovi će biti jedno od rastućih područja, s obzirom na to da prava intelektualnog vlasništva postaju sve važnija. Iako su patenti i duga prava intelektualnog vlasništva teritorijalne prirode, moraju se sve više rješavati globalno. Isto vrijedi za sporove oko licence za software i tehnologiju. S tim u vezi, istraživanje koje je provelo Sveučilište Queen Mary 2016. potvrdilo je da je 75 % anketiranih organizacija preferira ADR (*alternative dispute resolution*) za rješavanje tehnoloških sporova u području medija i telekomunikacija. U istom vrijeme te organizacije izrazile su potrebu za specijaliziranim arbitrima kao i da arbitražne ustanove više pažnje usmjere na karakteristike specijaliziranih visoko tehničkih sporova ⁷⁴.

Gotovo na dnevnoj osnovi, kako u svakodnevnoj, „običnoj“, tako i u stručnoj komunikaciji, susrećemo se s pojmom umjetne inteligencije (*Artificial Intelligence – AI*). Jednako tako, već izvjesno vrijeme koristimo se njezinim dostignućima i „benefitima“ u različitim segmentima života i rada. Što je s budućom ili već postojećom „vezom“ arbitraže i umjetne inteligencije ?

Umjetna inteligencija može se odrediti kao sposobnost naprave da izvrši funkcije koje se uobičajeno povezuju s ljudskom inteligencijom, kao što su zaključivanje, učenje te samonapredovanje ⁷⁵.

Pojam digitalna tehnološka arbitraža odnosno digitalni pravosudni postupak koristi se za onu arbitražu ili pravosudni postupak koja koristi u određenom obujmu i/ili elektronički odnosno digitalni oblik provođenja arbitražnog ili pravosudnog postupanja i postupka, kako u procesu obrade podataka, tako i u procesu suđenja. Naravno, arbitraža i pravosudni proces uopće nije i ne može biti imuna na tehnološki napredak ⁷⁶.

⁷³ Trittmann R. (2018) Major Challenges to International Commercial Arbitrations for the next 25 Years, Croatian Arbitration Yearbook, Vol. 25., str.11

⁷⁴ Trittmann R. (2018) Major Challenges to International Arbitration for the nex 25 Years, Croatian Arbitration Yearbook, Vol. 25, str. 11

⁷⁵ Matić T., (2020), Umjetna inteligencija i (tehnološka digitalna) arbitraža, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Vol. 1., br. XXVII, 2020., str. 52

⁷⁶ Matić T., (2020), Umjetna inteligencija i (tehnološka digitalna) arbitraža, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Vol. 1., br. XXVII, 2020., str. 52

Postoji nekoliko oblika tehnološke elektroničke/digitalne arbitraže. Prvo oblik (A) digitalne tehnološke arbitraže ili pravosudnog postupka je tzv. elektronička arbitraža ili elektronički pravosudni postupak koji nastoji promovirati načela elektroničke funkcionalnosti u suđenju/arbitraži, elektroničku ispravu, elektronički oblik, *on line* arbitražu i suđenje (rasprave), elektroničku komunikaciju stranaka i suda/arbitara itd. Kod ovog oblika u potpunosti se zadržava uloga suca ili arbitra odnosno pravosudnog aparata kao državnog ili privatnog posrednika u rješavanju sporova. Drugi oblik (B) tehnološke arbitraže ili pravosudnog postupka jest upravo korištenje umjetne inteligencije (UI) unutar tradicionalnog pristupa arbitraži, odnosno unutar pravosudnog procesa, što znači uz korištenje UI kao pomagala u radu arbitrima/sucima fizičkim osobama. Radi se o pomagalima koji nadmašuju prvi oblik odnosno o programima koji se odnose na pravno istraživanje (*legal research*) i pregled dokumentacije (*document review*) zajedno s unosom podataka. Radi se o unosu podataka, njihovoj obradi, selekciji, odabiru primjenjive pravne norme te nuđenje mogućeg rješenja pravnog problema. U odnosu na navedeno već postoje određeni programi koji obavljaju naveden poslove, no radi se uglavnom o programima prilagođenim američkom pravnom sustavu (pravu) i engleskom jeziku. Računala rade pod punim nadzorom i uputama arbitra ili suca i sliže im samo na tehničkoj razini, ali kada prelaze tehničku razinu rade isključivo na informativnoj razini u korist arbitara bez formalnopravnog identiteta ili subjektiviteta, radi se zapravo o nevidljivom, pozadinskom procesu u kojem programski sustavi samo olakšavaju rad sucima ili arbitrima u višem stupnju. Treći oblik (C) digitalne tehnološke arbitraže ili digitalnog pravosuđenja jest upravo UI arbitraža ili suđenje u kojem UI ima ovlaštenje i prerogative arbitra ili suca. I ovdje se računala pojavljuju kao nositelji UI tehnologije, ali arbitraža ili sudski proces imaju vlastiti tijek, početak i kraj neovisan o drugim procesima i pojavljuju se kao odvojen procesa od procesa ostvarenja i izvršenja ugovora. Ovakav sustav u kojem bi UI preuzela prerogative suca za sada nigdje nije predviđen kao način funkcioniranja pravosudne vlasti, a u pogledu arbitraže ukazuju na neke dvojbe. Četvrti oblik je *Blockchain* arbitraža kao *Off Chain* arbitraža ili pravosudni proces unutar pametnog ugovora time da arbitražni ili pravosudni proces unutar ovakvog ugovorene arbitraže ili pravosudnog procesa može biti onaj koji odgovara B ili C obliku. Pametni ugovori zasnovani na tehnologiji *blockchaina* su ugovori koji mogu

djelomično ili u potpunosti biti izvršeni i provedeni bez ljudske interakcije i djelovanja. Isto važi i za ovu vrstu arbitraže⁷⁷.

⁷⁷ Matić T., (2020), Umjetna inteligencija i (tehnološka digitalna) arbitraža, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Vol. 1., br. XXVII, 2020., str. 52-85

11. Zaključak

Arbitraža je način rješavanja sporova koji postoji od „pamtivijeka“. Arbitraža je sigurno, s obzirom na dugu povijest postojanja, prošla svoj „evolucijski put“, a razvija se i unaprjeđuje i danas. Arbitraža je globalna „stvar“ i kao mehanizam tzv. alternativnog načina rješavanja (trgovačkih) sporova koristi se na regionalnoj, europskoj i svjetskoj razini, jer trgovina i trgovački odnosi, načelno govoreći, i nemaju granica. Može se govoriti o postojanju svjetskog arbitražnog tržišta kojeg čine brojne arbitražne ustanove. Kada se o arbitraži i arbitražnim ustanovama govori u kontekstu „arbitražnog tržišta“ tada se može govoriti i o postojanju konkurencije arbitražnih ustanova na arbitražnom tržištu. No jednako tako, arbitražne ustanove surađuju, razmjenjuju svoja iskustva, prenose teorijska i praktična arbitražna znanja. Može se govoriti i o tome da funkcionira i (globalna) „arbitražna zajednica“. Institucionalna arbitraža (arbitraža koju organiziraju i provode arbitražne ustanove), o kojoj je riječ u ovom radu, nije jedini oblik arbitraže jer postoje, kako je to i spomenuto u radu, i tzv. *ad hoc* arbitraže. Ako se radu brojnih institucionalnih arbitraža, čiji su podaci o radu dostupni, „pridoda“ i rješavanje sporova putem *ad hoc* arbitraža, osnovano se može govoriti o tome da arbitraža ima svoj značaj i zastupljenost u rješavanju (trgovačkih) sporova na globalnoj razini. Arbitraža je, u pravilu, dobrovoljni mehanizam rješavanja sporova, i to je jedna od njezinih temeljnih značajki i vrijednosti. Arbitraža je primarno „pravna tema“ no itekako ima svoj „ekonomski učinak.“

Republika Hrvatska kao država, općenito govoreći, nesporno, ima svoje vrijedne prirodne resurse, gospodarske potencijale, važne gospodarske grane i izvrsne poduzetnike. No, globalno promatrano, u svjetskim okvirima, Hrvatska je ipak „mala zemlja“ sa „malom ekonomijom“. Jednako tako, promatrajući u globalnim okvirima i hrvatsku arbitražu, a kroz tu „prizmu“ i rad Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, kao najstarije i najznačajnije arbitražne ustanove u Republici Hrvatskoj, ne može se reći niti za hrvatsku arbitražu da je „arbitražni div“. No, nesporno, arbitraža u Hrvatskoj, kroz tradiciju djelovanja Sudišta od 170 godina, odnosno nešto više od 30 godina modernog djelovanja, (računajući od razdoblja osamostaljenja Republike Hrvatske do danas), razvijala je arbitražu kao alternativni mehanizam rješavanja sporova. Sudište je, uz razvoj svoje osnovne „djelatnosti“ - organizacije i provedbe arbitražnih postupaka, utemeljilo prije 30 godina, i razvilo i vrijedne aktivnosti - Hrvatske arbitražne dane i specijalizirani časopis *Croatian Arbitration Yearbook*, koje aktivnosti, primjerice, neke druge, premda financijski „moćnije“ i u arbitražnoj zajednici moguće više „etablirane“, arbitražne ustanove, nemaju. Zbog toga se može govoriti o tome da Sudište u regionalnim okvirima zauzima svoje značajno mjesto te da su spomenute aktivnosti pridonijele razvoju i unaprjeđenju arbitraže na regionalnom planu.

U pogledu arbitraže u budućnosti, ako se, primjerice, uzmu u obzir napomene autora spomenutih u završnom dijelu ovog rada, može se govoriti o tome da je digitalna/tehnološka „budućnost“ i za arbitražu već započela. Može se pretpostaviti da će se arbitraža sve više baviti i rješavanjem sporova iz područja digitalne tehnologije, medija, telekomunikacija, prava u vezi softwera, licenci, intelektualnog vlasništva i sl. Ali i arbitraža („sama za sebe“) naći će se u izazovima na koji način će se provoditi i odvijati u vremenu koje predstoji, vjerojatno sa sve više „učesća“ suvremene (digitalne) tehnologije u provedbi arbitražnog postupka. Ipak, može se pretpostaviti da barem još neko vrijeme ili barem ne „preko noći“, tehnologija (digitalna/tehnološka arbitraža) ne bi trebala (u potpunosti) zamijeniti „ljudski faktor“ tj. fizičke osobe u procesu arbitriranja/suđenja. Može se pretpostaviti da će arbitraža kao način rješavanja sporova, ipak još neko vrijeme, biti zastupljena i funkcionirati na regionalnoj, europskoj i svjetskoj razini na način kako je to opisano u ovom radu. No, suvremena (digitalna) tehnologija, notorno, brzo napreduje, pa stoga i arbitražu, kao i druge segmente života i rada, očekuju izazovi, kao i nužnost prilagodbe na promjene.

12. Literatura

Knjige:

- 1) Goldštajn A., Triva S. (1987.), Međunarodna trgovačka arbitraža, Informator, Zagreb
- 2) Lasić M., (2013.), Arbitražno pravo, Sveučilište u Mostaru Pravni fakultet, Mostar
- 3) Triva S., Belajec S., Dika M. (1986.), Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine d.d., Zagreb
- 4) Triva S., Uzelac A. (2007) Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine d.d., Zagreb
- 5) Uzelac A., Garašić J., Maganić A., (2013.), Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe Liber Amicorum Mihajlo Dika, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Stručni i znanstveni članci:

- 1) Ay Yunus E. (2021) Intellectual property disputes and international arbitration, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol.58, No.3, str. 929-941, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/381415> (Datum: 10.9.2023.)
- 2) Babić D. (2013). Prijedlog za novo uređenje arbitrabilnosti prema Zakonu o arbitraži, Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe Liber amicorum Mihajlo Dika, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 521-541
- 3) Ceronja P. (2021) Širenje učinka arbitražne klauzule na treće putem probija pravne osobnosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 72., No. 1-2, str. 727-753, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/280159> (Datum pristupa: 22.9.2023.)
- 4) Čizmić J., Momčinović H. (2011). Športsko arbitražno sudište HOO - Organizacijske i postupovne odredbe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011, str 759-773, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/111683> (Datum pristupa 30.8.2023.)

- 5) Hanotiau B. (2011), International Arbitration in a Global Economy; The Challenges of the Future, Journal of International Arbitration, Vol. 28, str. 89-103, Preuzeto s: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Journal+of+International+Arbitration/28.2/JOIA2011008> (Datum 22.9.2023.)
- 6) Hunjet A., Kozina G. (2013) Poduzetničko obrazovanje temeljeno na društvenoj odgovornosti, Učenje za poduzetništvo, Vol. 3., No. 1. str. 61-82, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/192501> (Datum pristupa 5.9.2023.)
- 7) Hunjet A., Kozina G., Mulović A. (2014) The role of knowledge in resolving contemporary economic problems, Economic and Development Book of Proceedings, str. 29 Preuzeto s: https://www.esdconference.com/upload/book_of_abstracts/Book_of_Abstracts_esd_ZG_2014.pdf (Datum pristupa: 6.9.2023.)
- 8) Hunjet A., Kozina G., Milković M. (2012) Stjecanje znanja i vještina za budućnost u poduzetništvu, Učenje za poduzetništvo, Vol.2., No.2., str. 103-115, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/192415> (Datum pristupa 11.9.2023.)
- 9) Hunjet A., Vuković D., Sesar A. (2022) Važnost znanja u moderno doba, Knjižica sažetaka Festival znanosti 2022: ŽIVOT, Sveučilište Sjever, Varaždin i Koprivnica, str. 75, Preuzeto s: https://www.unin.hr/wp-content/uploads/Knji%C5%BEica-sa%C5%BEetaka-Festivala-znanosti_2022.-godina.pdf (Datum pristupa: 15.9.2023.)
- 10) Kunštek E. (2010), Compulsory Arbitration in Croatia, Croatian Arbitration Yearbook, Volume 17, Hrvatska gospodarska komora, str. 77-90
- 11) Lazar I. (2020) Suvremeni koncepti upravljanja znanjem u organizaciji, Završni rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Preuzeto s: <https://dabar.srce.hr/islandora/object/efos%3A4066> (Datum 21.9.2023.)
- 12) Masnić M., (2021) Upravljanje znanjem u poduzeću Solaris, diplomski rad Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Preuzeto s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efst:4539> (Datum pristupa 21.9.2023.)

- 13) Matić T. (2020) Umjetna inteligencija i (tehnološka digitalna) arbitraža, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Vol. 1, br. XXVIII, str. 52-85 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/363960> (Datum: 19.9.2023.)
- 14) Milanšćić E. (2022) Alternativne metode rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, FIP, Volume 10, Number 1, str.119-162, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/412541> (Datum pristupa 16.9.2023.)
- 15) Milotić I. (2016) Ostvarenje arbitražnih odluka u Rimskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 66. No. 6., str. 785-809, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/260016>
- 16) Mitar V. (2021) Upravljanje znanjem zaposlenika, Završni rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Preuzeto s: <https://dabar.srce.hr/islandora/object/efos:4662> (Datum 21.9.2023.)
- 17) Pocrnić Perica P. (2017) Ugovor o arbitraži u pravnim stvarima vezanim uz međunarodni sport, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 54, str. 457-481, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/266349> (Datum: 28.8.2023.)
- 18) Rački Marinković A. (2012) Arbitration of Disputes in the Field of Trademarks, Croatian Arbitration Yearbook, Volume 19, Hrvatska gospodarska komora, str. 67-98
- 19) Radić D., Radić A. (2019), Arbitražni sud Hrvatskog nogometnog saveza s posebnim osvrtom na Pravilnik o radu Arbitražnog suda HNS-a, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 56, 4/2019, str. 985
- 20) Reiner A. (2012), Final Offers and Sealed Offers as a Means of Reducing the Time and Costs of Arbitration, Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb, Vol. 62, No. 1-2, str. 437-456 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/137061> (Datum: 20.9.2023.)
- 21) Sikirić H. (2013) Pravo mjerodavno za objektivnu arbitralnost, Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe Liber amicorum Mihajo Dika, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str: 493- 519

- 22) Starčević Z. (2015) Intelektualni kapital u središtu menadžmenta budućnosti, završni rad Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Preuzeto s: <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:18> (Datum: 1.9.2023.)
- 23) Trittmann R. (2018) Major Challenges to International Commercial Arbitrations for the next 25 Years, Croatian Arbitration Yearbook, Vol. 25., str.11-21
- 24) Uzelac A. (2006), Forma arbitražnog ugovora u hrvatskom pravu: novo uređenje, njegova ishodišta i perspektive daljnjeg razvoja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 56. No. 2-3, str. 549-582 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/8225> (Datum 21.9.2023.)

Internet izvori:

- 1) <https://www.internationalarbitration.in/areas/forums.html> (Datum pristupa: 5.6.2023.)
- 2) Stalna arbitraža pri Gospodarskoj zbornici Slovenije, dostupno na URL: <http://www.sloarbitration.eu/> (Datum pristupa 9.6.2023.)
- 3) Stalna arbitraža pri Privrednoj komori Srbije, dostupno na URL: <http://www.stalnaarbitraza.rs/> (Datum pristupa: 9.6.2023.)
- 4) Beogradski arbitražni centar, dostupno na URL: <https://www.arbitrationassociation.org/beogradski-arbitrazni-centar/> (Datum pristupa: 9.6.2023.)
- 5) Postojan izbran sud – arbitraža, Stopanska komora na Severna Makedonija, dostupno na URL: <https://arbitraza.mchamber.mk/index.aspx?lng=1> (Datum pristupa: 9.6.2023.)
- 6) Arbitražni sud pri Vanjskotrgovinskoj komori/Spoljnotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine, dostupno na URL: <https://komorabih.ba/pravilnik-o-arbitrazi-2/> (Datum pristupa: 10.6.2023.)
- 7) Arbitražni sud pri Privrednoj komori Crne Gore, dostupno na URL: <https://komora.me/pkcg/arbitrazni-sud> (Datum pristupa: 15.6.2023.)

- 8) WIPO – World Intellectual Property Organization, dostupno na URL: <https://www.wipo.int/amc/en/> (Datum pristupa: 15.6.2023.)
- 9) Narodne novine d.d. Zagreb, dostupno na URL: <https://narodne-novine.nn.hr/> (Datum pristupa 16.6.2023.)
- 10) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_10_88_1498.html (Datum pristupa 16.6.2023.)
- 11) Pravdonoša Arbitražno sudište, dostupno na URL: <https://www.pravdonosa.hr/site/naslovnica> (Datum pristupa: 16.6.2023.)
- 12) Hrvatski nogometni savez, dostupno na URL: <https://hns.family/files/documents/27731/Pravilnik%20o%20radu%20Arbitraznog%20suda%20.pdf> (Datum pristupa 16.6.2023.)
- 13) Hrvatski košarkaški savez, dostupno na URL: <https://www.hks-cbf.hr/slike/2020/06/Pravilnik-o-Arbitra%C5%BEi-HKS-a-lipanj-2020.pdf> (Datum pristupa: 16.6.2023.)
- 14) Hrvatski olimpijski odbor, dostupno na URL: <https://www.hoo.hr/page/358> (Datum pristupa: 25.6.2023.)
- 15) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_07_62_1568.html (Datum pristupa: 26.7.2023.)
- 16) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_144_2461.html (Datum pristupa 26.7.2023.)
- 17) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_06_67_1005.html (Datum pristupa 26.7.2023.)
- 18) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1992_04_25_607.html (Datum pristupa 27.7.2023.)

- 19) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_12_113_2185.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 20) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_150_2466.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 21) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_142_2874.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 22) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_11_129_2456.html (Datum pristupa: 27.7.2023.)
- 23) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_50_1149.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 24) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_150_2465.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 25) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_05_65_1405.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 26) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_142_2873.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 27) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_11_129_2455.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 28) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_50_1148.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 29) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_11_234.html (Datum pristupa 27.7.2023.)

- 30) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_07_81_1346.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 31) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_108_1433.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 32) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_59_1895.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 33) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_142_2877.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 34) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_37_776.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 35) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_11_109_2364.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 36) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_09_87_1728.html (Datum pristupa 27.7.2023.)
- 37) <https://digitalnakomora.hr/e-zakonodavstvo/arbitrazno-sudiste/kalkulator-arbitraze>
(Datum pristupa 26.8.2023.)
- 38) <http://www.sloarbitration.eu/Predsedstvo> (Datum pristupa: 27.8.2023.)
- 39) <http://www.stalnaarbitraza.rs/o-stalnoj-arbitrazi/> (Datum pristupa 27.8.2023.)
- 40) Tribunal Arbitral du Sport/Court of Arbitration for Sport, dostupno na URL: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/index/> (Datum pristupa 25.6.2023.)
- 41) Vienna International Arbitral Centre, dostupno na URL: <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics/2021> (Datum pristupa 26.6.2023.)
- 42) <https://www.viac.eu/en/about-us/statistics> (Datum pristupa 26.6.2023.)

- 43) Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit/ German Arbitration Institute, dostupno na URL: <https://www.disarb.org/en/about-us/our-work-in-numbers> (Datum pristupa 1.9.2023.)
- 44) SCC Arbitration Institute, dostupno na URL: <https://sccarbitrationinstitute.se/en/about-scc/scc-statistics> (Datum pristupa 2.9.2023.)
- 45) https://www.freshfields.com/490835/globalassets/our-thinking/campaigns/arbitration-top-trends-2022/international_arbitration_top_trends_2022.pdf (Datum pristupa 5.9.2023.)
- 46) International Chamber of Commerce (ICC), dostupno na URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/> (Datum pristupa 12.9.2023.)
- 47) Shanghai International Arbitral Centre, dostupno na URL: <https://www.shiac.org/pc/SHIAC> (Datum pristupa 18.9.2023.)
- 48) <https://www.adr.org/> (Datum pristupa 20.9.2023.)
- 49) https://www.adr.org/sites/default/files/document_repository/AAA430_ICDR_Case_Data_2022.pdf (Datum pristupa 21.9.2023.)
- 50) <https://www.jamsadr.com/arbitration-international?tab=overview> (Datum pristupa 21.9.2023.)
- 51) <https://globalarbitrationreview.com/review/the-arbitration-review-of-the-americas/2024/article/jams-fresh-adr-perspective-new-challenges#:~:text=Number%20of%20disputes%20handled&text=23%2C000%20active%20disputes.-.In%20its%20inaugural%20case%20statistics%20report%2C%20JAMS%20reported%20a%20total,per%20cent%20other%20ADR%20processes> (Datum pristupa 21.9.2023.)
- 52) Australian Centre for International Commercial Arbitration, dostupno na URL: <https://acica.org.au/> (Datum pristupa 23.9.2023.)

Popis slika

Slika 1: Naslovnica mrežne stranice Tribunal Arbitral du Sport, Court of Arbitration for Sport

Slika 2: Mrežna stranica Alternative Dispute Resolution WIPO (World Intellectual Property Organization)

Slika 3: Tabela prikaz podataka o broju i vrijednosti arbitražnih predmeta u 2021. na mrežnoj stranici VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 4: Grafički prikaz podatka o državama iz kojih je porijeklo stranaka u arbitražama u 2021. VIAC -a na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 5: Grafički prikaz podataka o državama iz kojih je porijeklo arbitara u arbitražama u 2021. VIAC-a na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 6: Grafički prikaz podataka o postotku (učešću) arbitara pojedinaca i arbitražnih vijeća u 2021. u arbitražama VIAC-a na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 7: Grafički prikaz podatka o vrstama sporova (ugovora) u arbitražama u 2021. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 8: Grafički prikaz podatka o najnižoj i najvišoj pojedinačnoj vrijednosti predmeta spora u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 9: Grafički prikaz podatka o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 10: Grafički prikaz podatka o jeziku postupka u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 11: Grafički prikaz podatka – popis država porijekla stranaka u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 12: Grafički prikaz podatka o vrstama sporova (ugovora) u arbitražama u 2022. u VIAC-u na mrežnim stranicama VIAC-a (Vienna International Arbitral Centre)

Slika 13: Grafički prikaz podataka o pokrenutim arbitražnim postupcima u 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit - DIS) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 14: Grafički prikaz podatka o vrijednosti predmeta sporova u 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS) na mrežnim stranicama navedena arbitražne ustanove

Slika 15: Grafički prikaz podatka (usporedba) vrijednosti predmeta sporova u 2021. i 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 16: Grafički prikaz podatka o jeziku arbitražnih postupaka u 2022. u German Arbitration Institute (Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 17: Grafički prikaz podataka o kretanju broja arbitražnih predmeta (domaćih - „švedskih“ i inozemnih) kroz višegodišnje razdoblje od 2010. do 2022. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 18: Grafički prikaz podatka o ukupnoj vrijednosti predmeta sporova u arbitražnim postupcima u 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 19: Grafički prikaz podatka o primijenjenim arbitražnim pravilima u postupcima u 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 20: Grafički prikaz podataka o vrstama sporova (ugovora) u vezi kojih su se vodili postupci u 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 21: Grafički prikaz podatka o jeziku arbitražnog postupka u 2022. u predmetima Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 22: Grafički prikaz podatka o primijenjenom materijalnom pravu u arbitražnim postupcima u 2022. u predmetima Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 23: Grafički prikaz podatka o brojčanom sastavu arbitražnih sudova (arbitar pojedinac ili tročlano arbitražno vijeće) u predmetima 2022. pred Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 24: Naslovnica godišnjeg izvješća o arbitraži u 2022. kojeg je sastavio Freshfields Bruckhaus Deringer

Slika 25: Stranica (sadržaj) godišnjeg izvješća o arbitraži u 2022. kojeg je sastavio Freshfields Bruckhaus Deringer

Slika 26: Objava na mrežnoj stranici arbitražne ustanove International Court of Arbitration at the International Chamber of Commerce (ICA ICC)

Slika 27: Naslovnica godišnjeg izvješća o arbitraži za 2021. arbitražne ustanove SHIAC – Shanghai International Arbitration Centre na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 28: Dio sadržaja iz godišnjeg izvješća – podaci o broju i vrijednosti predmeta u razdoblju 2017. do 2021. arbitražne ustanove SHIAC – Shanghai International Arbitration Center na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 29: Dio izvješća u izvješću 2021. o vrstama (ugovora) sporova u SHIAC – Shanghai International Arbitration Centre na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 30: Dio izvješća u izvješću 2021. o primijenjenim arbitražnim pravilima u postupcima SHIAC – Shanghai International Arbitration Centre na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 31: Naslovnica mrežne stranice American Arbitration Association

Slika 32: Prikaz statističkih podataka na mrežnim stranicama American Arbitration Association

Slika 33: Naslovnica JAMS – servisa za arbitražu i medijaciju u SAD

Slika 34: Naslovnica mrežne stranice arbitražne ustanove Australian Centre for International Commercial Arbitration (ACICA)

Slika 35: Objava video izvješća o arbitraži za 2020. na mrežnoj stranici Australian Centre for International Commercial Arbitration (ACICA)

Slika 36: Naslovnica pisanog izvješća o arbitraži u 2020. Australian Centre for International Arbitration (ACICA) na mrežnoj stranici navedene arbitražne ustanove

Slika 37: Dio izvješća o arbitražnim predmetima u 2020. (domaći i inozemni sporovi, vrijednosti predmeta sporova i dr.) Australian Centre for International Arbitration (ACICA) na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 38: Digitalni kalkulator troškova arbitraže objavljen na mrežnim stranicama VIAC – Vienna International Arbitral Centre

Slika 39: Digitalni kalkulator troškova arbitraže (naslovna slika) objavljen na mrežnim stranicama German Arbitration Institute

Slika 40: Digitalni kalkulator troškova arbitraže s prikazom načina unosa podataka na mrežnim stranicama German Arbitration Institute

Slika 41: Digitalni kalkulator troškova Stalne arbitraže pri Gospodarskoj zbornici Slovenije na mrežnim stranicama navedene arbitražne ustanove

Slika 42: Kalkulator troškova s parametrima za izračun troškova arbitraže objavljen na mrežnim stranicama Australian Centre for International Commercial Arbitration

Slika 43: Digitalni kalkulator troškova arbitraže objavljen na mrežnim stranicama American Arbitration Association

Slika 44: Digitalni kalkulator troškova arbitraže na mrežnim stranicama Digitalne komore - Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Slika 45: Naslovnica prvog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook iz 1994. (CAY, Vol. 1)

Slika 46: Sadržaj (prvi dio) prvog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 1)

Slika 47: Sadržaj (drugi dio) prvog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 1)

Slika 48: Naslovnica drugog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 2)

Slika 49: Sadržaj (prvi dio) drugog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 2)

Slika 50: Sadržaj (drugi dio) drugog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 2)

Slika 51: Naslovnica desetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 10)

Slika 52: Sadržaj (prvi dio) desetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 10)

Slika 53: Sadržaj (drugi dio) desetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 10)

Slika 54: Naslovnica dvadesetpetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 25)

Slika 55: Sadržaj dvadesetpetog broja časopisa Croatian Arbitration Yearbook (CAY, Vol. 25)

Slika 56: Objava arbitražnog događaja Vienna Arbitration Days 2023 na mrežnim stranicama Vienna International Arbitral Centre

Slika 57: Objava (najava) arbitražnog događaja u 2024. Vienna Arbitration Days 2024 na mrežnim stranicama Vienna International Arbitral Centre

Slika 58: Objava arbitražnog događaja Bucharest Arbitration Days 2023 na mrežnim stranicama The Court of International Commercial Arbitration attached to the Chamber of Commerce and Industry of Romania

Slika 59: Objava arbitražnog događaja – sadržaja panela na Bucharest Arbitration Days 2023 na mrežnim stranicama The Court of International Commercial Arbitration attached to the Chamber of Commerce and Industry of Romania

Slika 60: Naslovnica objave – najave arbitražnog događaja 13th Baltic Arbitration Days in Riga and Jurmala u 2024 na mrežnim stranicama Baltic Arbitration Days

Slika 61: Objava – najava arbitražnog događaja u 2024. Italian Arbitration Day na mrežnim stranicama Milan Chamber of Arbitration

Slika 62: Objava arbitražnog događaja – Dubai Arbitration Week u 2023. na mrežnoj stranici Dubai Arbitration Week

Slika 63: Objava na mrežnoj stranici ASA Bulletin - časopisa švicarske arbitražne asocijacije Swiss Arbitration Association

Slika 64: Naslovnica arbitražnog časopisa Austrian Yearbook on International Arbitration 2023 na mrežnoj stranici navedenog časopisa

Slika 65: Objava (ponuda) časopisa Journal of International Arbitration na mrežnoj stranici izdavača Walters Kluwer

Slika 66: Objava na mrežnoj stranici The American Review of International Arbitration

Slika 67: Objava na mrežnoj stranici ICC Digital Dispute Resolution Library

Popis grafikona:

Grafikon 1: Grafički prikaz podatka o broju arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 2: Grafički prikaz podatka o broju odluka u sporovima sa i bez međunarodnog obilježja u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 3: Grafički prikaz podatka o jeziku arbitražnog postupka donesenih arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 4: Grafički prikaz podatka o sastavu arbitražnih sudova u predmetima u kojima su donesene odluke u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 5: Grafički prikaz podataka o primijenjenim arbitražnim pravilima u predmetima u kojima su donesene odluke u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 6: Grafički prikaz podataka o vrstama sporova (ugovora) u vezi kojih su se vodili sporovi i donijele odluke u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 7: Grafički prikaz podataka o godišnjoj vrijednosti predmeta sporova donesenih arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2021.

Grafikon 8: Grafički prikaz podataka o broju arbitražnih odluka u razdoblju 2012. do 2022.

Grafikon 9: Grafički prikaz podatka o broju sporova bez međunarodnog obilježja i međunarodnim obilježjem u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Grafikon 10: Grafički prikaz podatka o brojčanom sastavu arbitražnih sudova u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Grafikon 11: Grafički prikaz podataka o vrstama (sporova) ugovora u vezi kojih su se vodili sporovi i donijele odluke u 2022.

Grafikon 12: Grafički prikaz podatka o primijenjenim arbitražnim pravilima u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Grafikon 13: Grafički prikaz jezika postupka u predmetima u kojima su donesene odluke u 2022.

Grafikon 14: Grafički prikaz godišnje vrijednosti predmeta sporova u kojima su donesene odluke u razdoblju 2012. do 2022.

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Andreja Čavlina pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica poslijediplomskog rada pod naslovom Prijenos znanja u arbitraži s osvrtom na brojčane pokazatelje rješavanja sporova arbitražom na primjerima arbitražnih ustanova te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:

Andreja Čavlina

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Andreja Čavlina neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom poslijediplomskog rada pod naslovom Prijenos znanja u arbitraži s osvrtom na brojčane pokazatelje rješavanja sporova arbitražom na primjerima arbitražnih ustanova čija sam autorica.

Studentica:

Andreja Čavlina

(vlastoručni potpis)